

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Brno 2010

Bc. Veronika Blažková

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Institut mezioborových studií Brno

**O příčinách sebevražd odsouzených a obviněných
ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby**

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Vedoucí diplomové práce:
PhDr. Miloslav Jůzl, Ph.D.

Vypracovala:
Bc. Veronika Blažková

Brno 2010

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „O příčinách sebevražd odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby“ zpracovala samostatně a použila jsem literaturu uvedenou v seznamu použitých pramenů a literatury, který je součástí této diplomové práce.

Elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné.

V Brně 22. března 2010

.....
Bc. Veronika Blažková

Poděkování

Poděkování patří panu PhDr. Miloslavu Jůzlovi, Ph.D. za velmi užitečné odborné rady, vstřícný přístup a metodickou pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce.

Také bych chtěla poděkovat svému manželovi Pavlovi za morální podporu a pomoc, kterou mi poskytl při zpracování mé diplomové práce, a kterého si nesmírně vážím.

Bc. Veronika Blažková

OBSAH

Úvod	4
1. Teorie suicidium	7
1.1 Vymezení pojmu	7
1.2 Sebevražednost přístupem sociologickým, medicínským, psychologickým	8
1.3 Formy a způsoby suicidálního jednání	11
1.4 Příčiny suicidálního jednání	15
1.5 Automutilace	17
2. Historie sebevražd	21
2.1 Starověk	21
2.2 Středověk	22
2.3 Novověk	22
2.4 Období 20. století	23
2.5 Historie sebevražd u vězňených osob	23
3. Příčiny sebevražedného jednání odsouzených a obviněných	24
3.1 Osobnost	26
3.2 Příčiny sebevražedného jednání	28
3.3 Autodestruktivní jednání	32
3.4 Dopad trestu na psychiku ve výkonu vazby	33
3.5 Dopad trestu na psychiku ve výkonu trestu odnětí svobody	37
3.6 Popis vybraných profesí Vězeňské služby ČR	40
4. Suicidium – mimořádná událost ve Vězeňské službě ČR	44
5. Statistický přehled sebevražd ve VTOS a VV v letech 2004 – 2008	47
5.1 Statistický přehled sebevražd a suicidálních pokusů odsouzených	47
5.2 Statistický přehled sebevražd a suicidálních pokusů obviněných	50
5.3 Srovnání	53
6. Empirická část	55
6.1 Cíle výzkumu	55

6.2	Popis zvoleného metodologického rámce a metod	55
6.3	Sebevraždy odsouzených a obviněných	58
6.4	Pokusy o sebevraždu u odsouzených a obviněných	69
6.5	Příčiny suicidálního jednání odsouzených a obviněných	91
6.6	Kazuistiky	93
6.7	Výsledky výzkumu	99
6.8	Doporučené preventivní postupy	102
Závěr		107
Resumé		110
Anotace		112
Literatura a prameny		113
Seznam příloh		116

Kdo spáchá sebevraždu, je jako vězeň, který si myslí, když vidí vztyčovat na dvoře šibenici, že je určena jemu, v noci uteče z cely, jde na dvůr a sám se oběsí.

Franz Kafka

Úvod

V lidské společnosti se sebevražedné jednání vyskytovalo vždy, i v dobách, kdy bylo společností odmítáno a trestáno. Za sebevraždu (suicidium) lze považovat vědomý úmysl jednání jedince dobrovolně ukončit vlastní život a cílevědomou snahu zvolit k tomu účelu prostředky, u nichž je možné předpokládat, že povedou k zániku vlastního života. Sebevraždou rozumíme násilí obrácené vůči sobě. Je to extrémní způsob řešení vlastní krize, projevem hlubokého zoufalství člověka, který neumí nebo nechce hledat jiné řešení, jak se z něho dostat. Toto jednání může být dokonané, ale často jde nakonec o pouhý pokus.

Téma diplomové práce „O příčinách sebevražd odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby“ jsem si zvolila jednak z toho důvodu, že toto prostředí je mi blízké, neboť od roku 2001 pracuji u Vězeňské služby ČR, Vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno, jako strážná justiční stráž, od roku 2007, velitelka místí jednotky justiční stráže na jednom brněnském soudě. Téma mé závěrečné práce jsem si vybrala také proto, abych se dozvěděla a hlavně pochopila, co vše vede obviněné a odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby k suicidálnímu jednání.

Diplomová práce je rozdělena na teoretickou a empirickou část. Teoretická část je sestavena z pěti kapitol. První kapitola se bude zabývat teorií a vymezením pojmu suicidium, sebevražedné chování a jednání. Suicidální chování představuje širší pojem obsahující nápady, myšlenky, výroky a proklamace, aniž by muselo dojít k samotnému sebevražednému aktu, za tím co suicidální jednání zahrnuje projevy, které aktivně směřují k sebevražednému činu. Sebevražda může být plánovaná (bilanční), impulzivní, předstíraná nebo asistovaná. Zmíním se o sebevražedném jednání z hlediska medicínského, sociologického a psychologického. Pro posouzení nebezpečnosti sebevražedného jednání i pro jeho výsledek má význam způsob, jakým ve snaze sebevražedného jednání je docíleno. Zaměřím se na motivy, které k tomuto jednání vedou.

Druhá kapitola bude věnována historii sebevražd od starověku až po současnost a v poslední podkapitole popsána historie sebevražd u vězňených osob.

Ve třetí kapitole se zaměřím na příčiny vedoucí k suicidálnímu jednání odsouzených či obviněných a jejich osobnost jako takovou. Vězeňské prostředí zde zmíním jako extrémně zátěžové, působící negativně nejen na psychiku vězňů, ale i zaměstnance Vězeňské služby ČR. Zmíním jednotlivé profese zaměstnanců Vězeňské služby ČR, které mohou napomoci k předcházení sebevražedného jednání u odsouzených a obviněných.

Čtvrtá kapitola bude pojednávat o sebevraždě a suicidálním pokusu obviněných a odsouzených jako o mimořádné události ve Vězeňské službě ČR.

Statistický přehled sebevražd a suicidálních pokusů odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby v letech 2004 – 2008 zmíním v páté kapitole. Statistické údaje budou přehledně zpracovány v tabulkách a grafem, rozděleny na počet sebevražd a suicidálních pokusů u obviněných, odsouzených, mladistvých a podle pohlaví.

Šestá závěrečná kapitola, empirická část, v níž bude provedena analýza dokumentů Vězeňské služby ČR (Informační zprávy o mimořádných událostech ve Vězeňské službě ČR, Statistickou ročenku VS ČR 2008), uvedeny tři kazuistiky odsouzených a obviněných, kteří se o sebevraždu pokusili, nebo sebevražda byla dokonána. Suicidální jednání bude vyjádřeno pomocí grafů a tabulek z několika hledisek odsouzených a obviněných (např. podle pohlaví, věku, státní příslušnosti, trestných činů, typu věznice, počtu dní ve výkonu vazby, délky výkonu trestu odnětí svobody, způsobu provedení, nebo zda byl zanechán dopis na rozloučenou, atd.).

K dosažení cíle budou použity metody analýza dokumentů a statistické zpracování zjištěných údajů. Výsledky upravím do přehledných tabulek a grafů, připojím náležitý komentář.

Cílem mé diplomové práce je získání poznatků o příčinách vedoucí k suicidálnímu jednání odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby, zjistit, zda je tomuto jednání možné předcházet a popřípadě jak.

Využiji i vlastních poznatků a informací, které mi budou poskytnuty z rozhovorů a konzultací s pracovníky Vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno.

1. Teorie suicidium

1.1 Vymezení pojmu

Suicidium (sebevražda) je odvozené od slova *sui – sebe ceadere – zabít*, které znamená zabití sebe. V literatuře tento termín začal, v roce 1651, používat W. Charleston, do této doby se používali označení jako například způsobit si vlastní smrt, zahynout vlastními rukama, atd.

Co je vlastně považováno za sebevraždu? Definice sebevraždy není jednotná, rozdílů můžeme najít především v širší vymezení, co ještě za sebevraždu považovat a co již ne. Odborná literatura rozlišuje sebevraždu od sebezabití a sebevražedného pokusu. V souvislosti se sebevraždou se uvádějí tyto pojmy:

Sebezabití - čin, v kterém chybí vědomí úmysl člověka dobrovolně zemřít. Smrt nastává náhodně, například neopatrností, podcenění nebezpečí nebo při duševní chorobě. Sebezabití nemá znaky sebevraždy.

Pokus o sebevraždu – jednání, kterým si člověk vynucuje určitou pozornost tím, že je ochotný riskovat i vlastní život. Jedná se o nedokonanou sebevraždu, kdy je v rovnováze úmysl zemřít a zůstat na živu. Někdy ovšem končí i nechtěnou smrtí.

Sebeobět' - člověk se dobrovolně vzdává svého života ve prospěch jiného člověka nebo ve prospěch nějaké věci. Některými autory je řazena k sebevraždě či sebezabití.

Účast na sebevraždě – „kdo jiného pohne k sebevraždě nebo jinému k sebevraždě pomáhá, bude potrestán, došlo-li alespoň k pokusu sebevraždy,.....“ (§ 230 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon ve znění pozdějších předpisů). Rozumí se tím každé úmyslné jednání, které má vzbudit rozhodnutí k spáchání sebevraždy.

Sebevraždu chápe, jak v širším tak i v užším slova smyslu, v jedné z prvních prací o sebevraždě sociolog T. G. Masaryk. V širším smyslu slova rozumí se jí ten nepřirozený způsob smrti, jenž byl přivozen neúmyslným vsahováním člověka v životní proces, ať kladným, činným vlastním jednáním, nebo záporným, trpným chováním k nebezpečí života. V tomto smyslu je např. sebevrahem ten, kdo pro nemravný nebo nemoudrý život nalezne předčasnou smrt, neboť normální by bylo, kdyby každý

člověk dosáhl stařeckého věku. V užším a vlastním smyslu je naproti tomu jenom ten sebevrahem, kdo učiní svému životu konec úmyslně a vědomě, kdo si smrti jako takové přeje a je si jist, že si svým jednáním nebo opomenutím smrt přivodí.¹ T. G. Masaryk terminologii upřesňuje - pro širší smysl volí pojem sebezabití, pro užší sebevražda, a to sebevraždu považuje za zvláštní případ sebezabití.

Svoboda definuje sebevraždu jako úmyslné a vědomé ukončení života, jako nejvýraznější projev poruchy pudu sebezáchovy.²

Viewegh uvádí, že sebevražda předpokládá existenci autoreflexe, uvědomění si „já“ a časové dimenze následku jednání. Sebevražda se podle něho vyznačuje těmito znaky:

1. dobrovolný úmysl člověka ukončit vlastní život
2. záměrně cílevědomé jednání, které vede ke smrti.

Sebevražda (suicidium) je vlastní úmyslné sebe usmrcení. Jako sociální jev je jednoznačně nepřející a považována za sociálně patologický.³

Definice sebevražd se shodují především v tom, že pod tímto pojmem rozumíme úmyslnou, vědomou, dobrovolnou a násilnou smrt, při čemž je rozhodující postoj, úmysl a rozhodnutí člověka ukončit svůj vlastní život, způsobem či prostředkem, od kterého se očekává smrt.

1.2 Sebevraždnost přístupem sociologickým, medicínským, psychologickým

Od druhé poloviny 19. století se začal rozvíjet **sociologický přístup**, pro nějž jsou typické kvantitativní metody. Tento přístup se snaží najít a analyzovat vzájemné vztahy mezi sebevražděným jednáním a některými sociálními faktory. Zaměřuje se na

¹ Masaryk, T. G. Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1998, s. 16.

² Svoboda, M. Psychopatologie a psychiatrie: pro psychology a speciální pedagogy. Praha: Portál, 2006, s. 110.

³ Ondrejko, P. Sociálna patológia. Bratislava: VEDA, 2009, s. 172.

vymezení sociálních faktorů zvyšující riziko sebevražedného jednání. Za zakladatele vědecké sociologie je považován Emil Durkheim, který svým dílem „Le Suicide“ (Sebevražda), ovlivnil další autory. Podle Durkheima se může stát sebevrahem v podstatě každý člověk, jestliže se ocitne v jisté nepříznivé konstelaci sociálních podmínek. Odlišné společenské formace mají však odlišné varianty nepříznivých vlivů. Rozvoji sebevražednosti jsou příznivé takové situace, v nichž dochází k oslabení sociálních vazeb (k dezintegraci vztahu mezi individuem a jeho sociální skupinou). Podle formy narušení těchto vazeb rozlišuje Durkheim tzv. egoistickou sebevraždu, vyplívající z nedostatečné vazby mezi jedincem a společností, tzv. altruistickou sebevraždu, v níž vázanost individua na skupinu je příliš těsná, takže jedinec nemá pro motivy svého jednání dostatečný odstup (do uvedeného druhu by patřila např. sebevražda motivovaná sebeobětí pro skupinu) a tzv. anomickou sebevraždu, v jejímž pozadí stojí náhlé sociální zvraty, které podstatně naruší kontakt jedince s jeho dosavadním společenstvím. Osobní postoje a vnitřní motivované rozhodnutí sebevraha hrají podle Durkheima nedostupnou roli.⁴

Také T. G. Masaryk se zabýval sociologickou analýzou sebevražd, kromě sociálních vlivů uvádí i vlivy biologické, kulturní a somatopsychologické.

Suicidium je v sociologii chápána jako sociální jev, zaměřující se především na vztahy mezi četností sebevražd a demografií, ekonomikou, a jinými charakteristikami sociálního systému.

V dnešní době se mluví převážně o těchto sociálních faktorech ovlivňující rizika sebevražednosti:

- neuspokojené vztahy
- ztráta vazeb, sociální otřes
- ekonomické faktory
- nezaměstnanost

Medicínský přístup je převážně zaměřen na hledání patologických příčin sebevražedného jednání. Odborníci se v něm setkávají se sebevražednými jedinci,

⁴ Viewegh, J. Sebevražda a literatura. Brno: Psychologický ústav AVČR, 1996, s. 37 – 38.

většinou po neúspěšném sebevražedném pokusu. V 19. století již J. E. D. Esquriton tvrdil, že sebevražda jako popření pudu sebezáchovy je jednou z forem duševní choroby. Co je to vlastně duševní porucha, touto otázkou se může zabývat kulturní kontext.

Ani psychologický výzkum sebevraždy, pokud je podnikán z pozice tradiční, empirické, zejména experimentální psychologie, se nevyhnul určitým jednostrannostem a deformacím.

Mezi příčiny sebevražedného jednání patří:

- *duševní onemocnění* – např. osoby trpící depresemi, schizofrenií
- *abúzus psychoaktivní látky* – např. alkohol je významným rizikovým faktorem ke vztahu k sebevraždě
- *porucha osobnostního vývoje*

Psychologický výzkum sebevraždy je převážně zaměřen na postižení některých psychických, zejména osobnostních vlastností suicidanta. Cílem srovnávacího výzkumu („suicidální“ skupina zachráněných sebevrahů se srovnává s nějakou konkrétní srovnatelnou „nesuicidální“ skupinou) je zjistit specifické osobnostní vlastnosti sebevraha, které by potom mohly být pojaty jako predispoziční terén suicidální aktivity.⁵

Psychologický přístup identifikuje a popisuje psychické, především osobnostní vlastnosti, které mohou hrát roli v sebevražedném jednání, také odhaluje, analyzuje prožitky obsahů a většinou i jejich vývoje. Suicidium je chápáno především jako dynamický proces, přihlíží ke smysluplným souvislostem v životě suicidanta.

Podle Freuda existuje primární a biologická tendence člověka k smrti s pasivními a aktivními projevy. Pocit smrti dominuje při traumatizujících životních událostech a projevuje se v tendenci sebepoškození člověka. Zakladatelem individuální psychologie A. Adler považoval sebevraždu za výraz konfliktů dítěte s dospělým a za projev úsilí překonat pocit méně cennosti.⁶

⁵ Viewegh, J. Sebevražda a literatura. Brno: Psychologický ústav AVČR, 1996, s. 51 – 52.

⁶ Kraus, B., Hroncová, J. Sociální patologie. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové – Pedagogická fakulta, 2007, s. 202.

Hillman pojednává sebevražedné jednání, jako zkoušení zážitku smrti, nezbytného k potřebné změně: Zážitek smrti signalizuje absolutní životní krizi: aby se život uchoval, musí se proměnit, a aby se proměnil, musí zemřít. To nás vede k závěru, že zážitek smrti je nezbytnou podmínkou psychického života. A protože suicidální krize je jedním ze způsobů, jak zakoušet smrt, je třeba ji považovat za nezbytnou součást života duše.⁷

1.3 Formy a způsoby suicidálního jednání

U suicidálního chování a jednání rozlišujeme různé formy: od suicidálních myšlenek a tendencí přes suicidální pokus až po letálně končící dokonané suicidium. Pro posouzení nebezpečnosti sebevražedného jednání i pro jeho výsledek má význam způsob, jakým chtěl postižený svého úmyslu docílit.⁸

Je tu také otázka, jestli se suicidální chování liší kvantitativně nebo kvalitativně. V kvantitativním pojetí leží všechny tři formy suicidálního chování v jedné stejné rovině, kde na jedné straně jsou suicidální myšlenky a na druhé dokonané suicidium. Rozdíl je pouze v intenzitě suicidálních tendencí a pevnosti rozhodnutí zemřít.

U kvalitativního pojetí však tyto různé formy v jedné rovině neleží. Z tohoto hlediska něco jiného znamenají suicidální myšlenky a suicidální tendence, suicidální pokus pak není pouze nepodařená sebevražda.⁹

Tři základní formy suicidálního chování:

- Suicidální myšlenky
- Suicidální pokus
- Suicidium

Každý z nás určitě již zažil podobnou myšlenku na to, co by bylo, kdyby člověk najednou nebyl, kdyby usnul a už se neprobudil. Dost často se v průběhu člověka

⁷ Hillman, J. Duše a sebevražda. Praha: Sagittarius, 1997, s. 76.

⁸ Koutek, J., Kocourková, J. Sebevražedné chování. Praha: Portál, 2003, s. 27.

⁹ Koutek, J., Kocourková, J. Sebevražedné chování. Praha: Portál, 2003, s. 27.

objevují tyto **suicidální myšlenky**, které jsou typické v dospívání a nepřerůstají v tendenci k realizaci. V tomto období je dospívající jedinec vnitřně nevyrovnaný, plný silných emocí, které pociťuje v interakci s okolním světem. Suicidální myšlenky mohou být jedincem, který uvažuje o sebevraždě, proječovány verbálně či neverbálně. V případě zkoumání suicidálního myšlení je důležité hodnocení jejich intenzity, jak dlouho se jimi pacient zabývá. Za důležitý faktor pro posouzení jejich nebezpečnost je jejich konkrétnost. Konkrétností můžeme být např. připraven dopis na rozloučenou, jasná představa jakým způsobem, na jakém místě a kdy bude sebevražda spáchána.

Suicidální tendence nevzniká náhle a nečekaně, připravuje se delší dobu, ovšem někdy může proběhnout rychle. Vágnerová dělí motivace na následující fáze:

- Fáze symbolické úrovně suicidálních tendencí, charakteristická jedincem čelícím řadě specifických zátěží, uvažujícím o jejich řešení, přičemž sebevražda se začíná jevit jako jedna z možností.
- Fáze plánování, charakteristická akceptací sebevraždy jako nejvhodnějšího způsobu řešení problémů a uvažování o způsobu a podmínkách její realizace.
- Fáze realizace, tj. uskutečnění.¹⁰

Suicidální vývoj ovšem může někdy proběhnout velmi rychle, zejména v případě psychických krizí, kdy ne vždy musí proběhnout všechny fáze.

Suicidálním pokus je další stupeň suicidálního chování. Lze za něj považovat jakýkoliv skutek ohrožující život, který může vést k úmrtí. V souvislosti se suicidálním pokusem můžeme také hovořit o testování pudu sebezáchovy, kdy si jedinec ověřuje, zda je schopen dokonané sebevraždy. Suicidální pokus považujeme za prostředek, kterým můžeme projevit nějakou skutečnost o svém životě, vypovědět o závažnosti problémů, které suicidant řeší. Koutek a Kocourková uvádějí mezi suicidiem a suicidálním pokusem následující rozdíly:

- u žen se vyskytuje častěji suicidální pokus, u mužů dokonané suicidium,
- sebevražedný pokus u obou pohlaví dominuje především v první polovině života, zatímco dokonané suicidium v druhé polovině,

¹⁰ Vágnerová, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 1999, s. 246.

- při sebevražedných pokusech je častěji použita tzv. měkká metoda (například intoxikace medikamenty), zatímco u dokonaných suicidií jsou voleny tzv. tvrdé metody (strangulace, střelná rána),
- metody vedoucí k suicidálním pokusům jsou většinou interpersonálních vztahů, zatímco u sebevraždy bývají motivy z oblasti intrapsychické a z problémů ohrožení,
- k suicidálním pokusům dochází nejčastěji ze spontánního, málo promyšleného rozhodnutí, suicidium je naproti tomu výsledkem delšího plánování a příprav.¹¹

V hrubých obrysech lze použité způsoby suicidálního jednání rozdělit na metody tzv. tvrdé a měkké. Mezi **měkké metody** patří ty, u nichž je nebezpečnost nižší a možnost záchrany života vyšší, tedy metody, které většinou nevedou okamžitě ke smrti. Mezi takové metody lze zařadit intoxikaci medikamenty, povrchní pořezení nebo skok z nízké výšky. U těchto metod zůstává naděje, že dotyčný bude včas nalezen a zachráněn. U jednotlivých typů suicidálního jednání pak lze uvažovat o vědomých nebo nevědomých tendencích přežít sebevražedný pokus.¹² Lze se tedy domnívat, že při užití měkkých metod jedinec nemá opravdový úmysl ukončit svůj život.

Takzvané **tvrdé metody** naopak vedou nejčastěji okamžitě nebo velmi rychle ke smrti a možnost záchrany je velmi snižená, případně vyloučena. Mezi tyto metody patří zejména strangulace, použití střelné zbraně a skok z velké výšky. Na hranici stojí pořezení, při jeho hodnocení musíme brát v úvahu jeho závažnost a též místo suicidálního činu.¹³

Suicidium lze charakterizovat jako sebepoškozující akt s následkem smrti, způsobený sebou samým s vědomým úmyslem zemřít. Toto můžeme již narazit na problém vědomé či nevědomé motivace k tomuto činu, a nejednoznačnost úmyslu zemřít. Motivace k sebevražednému jednání může být různá. Z tohoto hlediska Vágnerová rozlišuje a popisuje sebevražedného jednání takto:

¹¹ Koutek, J., Kocourková, J. Sebevražedné chování. Praha: Portál, 2003, s. 29.

¹² Koutek, J., Kocourková, J. Sebevražedné chování. Praha: Portál, 2003, s. 34.

¹³ Koutek, J., Kocourková, J. Sebevražedné chování. Praha: Portál, 2003, s. 27.

Bilanční sebevraždy jsou důsledkem individuálních, pro jedince závažných motivů, které působí delší dobu. Rozhodnutí pro sebevraždu vychází z „racionálního“ zhodnocení situace. Dotyčný jedinec si smrt skutečně přeje po zralé úvaze. Často se jedná o řešení závažné nemoci, někdy o ztrátu smyslu života. Většina autorů se shoduje v tom, že bilanční sebevražda je případem autodestruktivního chování člověka duševně zdravého, neboť se zde nachází rozhodnutí a úmysl zemřít, prostředky jsou předem připraveny a akt pečlivě naplánován.¹⁴

Podle Viewegha bilanční sebevraždou, je sebevražda provedena osobou zcela normální, duševně a tělesně zdravá, jako bilanci svého dosavadního života, po zvážení kladných a záporných vyhlídek: Pouze takto motivované jednání lze považovat za sebevraždu, protože její motivační struktura odráží v nejrozvinutější podobě člověkův postoj k hodnotě vlastního života. Právem lze hovořit o „psychologické sebevraždě“.¹⁵ Koutek a Kocourková považují bilancování za součást každé, tedy i patologické sebevraždy.¹⁶

Impulsivní sebevražedné je důsledkem afektu a náhlého, někdy neuváženého rozhodnutí. Dotyčný jedinec reaguje na aktuální, pro něho závažný impulz, neuvažuje o způsobu a prostředcích realizace. V řadě případů se nemusí jednat o skutečný úmysl zemřít, může se jednat o potřebu na sebe upozornit, o citové vydírání, manipulaci a pomstu.

Koutek a Kocourková toto ještě navíc doplňují o účelové suicidální jednání, jehož cílem není smrt, ale řešení svízelné situace.¹⁷ Demonstrativní suicidální jednání je cíl sledován vědomě a zkratkovitě suicidální jednání je takové jednání, při němž jedinec jedná zkratkovitě.

¹⁴ Vágnerová, M. Psychopatologie pro pomáhající profese. Praha: Portál, 1999, s. 66 - 67.

¹⁵ Viewegh, J. Sebevražda a literatura. Brno: Psychologický ústav AVČR, 1996, s. 4.

¹⁶ Koutek, J., Kocourková, J. Sebevražedné chování. Praha: Portál, 2003, s. 31.

¹⁷ Koutek, J., Kocourková, J. Sebevražedné chování. Praha: Portál, 2003, s. 31.

1.4 Příčiny suicidálního jednání

Současná věda při popisování příčin sebevražd poukazuje na endogenní (vnitřní) a exogenní (vnější) příčiny při jejich vzniku. Černý člení příčiny sebevražd takto:

1. Příčiny vnitřní

- změny osobnosti
- změny hormonální (chování v pubertě, duševní poruchy, poruchy intelektu)
- změny psychické (drobné organické poškození CNS)

2. Příčiny vnější

a) vliv rodinného prostředí a výchovy

- sociální úroveň rodiny
- úplnost rodiny
- napětí mezi rodiči
- alkoholismus, duševní poruchy a jiné odchylky některého z rodičů
- výchovné působení rodiny na dítě
- ztráta některého z rodičů

b) vliv pracovního prostředí

- u dětí jde o problémy ve škole
- u dospělých jde o pracovní zařazení

Hlavními příčinami zde nejčastěji bývá nedostatek schopností se přizpůsobit školnímu či pracovnímu tempu.

c) vliv vrstevníků - tento faktor se nejčastěji vyskytuje u mladých lidí, nejvíce v období puberty, kdy se nejvíce navazují citové vztahy vrstevníky stejného pohlaví nebo s vrstevníky opačného pohlaví. Dochází k vytváření part, skupin s různými programy a náplněmi.¹⁸

¹⁸ Černý, L. Sebevražednost dětí a mladistvých se zvláštním zaměřením na preventivní opatření. Brno: Avicenum, 1970, s. 15–17.

Kraus, Hroncová a kol. uvádějí, že Ondrejkovič upozorňuje na zátěžové situace a stres, který může vyústit v sebevraždu. Uvádí také tři nejvýznamnější složky zátěžových situací, mezi kterými existují osobní vztahy: kritické životní události – zaměstnávají člověka dlouhodobě, mění jeho rovnováhu a rovnováhu prostředí a mohou způsobit i psychické poruchy,

1. *denní mrzutosti*

- drobné prohry
- neúspěchy
- urážky a ponížení
- sklamání
- nepříjemné překvapení

Samy nepředstavují objektivní zátěžové faktory, těmi se stávají až v procesu subjektivního zhodnocení a přežívání.

2. *krize*

- pochybováním o sobě
- obavami a strachem
- pocity skutečnosti
- kolísání mezi nadějí a zoufalstvím¹⁹

Suicidální jednání je ovlivněno řadou faktorů, mezi nimiž některé jsou velmi obecné a jiné mohou být vzájemně provázané. Na vysoké riziko sebevraždy by nás mohly upozornit např. tyto signály:

- přímé verbální vyjádření a nepřímé vyjádření
- náznaky v chování
- plán (čím bývá plán detailnější, specifitější a proveditelnější, tím vyšší bývá riziko sebevraždy)
- předchozí pokus (u většiny dokonaných sebevražd předcházela pokus o sebevraždu)

¹⁹ Kraus, B., Hroncová, J. Sociální patologie. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové – Pedagogická fakulta, 2007, s. 204.

- klinické příznaky (schizofrenie, poruchy nálad, neurózy)
- deprese
- beznaděj
- intoxikace
- vyznání (protestanti k provedení sebevraždy jsou více náchylní než katolíci či židé)
- samota
- úmrtí blízké osoby
- nezaměstnanost
- zdravotní stav

Tato diplomová práce se zaměřuje na problematiku sebevražd u odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby, proto se v jedné z následujících kapitol budu podrobněji zabývat příčinami a motivy suicidálního jednání odsouzených a obviněných.

1.5 Automutilace

Sebepoškozování bývá většinou zmiňováno v kontextu s poruchou s autistického spektra a s psychologickými nemocemi. Podobně jako suicidální jednání i automutilace (sebepoškození) je aktem autoagrese. Představuje záměrné a opakované ubližování si ve snaze vypořádat se s nepříjemnými duševními stavy, které se projevuje zraňováním se vlastního těla a je signálem vážného psychického problému, jenž postižený nedokáže zvládnout jiným způsobem.

Sebepoškozování je vědomé, záměrné, často opakované jednání, zdůrazňující nepřítomnost vědomé suicidální motivace, které by nemělo mít závažnější letální dopad. Kocourková zmiňuje nejčastěji poranění kůže, zápěstí, předloktí, hřbetů rukou, škrábance a vyřezávání znaků do kůže, např. žiletkou, sklem nebo popálení se cigaretou nebo zapalovačem. Je zmíněno také opakované předávkování léky, pokud u něj není patrný přímý suicidální motiv.²⁰

²⁰ Koutek, J., Kocourková, J. Sebevražedné chování. Praha: Portál, 2003, s. 74.

Sebepoškozování může být jednorázové, přechodné, které nemusí být spojováno s psychickým stavem úzkosti a neschopnosti zvládat závažné životní situace, problémy, překážky. Pro jedince je to účelová situace, která mu má přinést nějakou výhodu. Obviněný se sebepoškozením pokouší o oddálení soudního jednání, dostat se z cely na ošetřovnu, od svých spoluvězňů. U odsouzeného to bývá převážně odvrátit nástup k výkonu trestu odnětí svobody, dostat se na ošetřovnu, kde se vyhne šikaně spoluvězňů, snaha získat výhody nebo se vyhnout povinnostem.

U sebepoškození jde o vědomost a cílenost, proto není vázáno na psychózu nebo mentální retardaci. Spouštějícím impulsem bývají stres působící z okolí. Automutilace může být v případě duševně nemocných lidí následkem jejich stavu, po odstranění primárních problému (podáním léků, komunikace,.....) sebepoškození odezní. Lidé mentálně postižení pomocí kousáním, narážení hlavou do zdi, dávají najevo své potřeby, pocity nálady. U psychotických příznaků se lidé úmyslně zraňují pod vlivem bludu a halucinací.

Člověk se může sebou samým - škrábáním, kousáním, štípáním, bití hlavou o cokoli, co je po ruce, zarývání nehtů - sebepoškozovat nebo pomocí cizího předmětu – užíváním nožů, žiletek, jehel, nůžek, provázků, drobných kovů, apod.

Syndrom záměrného sebepoškozování představuje širší pojetí sebepoškozujícího chování, které je vydělené z kategorie sebevražedných pokusů, které zároveň zahrnuje sebepoškozování jako specifický patologický projev u poruch osobnosti hraniční, histrionské, disociální či mnohočetné poruchy osobnosti. Také do této kategorie řadí projevy u pacientů s poruchami příjmu potravy a pacientů závislých na návykových látkách.²¹

Mezi sebepoškozováním a sebevraždou jsou velmi složité neobjasnitelné souvislosti. Důležité je, aby nebylo sebezraňování považováno za nedokončený nebo nepovedený pokus o sebevraždu. Sebezraňování se liší od sebevraždy, tím že je to způsob boje se životem, jeho úskalími a ne rezignace na něj.

²¹ Koutek, J., Kocourková, J. Sebevražedné chování. Praha: Portál, 2003, s. 74.

Fischer a Škoda uvádějí tyto rizikové skupiny ohrožené sebepoškozením:

- Osoby pohlavně zneužívané, tělesně či sexuálně týrané, které mívají problematický vztah ke svému tělu. Vlastní tělo vnímají jako poskvrněné a špinavé, které odmítají a sebepoškození je bráno jako trestání.
- Ženy - mají sklon k sebeobviňování a problémy berou osobněji.
- Mladí lidé – nemají zkušenosti se strategií řešit problémy a překonávání překážek. Způsobují si rány převážně na místech, kde vědí, že je nemohou ohrozit na životě. V některých subkulturách lze uvažovat i o vlivu módních trendů či náboženských faktorů.
- Osoby s duševními poruchami.²²

Důvod proč člověk takové jednání páchá je celá řada. Může to být pocit frustrace, vzteku, osamělosti, náhlé a intenzivní vzpomínky na prožitá traumata, lítosti. Zranění člověku může pomoci z těchto důvodů:

- Fyzická bolest odvede pozornost od nepříjemných psychických bolestí, kterých se neumíme zbavit.
- Při poranění se vyplavuje „hormon štěstí“ (endorfin), který napomáhá organismu zvládat fyzickou bolest, nastává pocit úlevy.
- Poranění odvádí pozornost od nežádoucích pocitů, zaměstnává mysl praktickými starostmi.

Toto jednání je dočasné, neboť problémy se dostaví znovu a v horší formě. Člověk se poraní znovu a znovu, protože poprvé mu to pomohlo. Za svá jednání se stydí, neboť ví, že společnost by ho odsuzovala, a proto rány důkladně skovává. Nepřipouští, jak se to stalo a izoluje se od celého okolí. Člověk je odhodlán před svým okolím vše tajit, k ničemu se nepřiznat a sám sobě nepřiznává pocit pomoci. Pak se na takové případy přichází náhodně.

Dokonané suicidium lze chápat jako sebepoškozující akt s následkem smrti, za tím co sebepoškození je ve vědomé s cíleným úmyslem zemřít. Velmi důležité je, aby nebylo sebepoškození považováno za nedokončený nebo nepovedený pokus o sebevraždu, neboť mnoho rysů mají společných. Sebepoškození se musí jasně

²² Fischer, S., Škoda, J. Sociální patologie. Praha: Grada Publishing,a.s, 2009, s. 85.

odlišit od sebevraždy, neboť je to způsob boje se životem a jeho úskalími a ne rezignace na něj. Sebepoškozování od sebevražedného jednání se odlišuje psychodynamickým průběhem i motivací.

Mnoho statistik potvrzuje, že u osob, které se sebepoškozují, je větší riziko, že se pokusí o sebevraždu.

2. Historie sebevražd

Autodestruktivní - sebevražedné jednání, není problémem pouze současného světa, nýbrž se ve společnosti vyskytuje vždy v jeho různých fázích vývoje. To, zda sebevraždy existovaly již na samém počátku lidstva, se můžeme pouze domnívat. Pokud bychom se chtěli zabývat sebevražedným jednáním našich předků v dávných dobách, znát přibližné údaje o počtu sebevražd, neuspěli bychom. Toto vše zaznamenává až novodobá historie 20. století.

2.1. Starověk

Státy jako Egypt, Řecko, a Řím sebevražedné jednání neodsuzovalo. Ve starověkém Egyptě ba naopak byla sebevražda hodnocena jako běžný nebo veřejně uznávaný způsob ukončení života.

Římští i řečtí filosofové sebevražednému chování věnovali ve svých dílech značnou pozornost. Zmiňovali a hlavně se snažili rozlišit soukromé a veřejné hlediska, stanoviska a úhly pohledu na dobrovolné smrti. V této době zákony přísně definovaly případy, kdy má člověk právo ukončit svůj život.

Významná řecká osobnost Sokrates, donucena nepříznivými vnějšími podmínky, skončil svůj život sebevraždou. Sokratův žák Platon odsuzoval jakoukoliv nepřírozenou a násilnou smrt. Aristoteles zase považoval sebevraha za zbabělce, neboť „jest ... změkčilostí vyhýbati se protivenství.“²³

Plynutím doby se některé antické směry k sebevraždám příznivě nakláněly, uváděly ji jako pozitivní lidský zdroj. Hlásali například, že každý člověk má právo skoncovat se svým životem, pokud mu přináší utrpení, bolest,.....

²³ Viewegh, J. Sebevražda a literatura. Brno: Psychologický ústav AVČR, 1996, s. 16.

2.2 Středověk

Ve středověku sebevraždnosti značně ubylo, neboť křesťanství sebevraždu přísně zakazovalo a sankcionovalo. Rozšířením křesťanství sebevražednost vymizela a katolický středověk ji vůbec nezná.²⁴ Někteří křesťané páchali sebevraždu tak, že smrt vyhledávali nebo se jí přímo dobrovolně vystavovali. Církev a společnost v této době velmi přísně a krutě trestala, pronásledovala, hrůznými potupami a hanbami morálního odsouzení stíhala rodiny sebevrahů. Toto vše sebevraha nutilo ke skrývání svých sklonů a formě sebevražedného jednání, neboť nechtěl, aby jeho smrt byla označena za sebevraždu. Rodina a příbuzní by přišli o majetek, dědictví, čekal by je pranýř. Lidé, kteří si vzali vlastní život, nemohli být pohřbeni na hřbitově ve svěcené půdě, a proto byli pohřbíváni za zdmi hřbitovů.

2.3 Novověk

Postavení církve se oslabuje vlivem průmyslové revoluce, šířením humanismu ve společnosti, rozvojem měst, vznikem přírodních věd. Vše co církev zakazovala a sankcionovala v souladu se sebevraždami, nástup nové a moderní společnosti vše k této problematice zrušila.

V průběhu 18. a 19. století sebevražednost stoupá především ve městech, jehož hlavním důvodem je průmyslová revoluce a stěhování obyvatelstva z venkova do měst.

Novověk jako první přináší sociologická díla zabývající se problematikou sebevražednosti. Nejvýznamnějším autorem, který popisuje suicidium, její příčiny, motivy a způsoby řešení tohoto negativního jevu je E. Durkheim. Z jeho poznatků čerpáme až dodnes.

²⁴ Masaryk, T. G. Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty. Praha: ČIN, 1926, s. 138.

2.4 Období 20. století

Suicidium se v tomto období stává velmi častým jevem v důsledku světové války, nástupu komunismu a hospodářské krize.

Sebevražedné jednání se stává součástí vědeckého výzkumu, objevují se první statistiky definující způsob provedení a příčiny.

Nejvýznamnějším našim představitelem, který se zabývá sociálně patologickým jevem - suicidium – je T. G. Masaryk.

2.5 Historie sebevražd u vězněných osob

Od samého počátku bývalo vězení vždy a všude místem, kde se páchaly sebevraždy. Převážně v dobách kdy šlo o to uniknout všem mechanickým trestům – rozčtvrcení, vpletení do kola, upálení, a jiné.

Vězení je jedno z míst, které je obzvlášť vhodné pro spáchání sebevraždy. Dá se říci, že právě ve vězení je více pácháno pokusů o sebevraždu a sebevražd, než u osob žijících na svobodě. Proč tomu tak je? Pokuste se pochopit psychiku muže, za kterým se právě zavřely brány vězení. V poledne si dáte sklenku na slunci, večer už spíte ve vězení, na jednu je z vás jen číslo, jste podrobni důkladným a ponižujícím prohlídkám. Seberou vám osobní věci, jste sám, čelíte nové společnosti ve věznici.²⁵

Ve všech zemích od jak živa vězni vyhledávali smrt, která jim napomáhala k úniku před mravní trýzní, uniformitě vězeňské společnosti, ztrátě svobody a určitému způsobu ponížení. Pokus o sebevraždu a sebevražd, bývá důsledkem izolace, která je jedním z nejdůležitějších faktorů. Samota způsobuje člověku šílenství, tím že propadá zuřivosti a brutalitě, která může vést až k sebevraždě.

²⁵ Monestier, M. Dějiny sebevražd. Praha: Dybbuk, 2003, s. 212.

3. Příčiny sebevražedného jednání odsouzených a obviněných

Napětí a strach si obvinění a odsouzení nesou nejen z rodinného prostředí, ústavu, ze školy, organizovaných skupin, ale i z prostředí, kdy je nikdo neovlivňoval a nestresoval. Většina vězňených osob uvádí, že při přípravě či spáchání trestného činu pociťovali napětí, strach, které pro ně ovšem byly posilující a uspokojivé.

Faktory, se kterými se řídí sebevražedné chování ve vězení:

- v zemích, kde byl zrušen trest smrti, páchají odsouzení na doživotí sebevraždu jen ve velmi malém počtu případů
- sebevraždy jsou mnohem častěji ve vězeních s lehčím trestem
- černošští vězni páchají sebevraždu mnohem vzácněji než běloši
- více než polovina zadržených spáchá sebevraždu nebo se o ni pokusy mezi prvním a pátým dnem od začátku vazby
- sebevraždy žen ve vězeních jsou mimořádně vzácné
- sebevraždy a pokusy o ně jsou převážně záležitostí nejmladších vězňů
- sebevraždy, pokusy o ně a sebezmrzačení jsou ve vězení mnohem častější než venku
- podle některých studií se může zdát, že četnost sebevražd ve vězení je mnohem vyšší mezi cizinci
- vězni, kteří nejsou ženatí, se zabíjejí častěji než zbytek vězeňské populace
- obecně platí, že vězni, kteří spáchali sebevraždu nebo se o ni pokusili, nepatří do kategorie zvrácených osob ani velkých „kriminálků“²⁶

V podmínkách vězení jde převážně o účelové jednání obviněného či odsouzeného, které je jedním ze základních znaků chování. Uvedená charakteristika suicidálního jednání nemusí být trvalá, může začít náhle závažnou a nenávratnou změnou v osobním životě (např. rozvod, úmrtím blízké osoby, nemoc, neočekávaně dlouhý trest).

²⁶ Monestier, M. Dějiny sebevražd. Praha: Dybbuk, 2003, s. 214.

Poté, co se uzavře „vězeňská brána“ a člověk vnímá povely, pokyny v omezeném prostoru, které zní stereotypně – syndrom „mříží a klíčů“, pozvolna se začne projevat i zátěž, kupí se myšlenky, co doma, co ve firmě, narůstající obavy, strach, bezvýhodné situace, pocity viny, které se nesmí dát najevo. Všechny uvedené i další napětí, změny představ, nastává zvýšená a nereálná fantazie s denním sněním, poruchy myšlení, vězeňské únikové mechanismy a modely, paranoidní, kompulzivní i obsedatní tendence, zvýšená podrážděnost, netrpělivost, psychomotorický neklid, snížená frustrace, neurotické či neurastenické projevy, včetně psychosomatických potíží.²⁷

Obecné motivace sebevražedného jednání:

- zátěžová situace uvěznění
- výčitky svědomí (často např. u vrahů partnera)
- „pomsta“ personálu za to, že vězni nebylo vyhověno
- účelové chování určené OČTR, např. před soudním líčením (dělání blázna)
- nátlak na personál
- citové vydírání rodiny nebo jiných blízkých lidí
- teatrální gesto snažící se vyvolat lítost nebo solidarizační efekt²⁸

Příčiny, které mohou být spatřeny v těchto okruzích:

- 1) Anomálie, abnormity, struktura a dynamika osobnosti či patologie, které musíme vyhledat například v chování, temperamentu, motivacích, potřebách a zájmech, charakterových, emotivních a volních vlastnostech, ve vývojových složkách. Později se z uvedených faktorů stávají návyky a rysy člověka, které mohou vyvolávat napětí a poruchy chování.
- 2) Rodina a její postoje dává odsouzenému či obviněnému psychickou, materiální či citovou naději a pomoc. Většinou však zde dochází ke zklamání, rodina zaujímá nepříznivý postoj, dochází k odcizení dětí, jejich ovlivňování okolím, rozvodem, rozprodáváním majetku. V těchto případech je nutná pomoc psychologa, vychovatele, lékaře.
- 3) Postoje a vztahy orgánů činných v trestním řízení a společnosti k uvězněným. Postoje orgánu činných v trestním řízení – soudce, státního zástupce, advokáta,

²⁷ Jůzl, M., Olejníček, A. Penologie a penitenciární pedagogika. Institut mezioborových studií, 2004, s. 97 – 98.

²⁸ Sochůrek, J. Kapitoly z penologie III. díl. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, s. 32.

znalce a policie - jsou pro vězně jedny z nejdůležitějších. Zatěžující, stresovou odezvu mohou často vyvolávat soudní průtahy, liknavost, neúplnost dokumentace, nepřesnost, hodnocení důkazů soudcem, časová prodleva vyšetřovatele, nedostatečná informovanost obviněného, média. Obvinění často mají často snahu svalovat vinu na všechny, jenom nehovoří o své vině.

- 4) Zaměstnání a existenční problémy, postoje party, spolupachatelů na svobodě. Za obviněnými dochází právník zaměstnavatele, který radí, co a jak má obviněný u soudu říci, aby neobvinil nebo nerozkryl to, co firma tají, podobné je to i u spolupachatelů organizovaných skupin. Upozornění přichází od právníka, domluvenými signály přes ploty věznic, někdy může docházet i k pokusům ovlivňovat pracovníky Vězeňské služby České republiky.
- 5) Vězeňská architektura, zákonné restrikce a limitace, struktura a dynamika vězeňské komunity, její normy a sankce. Zátěž vytváří především zákonné restrikce a limitace, které naplňují zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby a zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu svobody, které je třeba důsledně naplňovat. Zátěž úspěšně eliminuje řada odborných pracovníků, a to ze strany vychovatelů, pedagogů, psychologů, terapeutů, sociálních pracovníků a pracovníků.²⁹

3.1 Osobnost

Prožívání veškerých negativních důsledků v souvislosti s uvězněním obviněného a odsouzeného, závisí jednak na individuální osobnostní struktuře a dynamice jejich chování, verbálních a neverbálních projevech, přístupu a způsobu vyšetřování, atd. Každá osobnost člověka je jedinečná, z psychologického hlediska neexistují dva identičtí lidé, kteří by stejně prožívali vnější okolnosti, stejně se chovali a projevovali své prožitky.

Ve forezních vědách zařazujeme člověka podle dominantních vlastností, prožívání nebo chování k psychologickému typu. Lidé se od sebe odlišují nejen

²⁹ Jůzl, M., Olejníček, A. Penologie a penitenciární pedagogika. Brno: Institut mezioborových studií, 2004, s. 97 – 98.

vnímáním, pamatováním, myšlením, zájmy, ale reakcemi na podněty. Dynamiku celého prožívání a chování osobnosti určuje temperament.

Již v dávných dobách si lidé všímali, že lidé různě reagují na stejné podněty a tak vznikaly snahy každého jedince zařadit do určitého typu. Začaly vznikat typologie osobnosti. K neznámějším patří:

1. Hippokratova typologie temperamentu:

- **melancholik** - vyznačuje se hlubokými prožitky, spíše pesimista, který má strachem z budoucnosti, usiluje o klid a nesnáší vypjaté situace, vzruchy, hlučnost, obtížně navazuje kontakty, vztahy, které naváže, jsou trvalé a hluboké, žije spíše vnitřně - emočně labilní introvert.
- **choleric** - silně vzrušivý, reaguje výbuchy hněvu a agresi, těžko se ovládá, impulzivní, nerozváženě, je netrpělivý, panovačný, vyžaduje často od jiných ústupky, soužití s ním je obtížné, city jsou u něho vyvolány snadno, navenek reaguje rychle, silně, bez zábran - emočně labilní extrovert.
- **sangvinik** - na slabé podněty reaguje slabě, na silné silně, dominuje u něho rychlé doznívání zážitku a rychlé změny zaměření; je přizpůsobivý, emočně vyrovnaný, lehkovážný, vesele laděný, prožitky jsou spíše mělké a stejně tak i jeho city - emočně stabilní extrovert.
- **flegmatik** - emočně vyrovnaný, stálý, spíše pasivní a bez velkých životních ambicí a požadavků, vcelku spokojený, vzrušují ho pouze velmi silné podněty, má hlubší vztahy jen k vybraným osobám, nemá rád změny - emočně stabilní introvert.

2. Typologie C. G. Junga

- **introvert** – člověk převážně uzavřený, žijící vlastním životem, zahleděn do sebe samého, špatně se adaptuje, je uzavřený, málo přístupný, ve společenských stycích zdrženlivý, plachý, ostýchavý, vzdálen skutečnosti a praktickému životu, dává přednost samotě, ve společnosti dává přednost malým skupinám a nepřímé komunikaci – psaní textových zpráv, dopisů, e-mailů. Navenek je spíše pasivní, má však dynamický vnitřní život.
- **extravert** - člověk zaměřený na vnější svět, na objekt, více pro něho znamená, co soudí jeho okolí, je přizpůsobivý, realistický, otevřený, impulzivní, přístupný, společenský, ovlivňován standarty, rád se pohybuje

mezi lidmi, snadno navazuje přátelství, ve společnosti potřebuje být centrem pozornosti.

3. Typologie E. Kretschmera

Kretschmerova typologie navazuje na Hippokratovu konstrukční teorii a vychází ze vztahu mezi tělesnou konstitucí a temperamentem:

- **pyknik** - cyklotymní typ – stavba těla: menší zakulacená postava, slabé svalstvo, kulatá hlava, vyklenuté břicho, psychické vlastnosti: střídá nálady, otevřený, společenský, realistický, střídání nálad bez vnější příčiny - jsou nepřiměřeně dlouhé a vůlí se nadají ovlivnit
- **astenik** - schizoidní typ - stavba těla: vysoký, štíhlý, úzká ramena, slabé svalstvo, ostrý profil, psychické vlastnosti: uzavřený, uzavřený a zdrženlivý ve společnosti, jednostranně zaměřený, idealista, málo přizpůsobivý, ohrožen schizofrenií
- **atletik** - ixotymní (viskózní) typ – stavba těla: silně vyvinutá kostra, výrazné svalstvo, široký hrudník, menší lebky s protáhlým obličejem, psychické vlastnosti: klidný, pomalejší stálý, dostatečně přizpůsobivý, pro sebe žijící, těžkopádný není průkazný sklon k některým z duševních onemocnění

V průběhu uvěznění lze u odsouzeného či obviněného očekávat specifické postoje a chování. Příliš velký tlak tohoto prostředí může vést až ke zkratkovitým reakcím – pokus o sebevraždu, sebevraždu, sebepoškození, heteroagresivní chování. Význam zde bude mít rozhodný, jednoznačný, jasný přístup vylučující pokud možno nejistotu v současné pozitivní emocionální atmosféře.

Podle typu osobnosti je u obviněného či odsouzeného vyvolána situace ohrožení úzkostí a nejistotou, čímž se aktivují obranné mechanismy, které si jedinec neuvědomuje.

3.2 Příčiny sebevražedného jednání

V penitenciárním prostředí rozeznáváme anomální chování, které studuje patopsychologii a abnormální chování - psychopatologii. **Anomálním chováním** nazýváme ve vztahu k vězeňskému prostředí poruchu chování během uvěznění.

Představuje obecně nežádoucí či škodlivé odchylky od funkčně normálního, zdravého stavu člověka. Anomálním chováním rozumíme u odsouzeného či obviněného takové chování, které není duševní poruchou či nemocí, ale je významnou odchylností a výjimečností od obecně lidské, ale i běžné normy vězňených osob. U tohoto jednání je potřeba psychologa či jiného vězeňského pracovníka, někdy však může i samovolně odeznít. Chování se převážně odehrává u odsouzeného či obviněného, který má např. chybnou socializaci, mentální zaostalost, předchozí kriminální vývoj. K významným znakům řadíme změnu emotivity (nepřiměřená intenzita, trvání), osobnostní změny (pocit méněcennosti, simulace, změna postojů) a změny ve vlastním chování (nepřiměřenost chování k situaci, psychomotorický neklid).

Mařádek rozeznává několik typů anomálního chování:

- *anomální chování připomínající duševní poruchy*, jde o chování hypochondrické, hysterické nebo výrazně depresivní s častou somatizací
- *anomální chování při krizi z uvěznění a jiných osobních krizí*, jde o poruchy chování jako reakce na uvěznění – strach z budoucna, zmatečnost, neklid, krize pramenící z rodinné situace
- *anomální chování účelového a protestního charakteru*, jde převážně o sebevražedné aktivity s podtextem nátlaku a vydírání, různé formy sebepoškozování a jiné účelové reakce
- *násilná jednání, šikanování, trestné činy*
- *jiné agrese*
- *selhání v podobě nekázně, odmítání plnění povinností*
- *odchylné uspokojování potřeb*, např. sexuální³⁰

Za chování, v jehož základě je porucha nebo přímo duševní nemoc, ve vězeňském prostředí považujeme **abnormální chování**. Patří sem například poruchy intelektu, psychózy spojené s alkoholismem, těžké psychopatie, drogové závislosti a vazební a vězeňské psychózy či neurózy.

³⁰ Mařádek, V. Výkladový slovník penologie. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003, s. 18.

Takto narušený obviněný či odsouzený ve výkonu vazy a výkonu trestu se nevyhne různým poruchám nálad, chování či psychologickým reakcím. Může se vyskytnout:

- sebepoškozování
- sebevražedné jednání
- fyzická agrese na spoluvězně
- individuální hladovky
- sexuální nátlak na vězně
- šikana spoluvězňů
- fyzická, verbální agrese proti pracovníkům Vězeňské služby České republiky
- nepřímé poškozování personálu Vězeňské služby České republiky občanských zaměstnanců (pomluvami, schválnostmi, dopisy)
- pokusy o vydírání, korupce a zastrašování personálu, provokace jako nedovolené kontakty s personálem věznic
- výroba, obstarávání nedovolených předmětů jako nožů, mobilům, nahrávacích zařízení
- realizace nedovolených kontaktů vězňů a pracovníků Vězeňské služby České republiky
- odchody z nestřežených pracovišť
- útěky ze střežených objektů, aj.

Kritickou životní změnou, událostí v životě člověka je samotné uvěznění. Představuje velmi svízelnou situaci, kterou lze nazvat **vězeňskou krizí** neztrácející žádné znaky jakékoliv jiné krize. Jedná se o dynamický stav člověka, který nelze označit za nemoc.

Nejčastější krizí v penitenciárních podmínkách je prostá krize z uvěznění, která přichází v krátké době po uvěznění. Následuje krize pokračující, která dále působí pod tlakem spoluvězňů (šikana, vězeňská subkultura). Vězeň se do další krize může dostat díky novému obvinění z další trestné činnosti nebo odložením soudního procesu.

Velkou roli tu hraje vliv rodiny, odsouzený či obviněný se dostává do krize z důvodu hrozby rozvodu, úmrtí blízké osoby, hrozící exekuce, atd. Ohroženou skupinou vězňených osob jsou mladiství, kteří mají krizi spojenou s dospíváním, a k tomu se přidává krize z uvěznění.

Krize u obviněného či odsouzeného může probíhat tak, že je skleslý, bez zájmu, teskní, nekomunikuje nebo má neovladatelné chování. Neovladatelné chování u odsouzeného či obviněného může být z venku dobře pozorovatelné, po výzvě neochotně vyhoví, na výzvu nereaguje nebo se může projevit aktivním negativismem a trvalejšími agresivními projevy. V této situaci je zapotřebí pomoc psychologa a v některých případech i psychiatra. Při ztrátě kontroly nad svým chováním je třeba vězně dočasně přikurtovat na lůžko na tzv. krizovém oddělení. Toto oddělení představuje několik speciálně vybavených cel, které se nacházejí v každé věznici a vazební věznici. Z nichž jedna je izolační cela, na kterou se umisťují vězni ohrožující sami sebe či okolí. Izolační cela je upravena tak, aby vězeň se nemohl sebepoškodit a případně mohl být přikurtován na lůžko. Pobyt na těchto celách je krátkodobý po dobu dané krize u odsouzeného či obviněného, kde je poskytována odborná pomoc. Do běžných krizových cel se umisťují vězni, kteří potřebují lékařskou či psychologickou pomoc. Pobyt zde trvá oproti izolační cele, několik dní.

U odsouzených i obviněných se velmi často vyskytuje *automutilace*, která může postupně vést k dobrovolné či náhodné sebevraždě. Automutilaci jsem již popsala v první kapitole. Zde pouze chci zmínit, že odsouzení či obvinění mohou sebepoškození páchat z nudy, zábavy, dosažení nějaké výhody či potrestání sama sebe. Mnoho těch, kteří se již jednou o sebepoškození pokusili, to opakují znova a později dochází k sebevraždě.

Ve vězení je velmi častý výskyt *agrese*, převážně u psychopatů a v abnormálním a anomálním chování. Typickou agresí je násilí mezi vězni. Agrese verbální, namířená proti spoluvězňům, či personálu vězeňské služby, agrese v sexuální oblasti, agrese vůči sobě samému, mohou vést až k sebevražednému jednání.

Ve vězeňském prostředí se setkáváme s *násilím mezi vězni* a ve velmi ojedinělých případech i se *šikanou*. Násilná činnost mezi vězni má často podobu šikanování. V obou případech je velmi silný vliv vězeňské subkultury, kdy ve vězení mají význam

rituálů, které mohou být chápány jako zvyky, způsoby, obyčeje (např. přijímání na celu, přijetí do skupiny). Někteří jedinci šikanování svými spoluvězni nemusí psychicky i tělesně zvládnou a jako jediným únikem mohou spatřit sebevraždu. Šikaně by se mělo zabránit ještě před tím, než jeho nositel se dostane do vězení.

Individuální hladovka nastává například z důvodu nesouhlasu, protestu proti uvěznění. Většinou se u vězně jedná o sebepoškození, jen velmi ojediněle může směřovat k smrti.

Jednou z příčin, která může vést jedince k sebevražednému jednání je *sexuální nátlak na vězně* spoluvězněm.

3.3 Autodestruktivní jednání

Ve vězeňském prostředí mají význam jen některé typy autodestruktivních jednání. Dominuje sebevražda anomální osobnosti, vyloučit nelze ani typ s reakcí na životní trauma a sebevraždu indukovanou a rozšířenou. Za nejtypičtější považujeme suicidální aktivitu účelovou, alarmující, nátlakovou až vyděračskou.

Mařádek popisuje autodestruktivní jednání člověka takto:

Sebeusmrcení - sebevražda anomálních osobností, především s disharmonickým či psychopatickým vývojem, či osobnost nezralou, výjimečně může být sebezabití u odsouzeného či obviněného s psychotickým onemocněním.

Sebevražda jako reakce na životní trauma, u obviněného či odsouzeného se mohou negativní příčiny násobit (např. trauma způsobené výkonem vazby nebo výkonem trestu odnětí svobody + trauma z rodinného prostředí, jako je úmrtí blízkého člověka, rozchod či rozvod s partnerem, nemoc, apod.).

O indukovanou sebevraždu by šlo v případě přemluvení spoluvězně k sebevraždě, i když on sám by o ní neuvažoval.

Rozšířenou sebevraždou rozumíme společné suicidální jednání více vězňů. Tento případ nelze zcela vyloučit z vězeňského prostředí.

Suicidální aktivita účelová je pokus sebevraždy, který signalizuje volání o pomoc z důvodu například šikanování, zneužívání, depresí, apod.

U suicidální aktivity účelové jde převážně o nátlak, divadlo až hrubé, nevybíravé pokusy dostat se za jakoukoliv cenu ven z vězení. V tomto případě nelze „na hru vězně“ přistupovat.

U obviněného či odsouzeného se můžeme setkat i se sebezabitím omylem, kdy šlo o demonstrativní sebevražedné jednání končící nechtěnou smrtí.³¹

Spáchání sebevražd a pokusů o ně není ve Vězeňské službě České republiky ročně mnoho. Ovšem tyto činy jsou velmi závažné i v malém počtu. Musejí být velmi pečlivě evidovány, sledovány a vyhodnoceny z důvodu nalezení preventivních postupů pro jejich předcházení a zabránění. Sebevražda se zkoumá i z důvodu, zda se nejednalo o vraždu.

3.4 Dopad trestu na psychiku ve výkonu vazby

Výkon vazby má mnohem těžší dopad na psychiku než samotný výkon trestu odnětí svobody. Zde se obvinění mnohem více pokouší o ukončení života, zvláště je-li osoba ve vazbě zadržovaná poprvé.

Ve výkonu vazby se na zadržovaného hledí tak, jako by byl nevinný a během vazby smí být obviněný podroben jen těm omezením, která vyplývají ze zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby.

V zákoně č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, se uvádí, že po uvalení vazby a dodání jedince do vazební věznice se jeho napětí a teze může vystupňovat vlivem těchto faktorů:

- zákonné omezení a limitace vycházející ze zákona o výkonu vazby a trestu

³¹ Mařádek, V. Výkladový slovník penologie. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003, s. 18

- pocit částečného zbavení svobody a pohybu
- omezení svobodného sexuálního chování podle své orientace
- zbavení možnosti pracovat a vydělávat finanční prostředky
- omezení příjmu potřebných informací
- omezení prostoru a pohybu, ubytování s různě narušenými jedinci od submisivních a závislých přes manipulátory až po disharmonicky rozvinuté psychopaty a sociopaty

S těmito aspekty věznění jsou všichni lidé velmi dobře seznámeni a srozuměni, jak z knih, viděli je v televizi, v biografu či jinde. I přes tyto zkušenosti člověk věc znovu provede nebo zopakuje, někteří i vícekrát, znásilňují, vydírají, kradou, podvádějí, pohlavně zneužívají děti, za peníze vraždí nepohodlné osoby nebo svědky.

Výkon vazby je pro obviněného náročnou zkouškou odolnosti a stability psychiky, která již mnohdy bývá ovlivněna životem v kriminálním prostředí. Na podmínky vazby se dokáže adaptovat jen velmi malá část obviněných.

Ve výkonu vazby se můžeme setkat s jedincem, který je realisticky vyrovnaný se zátěžovou situací. Jedná se pouze o odolného jedince, který si v podmínkách vazby dokáže stanovit jasné a reálné cíle a je za své trestné jednání schopen nést plnou odpovědnost. Ovšem je tu i obviněný, který úmyslně vytěsňuje nepříjemné skutečnosti do hlouby podvědomí, v nepřipouštění si selhání nebo porážky nebo se stává, že svoji vinu svaluje na druhého, zbavuje se viny a nejistoty své psychiky.

Pokud si obviněný ovšem připouští veškerou tíhu, která na něj padá v důsledku výkonu vazby a nenajde proti tomu obranu, upadá do regrese, resignace, pasivity, častých depresí končících sebevražednými tendencemi. Zde je potřebná včasná pomoc a podpora odborníků.

Psychika se může dále vymykat kontrole, stane se silou dále prohlubující negativními projevy chování, nenávistí, agresí, nenávistí a tímto odmítá i pomoc. Nastává situace, kdy se uzavírá do svého narušeného, zmateného a izolovaného nitra.

Velmi negativně k tomuto stavu přispívá i rozpad sociálního zázemí a rodinného stavu, jedinec se tak stává velmi těžce zvládnutelný.

Velký dopad na psychiku obviněného má např. i samovazba, přesto že před umístěním na samovazbu je potřeba lékařského souhlasu. I přes lékařské konstatování, že obviněný je fyzicky i psychicky připraven na výkon samovazby, je právě zde největší riziko pro pokus či spáchání sebevraždy. U obviněného se můžou objevit časté změny jeho osobnosti, poruchy vnímání jako např. halucinace, úzkost, depresivní nálady nebo stavy zoufalství, které mnohdy vedou k autoagresi, automutilaci a ve výjimečných případech k pokusům o sebevraždu či sebevraždu.

Výkon vazby u mladistvých se řídí § 26 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby, uvádí v:

Odst. 1) Mladiství se umísťují do cel odděleně od ostatních obviněných. Umístit mladistvého do cely společně s dospělými obviněnými je možné pouze ve výjimečných případech, lze-li mít důvodně za to, že takový postup je z hledisek uvedených v § 6 odst. 1, při umísťování obviněných do cel se dbá na to, aby byl dodržen účel vazby a aby nedocházelo k mravnímu nebo jinému ohrožení obviněných.

Odst. 4) Kázeňský trest umístění do samovazby lze uložit mladistvému nejdéle na dobu pěti dní.

Odst. 5) Při uložení kázeňského trestu umístění do samovazby smí obviněný mladistvý přijímat a odesílat korespondenci a je mu dovoleno čtení denního tisku a knih. Doba výkonu kázeňského trestu umístění do samovazby se započítává do doby rozhodné pro vznik nároku na přijetí návštěvy.

Pro zmírnění negativních vlivů výkonu vazby na mladistvých jsou pro ně pořádány zájmové, sportovní a vzdělávací aktivity s přihlédnutím na jejich psychologické a fyziologické zvláštnosti. Obdobný výkon vazby je i u žen.

Podle § 9 odst. 1 c) zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby se umísťují obvinění s výrazně sníženou tělesnou hmotností, se zjevně nízkou mentální úrovní, nebo obvinění, u nichž to doporučil lékař nebo psycholog, do cel se zvýšeným dohledem zaměstnanců vězeňské služby.

§ 11 zákona č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby dále hovoří:

- 1) Pro obviněné v akutní duševní tísní se ve věznici zřizuje krizové oddělení.
- 2) Obviněného, který vzhledem ke svému duševnímu stavu ohrožuje sebe nebo okolí, lze umístit na nezbytně nutnou dobu na zvláštní celu, která je součástí krizového oddělení.

O umístění obviněných do cel rozhoduje ředitel nebo jím pověřený pracovník. Veškeré přemísťování obviněných musí být přesně vedené v evidenčních pomůckách správy věznice s uvedením důvodu.

Výkon vazby pro obviněného představuje mnohdy bezvýchodnou situaci, je vystaven mnoha vlivům (vězeňské prostředí, výslechy, čekání na soud, aj.), které bývají důsledkem duševního či fyzického stresu (např. zúžené vědomí, dezorientace, neschopnost soustředění, hyperaktivita). Objevují se zde i poruchy přizpůsobení – depresivní nálada, úzkost, nespavost.

Ve výkonu vazby jsou obvinění více stresováni než odsouzení ve výkonu trestu odnětí svobody. Obvinění mají nejistotu v tom, jak jejich případ dopadne, zda a kdy budou propuštěni z výkonu vazby nebo odsouzeni k výkonu trestu odnětí svobody a na kolik let.

Černíková a Sedláček uvádějí tyto dva rozdílné fenomény psychiky obviněného ve vazbě a psychiky odsouzeného. Při hodnocení osobnosti pachatele je nutné vzít v úvahu odlišnosti psychického působení výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody. Vazba je limitujícím a velmi závažným zásahem do práv a svobod člověka, o to víc je nutné věnovat obviněnému ve výkonu vazby psychickou podporu a pomoc. Expanzivní vazební reakce svědčí o závažném a mnohdy zkratovém narušení komplexu psychického světa obviněných, a pokud jsou personálem vězeňské služby ignorovány, končí mnohdy v těžkých depresích, automutilacích, agresích a sebevražedných pokusech.³²

³² Černíková, V., Sedláček, V. Základy penologie pro policisty. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 63 – 65.

3.5 Dopad trestu na psychiku ve výkonu trestu odnětí svobody

V § 2 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, jsou uváděny hlavní zásady výkonu trestu odnětí svobody:

1. Trest může být vykonáván jen takovým způsobem, který respektuje důstojnost osobnosti odsouzeného a omezuje škodlivé účinky zbavení svobody; tím však nesmí být ohrožena potřeba ochrany společnosti.
2. S odsouzenými ve výkonu trestu se musí jednat tak, aby bylo zachováno jejich zdraví, a pokud to doba výkonu trestu umožní, podporovaly se takové postoje a dovednosti, které odsouzeným pomohou k návratu do společnosti a umožní vést po propuštění soběstačný život v souladu se zákonem.

I přes dodržování těchto zákonných podmínek je trest odnětí svobody vážnou psychickou zátěží. Odsouzený má ve výkonu trestu odnětí svobody omezena práva, na která byl v běžném životě zvyklý (např. svobodu pohybu a pobytu, zachování listovního tajemství, právo svobodné volby povolání, právo sdružovat se ve spolcích, apod.). Odsouzený se v novém prostředí musí velmi rychle adaptovat, zvykat si na nové prostředí, novou sociální skupinu a hlavně na svoji novou sociální roli. Přijímá nové zásady, vzorce chování, názorové soustavy, hodnoty či postoje, které jsou v daném prostředí a danou společností vžité, náležité, obvyklé a správné. Hovoříme o tzv. socializaci, která může nastat nezáměrně či záměrně. Odsouzený se ve výkonu trestu odnětí svobody můžeme setkat s oběma druhy socializace, které v některých situacích mohou dokonce působit opačně, než je zamýšleno. Nezáměrná socializace může probíhat například napodobování spoluvězňů za tím co při záměrné socializaci je proces záměrně řízený okolím, i za účasti odborníků (v prostředí vězení vychovatelů, dozorců, psychologů, apod.). Ve výchovných zařízeních je záměrná socializace cílem i prostředkem zároveň.

Velký vliv na odsouzeného má samotná věznice, místo ve kterém bude muset prožít několik měsíců i roků. Již samotný příjem odsouzeného k výkonu trestu odnětí svobody je velmi důležitý pro jeho adaptaci na vězeňské prostředí. Přijímání odsouzeného upravuje § 8 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody:

- 1) Odsouzené přijímají v příslušné věznici vedoucí oddělení výkonu trestu (oddělení výkonu vazby a trestu), psycholog, speciální pedagog, sociální pracovník, vychovatel, popřípadě další zaměstnanci Vězeňské služby určení ředitelem věznice (dále jen "odborní zaměstnanci").
- 2) Po přijetí do věznice se nově přijatí odsouzení ubytují odděleně od ostatních odsouzených, a to v nástupním oddělení věznice. Během pobytu v nástupním oddělení, jehož délka se určuje individuálně a zpravidla nepřevyší dva týdny,
 - a. zpracují určení odborní zaměstnanci komplexní zprávu o odsouzeném, včetně návrhu programu zacházení s odsouzeným,
 - b. odsouzený se podrobně seznamuje s obsahem zákona, této vyhlášky, vnitřního řádu a s prostředím, ve kterém bude trest vykonávat.
- 3) Po splnění úkonů uvedených v odstavci 2 se odsouzený zpravidla do tří dnů předvolá před odborné zaměstnance, kteří s ním projednají obsah programu zacházení a určí vychovatele, jemuž je svěřen do péče. Odborní zaměstnanci přitom postupují podle zásad stanovených v § 7 zákona a dbají, aby diferencovaným výkonem trestu méně narušení odsouzení vykonávali trest odděleně od více narušených odsouzených a aby se uplatňovaly účinnější prostředky k dosažení účelu trestu. V oddělení se zesíleným stavebně technickým zabezpečením se zpravidla ubytuje odsouzený, který v posledních pěti letech uprchl z vazby nebo z výkonu trestu, odsouzený, proti němuž bylo zahájeno trestní stíhání pro zvlášť závažný trestný čin spáchaný během výkonu vazby nebo výkonu trestu, a odsouzený, u něhož to vyžadují výjimečné okolnosti, například hrozí-li z jeho strany vážné ohrožení bezpečnosti v případě úspěšného útěku, terorizování spoluodsouzených, vyhrožování personálu a jeho rodinám.

Apriorně lze vliv vězeňského prostředí na psychiku vězně rozdělit do pěti skupin:

1. *Dekompenzace* – selhání a celkové ochromení psychické aktivační energie od počátečních výpadků až po chronický únavový syndrom, nebo protražovaný depresivní stav.

2. *Deaktivace* – ztráta sebeobránných, volných, adaptačních mechanismů od počáteční lhostejnosti a nezájmu až po stav absolutní resistance, otupující apatie a letargie až ke konečnému stádiu katathymie (tzv. „musulmanství“).
3. *Demotivace* – znamená výpadek většiny kladných motivačních polí nutných k sebeúpravě a aktivní katarzi a jejich náhrada motivací necílnou a reverzní, zaměřenou na aktivaci sekundárních kriminálních aktivit uvnitř vězeňského zařízení (tzv. „aktivní účast ve vězeňském kriminálním podsvětí“).
4. *Destrukce* – spočívá v upuštění nebo zavržení tvůrčích, konstruktivních aktů a jejich kompenzace ničením věcí, cílenou agresí proti lidem, úmyslným vyvoláváním nepokojů, vzpour a výtržností, stálým porušování kázně a vězeňského řádu (role „krále, bosse“).
5. *Dezorientace* – naprostá rezignace na životě na svobodě, úmyslné odmítání extramurálních programů a postpenitenciární péče, plánovaná příprava na další kriminální a trestnou činnost po opuštění věznice (tzv. „prizonizace – věznice domovem“).³³

U odsouzeného je velmi důležité udržet či obnovit jakékoliv sociálního zázemí rodiny, přátel, příbuzných. Jestliže, toto zázemí selhává je zapotřebí obnovit a udržet vztahy v asociálním prostředí, které odsouzenému je bližší oproti rodině, příbuzným. Snaha tu nastává i v udržování kontaktů mezi pohlavími, tzv. „korespondenční pseudoiluzí“. Zdravá psychika potřebuje sociální jistotu v partnerství, sociálních vztahů a zázemí.

Výkon trestu odnětí svobody a výkon vazby zbavuje člověka možnosti heterosexuálního života, tím zde nastává problém homosexuality. Určitě těžkým obdobím pro odsouzeného i obviněného jsou vánoce, velikonoce, výročí (narozeniny ženy, dětí, rodičů). Odsouzený je před výkonem trestu odnětí svobody velmi prožíval s ostatními členy rodiny, za tím co ve vězení je sám. Velkým významem na psychický odsouzeného mají i návštěvy svých blízkých, kontakt s nimi jim dodává sílu a vědomí, že v té nejhorší době nejsou sami.

³³ Černíková, V., Sedláček, V. Základy penologie pro policisty. Praha: Policejní akademie České republiky, 2002, s. 65.

Na psychosociální důsledky výkonu trestu odnětí svobody můžeme pohlížet v důsledku délky trestu a typu věznice, možnosti zaměstnání a řešení finančních problémů, kvality výchovy a výchovných problémů, jenž je důležitým prostředkem destabilizace psychosociálních struktur a vazeb. Podle osvědčených metod a kritérií je nezbytné pro udržení trvalé a vhodné psychosociální hladiny u vězňů kvalifikované zacházení s diferencovanými skupinami vězňů.

Věznice k dosažení účelu výkonu trestu věznice stanoví pro každého odsouzeného individuální program zacházení, který se zpracovává na základě komplexní zprávy o odsouzeném s ohledem na délku trestu, charakteristiku osobnosti a příčiny trestné činnosti. Komplexní zpráva je shrnutím výsledků pedagogického, psychologického nebo lékařského posouzení. Nejméně tři měsíce před propuštěním z výkonu trestu odnětí svobody se odsouzenému vytvářejí podmínky pro jeho samostatný způsob života.

Jiný způsob výkonu trestu odnětí svobody je u osob mladistvých, kteří jsou zařazeni do věznice pro mladistvé. Mladiství jsou vedeni k takovým aktivitám ve volném čase, které odpovídají jejich vývojovým potřebám a zároveň nejsou v rozporu s běžnými společenskými zvyklostmi. Věznice podává zprávu o chování nebo o zdravotním stavu mladistvého jeho rodičům i bez jejich žádosti.

Odlišný přístup ve výkonu trestu odnětí svobody je směřován na ženy a především na matky s nezletilými dětmi. Žena ve výkonu trestu odnětí svobody může pečovat o své nezletilé dítě do tří let jeho věku, upraveno § 91 vyhlášky Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., řád o výkonu trestu odnětí svobody. Přihlíží se především k fyziologickým a psychickým zvláštnostem žen, potřebám těhotných žen, žen krátce po porodu a kojících matkám. Svěření dítěte matce v prostředí vězení, souvisí s uspokojováním nejsilnějšího pudu, mateřského instinktu a pudu péče o dítě.

3.6 Popis vybraných profesí Vězeňské služby ČR

Pobyt odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby je mnohdy provázen pokusy o sebevraždu, ale i dokonanou sebevraždu. Tyto

jednání souvisí s adaptací, změnami související s podmínkami vazby a výkonu trestu, které odmítají či nesouhlasí s uvězněním.

U odsouzeného či obviněného je toto jednání projevem jejich silně narušené vnitřní sebeidentity protestujícího, na které musí vězeňský personál velmi rychle reagovat. Těmto odsouzeným a obviněným je třeba okamžitě zajistit odbornou lékařskou pomoc, neboť se jedná o závažný psychomotoricko-medicínský fenomén. Po poskytnutí odporné péče je nezbytné aplikovat metody pravidelných sociálně - psychologických a diagnosticko - analytických rozhovorů. Jejichž cílem je jednak najít důvody a příčiny negativních postojů k pokusům o sebevražděné jednání. Docílit, aby odsouzený či obviněný změnil názor a postoj na sebe sama a na svůj pobyt ve vězeňském zařízení. Přesvědčit je o odstoupení od destruktivních aktivit, o možnosti ovlivnit budoucí trest přijetím viny, sebelítostí a viditelnou snahou napravit své minulé protisociální, antisociální nebo trestné skutky.

Některé činnosti a profese zaměstnanců Vězeňské služby ČR nejvíce přispívají k naplnění cílů zacházení s vězni a ve velké míře mnohou napomoci k ovlivnění, předcházení a působením jako prevence na odsouzeného a obviněného při pokusu o sebevraždu či dokonanou sebevraždu ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby.

Vězeňský dozorce dohlíží ve věznici či vazební věznici na to, aby výkon trestu odnětí svobody a výkon vazby byl v souladu s vnitřním řádem dané věznice či vazební věznice. Dozorce by měl být trpělivý, schopen vězně vyslechnout v souvislosti s jeho požadavky a nároky, související opět s vnitřním řádem věznice či vazební věznice, které plně a v co nejkratší době vyřídí. Musí si také uvědomit, že pro vězně jsou velmi důležité nepatrné maličkosti (očekávání dopisu, balíčku, návštěvy, možnost telefonního rozhovor), které velmi ovlivňují jeho psychický stav. Dozorce by proto měl jednat profesionálně a jakýkoli, i když sebemenší požadavek vězně, negativně nekomentovat a nesnižovat.

Se svými tělesnými, sociálními a psychickými problémy se odsouzení a obvinění nejvíce obrací s pomocí na *lékaře*. Vězni se na ně obracejí se skutečnými zdravotními problémy, ale mnohdy i s problémy, kterým by vězeň v běžném životě nevěnoval pozornost. Nakonec jsou tu odsouzení a obvinění, kteří se snaží lékaře zmanipulovat

například k tomu, aby byli ze zdravotních důvodů propuštěni z výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby nebo alespoň přemístěni do jiné věznice, vazební věznice, umístěni do nemocnice. K tomuto jim napomáhá simulace, agravace, disimulace. Lékařská pomoc spočívá i v doporučení do jiné péče jiného odborníka (sociálního pracovníka, duchovního, psychologa, psychiatra, atd.).

K činnosti *psychologa* působícího ve vězeňství patří individuální, skupinové psychologické poradenství, psychologická diagnostika a psychoterapie. Přispívá ke zlepšování psychohygienických podmínek výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody, měl by sám přispívat k návrhům na stavební změny, úpravy. Významnou roli tu hraje, kdy zjednodušuje nebo někdy umožňuje propojení, kontakty, setkání, spolupráci v rovině mezi vězni, personálem, popřípadě vězněm a personálem. Tímto psychologickým přístupem může z velké míry přispět k prevenci a předcházení mimořádných událostí ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby (sebevraždy, sebepoškozování, útěky, hladovky, napadení příslušníků, aj.) a k dosažení žádoucích cílů zacházení.

Duchovní činnost ve věznicích a vazebních věznicích vykonávají pověřeni zástupci státem registrovaných církevní nebo náboženských společností. Snaží se u vězněných osob, aby přijali vinu, pracovali na sobě samém a převzali odpovědnost týkající se hodnot ve smyslu lidské důstojnosti. Duchovní činnost pořádá různé semináře, působí drobnými osobními kontakty a neformální spolupráci v jednotlivých věznicích.

Hlavní úlohou *vychovatele* je zacházení s odsouzeným výkonu trestu odnětí svobody a ve zvláštních odděleních výkonu vazby. Odsouzené motivuje ke změně v dosavadním životním stylu, učí je k lepšímu jednání s lidmi, zvládání náročných životních situací a napomáhá odsouzenému k tomu, aby plnil svůj program zaházení. Odsouzené hodnotí, má v souladu se zákonem č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobod, využívat odměn a kázeňských trestů. Představuje hlavní článek celého systému zacházení s odsouzeným.

Sociálně právní informace a poradenství odsouzeným a obviněným během uvěznění poskytuje *sociální pracovník* na základě diagnostických činností. Při plnění

svých úkolů spolupracuje sociální pracovník s probační a mediační službou, obecními a městskými úřady, úřadem práce, azylovými domy, atd. Jeho úkolem je, aby každý odsouzený či obviněný po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby, odcházel s platným občanským průkazem, měl zajištěnou práci a bydlení, byl schopen znovu začít řádně žít.

Činnost *speciálního pedagoga* by měl vykonávat zkušený zaměstnanec Vězeňské služby ČR, s dosaženým vysokoškolským vzděláním v oboru Speciální pedagogika. Jeho hlavní činností je náročné metodické řízení vychovatelů, koordinace týmu, který zpracovává komplexní diagnózu vězně, zpracovává program zacházení a vytváří podmínky pro jeho realizaci. Podílí se na výběru odsouzených k zařazení do práce, vzdělávání a rekvalifikaci. Podílí se na zkoumání příčin vzniku mimořádných událostí ve vztahu k vězněným osobám a navrhuje z pedagogického hlediska příslušná opatření vedoucí k jejich řešení, prevenci, eliminaci. Podílí se na návrhu k rozhodnutí o udělení přerušování výkonu trestu, povolení volného pohybu mimo věznici, účasti na akcích mimo věznici.

Těžiště činnosti *vychovatele – terapeuta*, lze spatřovat v individuálních, ale i ve skupinových terapiích nejrůznějších směrů. Volí přiměřený přístup, formy, metody k jednotlivým vězňům. Sleduje průběh účasti odsouzeného v programu zacházení a změny v jeho chování, vychovatele a psychologa informuje o změnách v jednání odsouzeného.

Lektor – instruktor se plně angažuje ve volnočasových aktivitách sportovního a vzdělávacího charakteru odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby.

4. Suicidium – mimořádná událost ve Vězeňské službě ČR

Mimořádnou událostí se ve Vězeňské službě ČR dle NGRŘ č. 34/2009 o hlášení mimořádných událostí rozumíme vše týkající se vězněných osob nebo chovanců a zaměstnanců, popřípadě jiných osob podle vnitřního předpisu § 146, § 149 až §155 NGRŘ č.11/2006 o vězeňské a justiční strážní.

Dle § 3 odst. 2 NGRŘ č.43/2009 patří k mimořádné události smrtelný, těžký nebo hromadný úraz nebo úmrtí, vražda vězněné osoby nebo chovance poté, kdy lékař konstatuje smrt, pokus o sebevraždu nebo sebevraždu vězněné osoby nebo chovance.

Mimořádná událost se musí neprodleně po jejím zjištění nebo provedení nezbytných opatření hlásit stálé službě na Generálním ředitelství Vězeňské služby ČR, buď telefonicky, faxem nebo ve výjimečných případech e-mailem.

Písemná zpráva o vzniku mimořádné události se stálé službě zašle nejpozději do tří pracovních dnů, ode dne vzniku mimořádné události. Hlásná služba o mimořádné situaci dle § 5 výše uvedeného nařízení, musí obsahovat stručný a výstižný popis události.

První, kdo přijímá informaci o mimořádné události, v mém případě pokus o sebevraždu, či dokonanou sebevraždu odsouzeného či obviněného, je vrchní inspektor strážní služby (dále jen VISS).

V §109, §110, §111 a §112 NGRŘ č. 11/2006 jsou stanoveny povinnosti VISS, který je podřízen vedoucímu oddělení a jeho zástupcům, je nadřízený všem příslušníkům Vězeňské služby určeným k výkonu služby v jeho směně. Nestanoví-li ředitel věznice jinak, zajišťuje VISS v jeho nepřítomnosti a v nepřítomnosti jeho zástupců též plnění dalších úkolů, i když s výkonem strážní a eskortní služby nesouvisejí. Musí dodržovat zásady hlášené služby, plní při vzniku mimořádných situací a mimořádných událostí úkoly podle zpracované dokumentace. Zajišťuje poskytnutí

první pomoci, popřípadě lékařské ošetření v případě sebepoškození, náhlého onemocnění obviněného a odsouzeného, aj. povinnosti.

Vrchního inspektora strážní služby při úmrtí vězně postupuje následovně:

1. Přemístí ostatní spoluvězně.
2. Zajistí celu, případně místo úmrtí vězně (zjištění místa činu, stopy).
3. Vyrozumí službu konajícího lékaře (služebního či civilního), který provede opatření podle obecně platných příslušných zdravotních předpisů.
4. Od lékaře si nechá vypsát list o prohlídce, který si převezme sedmkrát a třikrát úmrtní zprávu.
5. Vyrozumí výjezdovou skupinu MŘ Policie ČR, pracovníkům výjezdové skupiny předá jeden list o prohlídce mrtvého a jednu úmrtní zprávu.
6. Dvě hodiny po úmrtí vězně zajistí přes pohřební službu převezení mrtvého na soudní lékařství. Pracovníkům pohřební služby předá třikrát list o prohlídce mrtvého a jedenkrát úmrtní zprávu. Zbylé tři exempláře listů o prohlídce mrtvého a jedna úmrtní zpráva zůstává na zdravotním oddělení, převzetí mrtvého podepíše pracovník pohřební služby v tiskopise.
7. Informuje Vrchního dozorčího inspektora stálé služby Generálního ředitelství Vězeňské služby ČR v Praze dle NGŘ č. 34/2009 o hlášení mimořádných událostí.
8. Informuje ředitele příslušné Věznice či Vazební věznice, 1. zástupce ředitele věznice či vazební věznice, vedoucího oddělení vězeňské a justiční stráže, dozorovaného státního zástupce, vedoucího oddělení prevence a stížností, vedoucího oddělení výkonu vazby a výkonu trestu a člena rozšířeného vedení o opatřeních, které provedl a událost i opatření zapíše do Knihy hlášení vrchního inspektora strážní směny o předání a převzetí služby.
9. Zajistí provedení desinfekce cely, popřípadě místa úmrtí, pokud to doporučí lékař provádějící prohlídku mrtvého.
10. Ostatní administrativní úkoly provádí pracovníci příslušných oddělení.

Vězeňská služby ČR při vzniku mimořádné události, v případě sebevraždy odsouzeného a obviněného ve věznici a vazební věznici, spolupracuje s PČR.

Generální ředitelství Vězeňské služby ČR v Praze díky hlásné službě o mimořádných událostech zpracovává týdenní, měsíční, roční statistické zprávy mimořádných událostí ve Vězeňské službě ČR. Napomáhají k přehledu dění odsouzených a obviněných ve věznicích, vazebních věznicích, nemocnic, ale i zaměstnanců vězeňské služby. Informují nejen o dokonaných sebevraždách a pokusech o sebevraždu u odsouzených a obviněných, ale také o útěcích, úmrtí, hromadném vystoupení, sebepoškozování, individuální hladovce, zneužití drog, zneužití volné vycházky, přerušení výkonu trestu odnětí svobody, volné návštěvy, napadení příslušníků a zaměstnanců. Uvedené údaje Vězeňské službě ČR napomáhají k prevenci, předcházení a odvracení těchto situací.

Legislativa upravující úmrtí obviněného a odsouzeného ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody:

- NGR č. 34/2009, o hlášení mimořádných událostí ve Vězeňské službě ČR
- NGR č. 39/2009, kterým se mění nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 82/2006 o předcházení a včasném odhalování násilí mezi obviněnými a mezi odsouzenými
- NGR č. 64/2009 o pověření orgánů Vězeňské služby České republiky prováděním úkonů policejního orgánu
- Vyhláška ministra spravedlnosti č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby
- Vyhláška ministra spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody
- Vyhláška ministra zdravotnictví České socialistické republiky č. 19/1988 Sb., o postupu při úmrtí a pohřbívání

5. Statistický přehled sebevražd ve VTOS a VV v letech 2004 - 2008

Komplexní analýzu o počtu mimořádných událostí – sebevražd, pokusů o sebevraždu odsouzených a obviněných v rámci svých činností zpracovává Vězeňská služba ČR sama na základě NGR č. 34/2009 o hlášení mimořádných událostí.

5.1 Statistický přehled sebevražd a suicidálních pokusů odsouzených

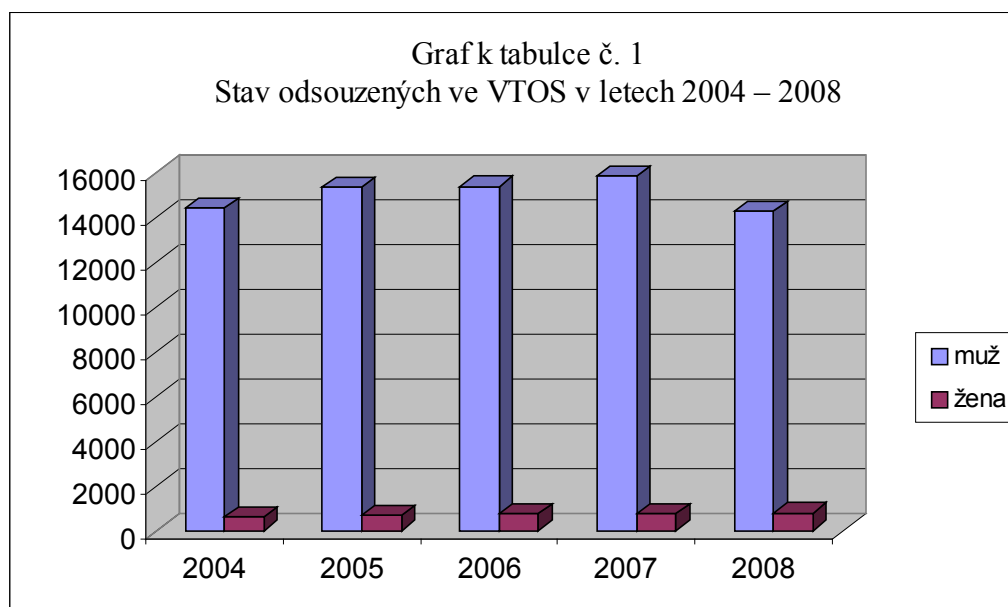
Od roku 2004 se opět stav odsouzených začal zvyšovat, určitá stagnace nastala v průběhu roku 2005 a 2006. Zvyšování počtu odsouzených trvá až doposud. V letech 2004- 2008 bylo nejvíce, 18 100 odsouzených, v roce 2008. Od roku 2004 rapidně stoupl počet odsouzených o 3026 osob.

Pokud odsouzené budeme brát podle pohlaví, rok 2008 lze charakterizovat s nejvyšším počtem odsouzených žen a mužů, i mladistvých.

Tabulka č. 1: Stav odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody
v letech 2004 – 2008

Pohlaví		Rok				
		2004	2005	2006	2007	2008
muž	dosp.	14 364	15273	15322	15759	17151
	mlad.	96	120	109	133	148
žena	dosp.	608	680	746	754	797
	mlad.	6	4	2	1	4
celkem		15074	16077	16179	16647	18100

Zdroj: Vězeňská služba ČR

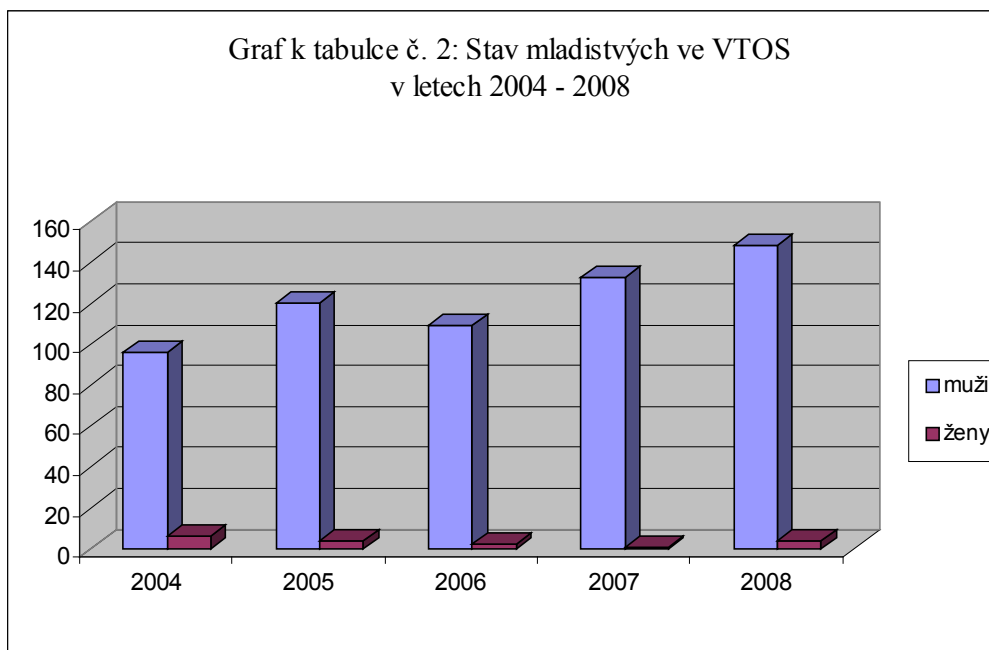

Mladiství trest odnětí svobody vykonávají odděleně od ostatních odsouzených ve zvláštních věznicích nebo odděleních. Dověrší-li mladiství ve výkonu trestu odnětí svobody devatenáctý rok věku, může soud rozhodnout, že se odsouzený mladistvý přeřadí do věznice pro ostatní odsouzené. V počtech odsouzených mladistvých uvedené v tabulce č. 2 jsou proto zahrnuti i odsouzení starší 18 let.

Tabulka č. 2: Stav mladistvých ve výkonu trestu odnětí svobody
v letech 2004 - 2008

Odsouzený mladistvý	2004	2005	2006	2007	2008
muži	96	120	109	133	148
ženy	6	4	2	1	4
celkem	102	124	111	134	152
Podíl odsouzených mladistvých k celkovému stavu odsouzených	0,68%	0,77%	0,69%	0,80%	0,84%

Zdroj: Vězeňská služba ČR

Zdroj: Vězeňská služba ČR

Tabulka č. 3: Počet sebevražd a pokusů o sebevraždu odsouzených ve výkonu
trestu odnětí svobody v letech 2004 – 2008

Mimořádná událost odsouzených		2004		2005		2006		2007		2008	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
pokus o sebevraždu	dosp.	26	1	23	1	36		40	1	43	
	mlad.					1		3	1	2	
sebevražda	dosp.	5		4		4		3		6	
	mlad.										
celkem		32		28		41		48		51	

Zdroj: Vězeňská služba ČR

Od 1. ledna 2004 do 31. prosince 2008 bylo odsouzenými spácháno 178 *pokusů o sebevraždu*, z toho třemi ženami a sedmy mladistvými, *sebevraždu* spáchalo 22 mužů (Tabulka č. 3).

V roce 2004 bylo *pokusů o sebevraždu* u odsouzených 27 (0,18 %), 24 (0,15 %) v roce 2005, 37 (0,22 %) v roce 2006, 45 (0,27%) v roce 2007 a roku 2008 bylo také 45 (0,25%) *pokusů o sebevraždu*.

Ženy se pokusily o sebevraždu v letech 2004 a 2005, v každém roce jedna mimořádná událost, u žen byly v roce 2007 zaznamenány dva pokusy, z toho jedna odsouzená mladistvá. Mladistvými bylo spácháno celkem pět pokusů o sebevraždu, v roce 2006 jeden pokus, v roce 2007 se o sebevraždu pokusili 3 mladiství muži a 1 žena.

Z tabulky č. 3 je zřejmé, že nejvíce spáchaných pokusů o sebevraždu bylo v roce 2007 a 2008, ovšem v roce 2007 bylo nejvíce pokusů u mladistvých.

Dokonaných sebevražd u odsouzených bylo v roce 2004 5 (22,7%), v letech 2005 a 2006 byly 4 (18,2%) sebevraždy, v roce 2007 3 (13,6%) a v roce 2008 bylo za posledních pět let nejvíce sebevražd 6 (27,3%). Z přehledu tabulky č. 3 je patrné, že všechny sebevraždy u odsouzených v letech 2004 – 2008 spáchali muži.

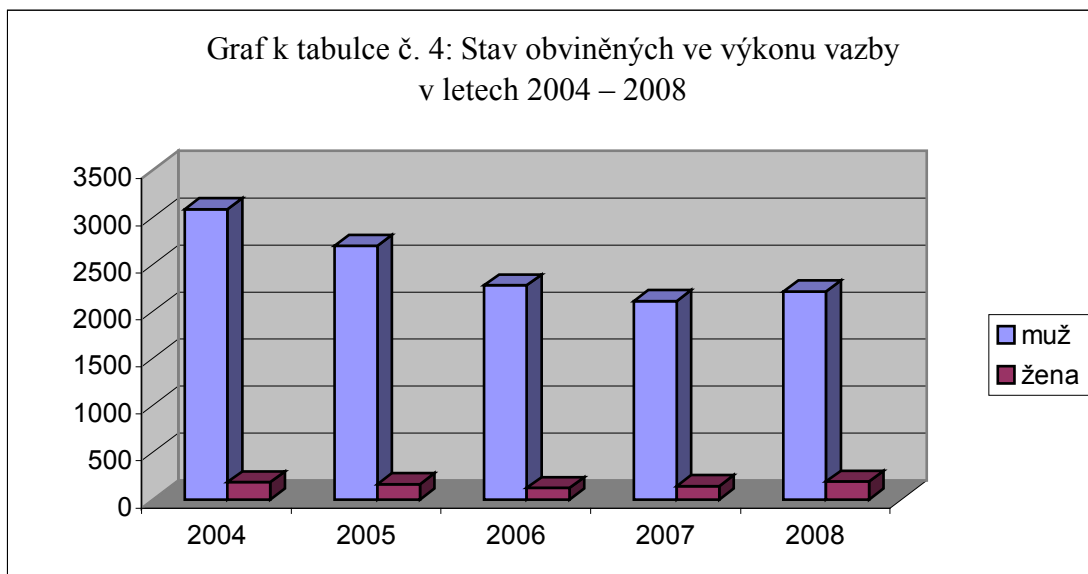
5.2 Statistický přehled sebevražd a suicidálních pokusů obviněných

V roce 2005 a 2006 došlo ke snížení počtu obviněných osob, což se projevilo od roku 2004 snížením téměř o 1 000 osob. Od roku 2006 jsou počty osob přijímaných do výkonu vazby na stejné úrovni, počty obviněných jsou stabilní a pohybují se kolem počtu 2 250 osob.

Tabulka č. 4: Stav obviněných ve výkonu vazby v letech 2004 – 2008

Pohlaví		Rok				
		2004	2005	2006	2007	2008
muž	dosp.	3011	2634	2223	2077	2154
	mlad.	73	63	54	33	58
žena	dosp.	179	162	121	143	187
	mlad.	6	1	1	1	3
celkem		3269	2860	2399	2254	2402

Zdroj: Vězeňská služba ČR

Největší počet mladistvých ve výkonu vazby byl v roce 2004, následující roky počet mladistvých klesal, až v roce 2008 se rapidně zvedl. V tabulce č. 5 je patrné, že tento pokles a nárůst je u obou pohlaví.

Tabulka č. 5: Stav mladistvých ve výkonu vazby v letech 2004 - 2008

Mladiství	2004	2005	2006	2007	2008
muži	73	63	54	33	58
ženy	6	1	1	1	3
celkem	79	64	55	34	61

Zdroj: Vězeňská služba ČR

Od 1.1.2004 do 31.12.2008 bylo obviněnými spácháno 162 *pokusů o sebevraždu*, z toho 5 ženami a 6 mladistvými, *sebevraždu* spáchalo 31 mužů, z toho 3 ženy (Tabulka č. 6).

O pokus o sebevraždu se v roce 2004 pokusilo 44 (1,34%) obviněných, 32 (1,1%) v roce 2005, 31 (1,3%) v roce 2006, 36 (1,6%) v roce 2007 a 2008 bylo obviněnými spácháno 23 (1%) pokusů.

Sebevraždu v roce 2004 spáchalo 11 (0,33%) obviněných, v roce 2005 2 (0,07%), 5 (0,2%) v roce 2006, v roce 2007 6 (0,27%) a v roce 2008 7 (0,29%) obviněných. Roku 2005 byly u obviněných žen dva případy suicidální jednání, roku 2004, 2007 a 2008 sebevraždu vždy spáchala 1 žena. U mladistvých bylo nejvíce pokusů o sebevraždu v roce 2007, celkem 5, z toho 3 muži a 2 ženy, v roce 2004 a 2005 sebevraždu spáchal jeden mladiství obviněných muž. Z tabulky č. 4 můžeme vyčíst, že o sebevraždu se pokusily i ženy, v roce 2004, 2006, 2008, v každém uvedeném roku, jeden případ sebevraždy spáchanou obviněnou ženou. U obviněných mladistvých za posledních pět let nebyla zaznamenána. Nejvíce sebevražd u obviněných bylo spácháno v roce 2004, 11 sebevražd z toho 5 mužů a 1 žena.

Tabulka č. 6: Počet sebevražd a pokusů o sebevraždu obviněných ve výkonu vazby v letech 2004 – 2008

Mimořádná událost obviněných		2004		2005		2006		2007		2008	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
pokus o sebevraždu	dosp.	42	1	29	2	31		27	1	22	1
	mlad.	1		1				3	1		
sebevražda	dosp.	10	1	2		4	1	6		6	1
	mlad.										
celkem		55		34		36		38		30	

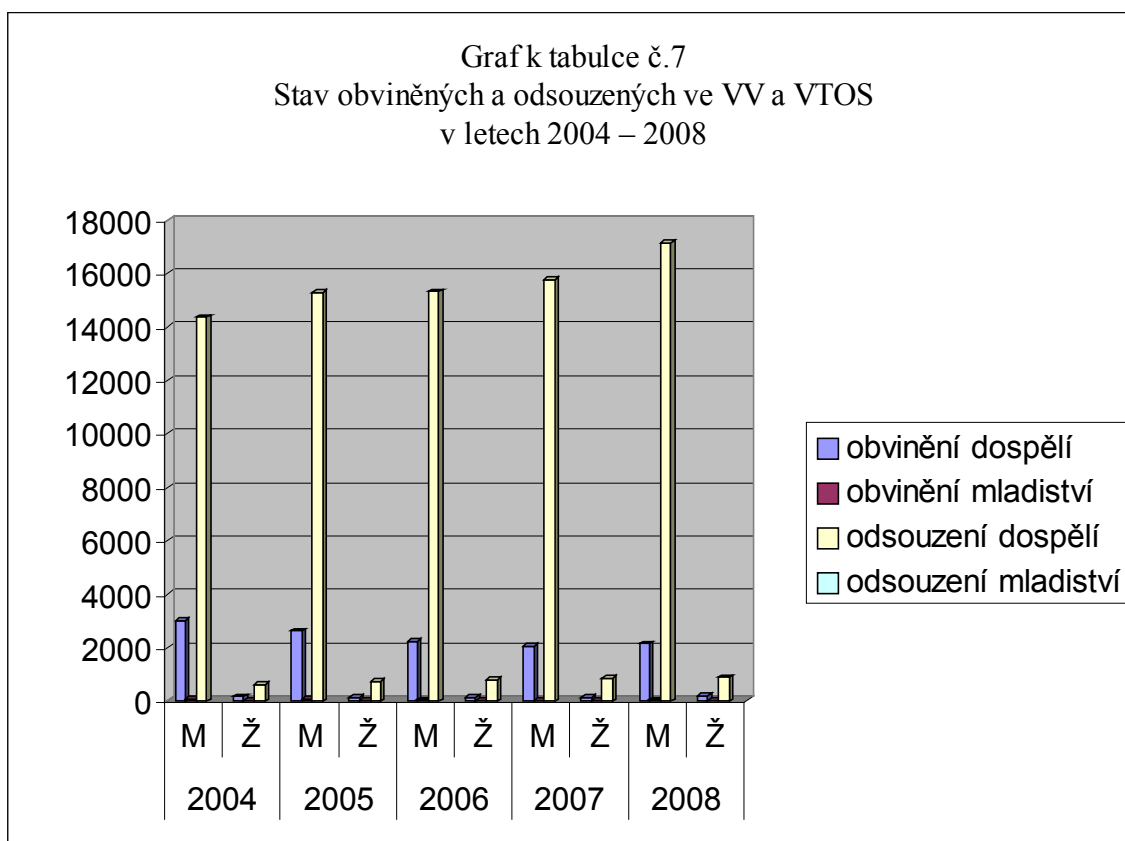
Zdroj: Vězeňská služba ČR

5.3 Srovnání

Tabulka č. 7: Stav obviněných a odsouzených ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody v letech 2004 – 2008

Rok		2004		2005		2006		2007		2008	
		muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
obvinění	dosp.	3011	179	2634	162	2223	121	2077	143	2154	187
	mlad.	73	6	63	1	54	1	33	1	58	3
odsouzení	dosp.	14364	608	15273	740	15322	802	15759	854	17151	888
	mlad.	96	6	120	4	109	2	133	1	148	4
celkem		18 343		18 997		18 634		19 001		20 957	

Zdroj: Vězeňská služba ČR

M – muži; Ž - ženy

V letech 2004 - 2008 bylo celkem 340 *pokusů o sebevraždu*, z toho 5 ženami a 6 mladistvými, *sebevražď* spáchalo 53 obviněných a odsouzených, z toho byly 3 obviněné ženy. (Tabulka č. 8)

Tabulka č. 8: Počet suicidálního jednání obviněných a odsouzených ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody v letech 2004 – 2008

Mimořádná událost		2004		2005		2006		2007		2008	
		M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž	M	Ž
Pokus o sebevraždu obvinění	dosp.	42	1	29	2	31		27	1	22	2
	mlad.	1		1				3	1		
odsouzení	dosp.	26	1	23	1	36		40	1	43	
	mlad.					1		3	1	2	
celkem		71		56		68		77		68	
Sebevražda obvinění	dosp.	10	1	2		4	1	6		6	1
	mlad.										
odsouzení	dosp.	5		4		4		3		6	
	mald.										
celkem		16		6		9		9		13	

Zdroj: Vězeňská služba ČR

V letech 2004 – 2008 se pokusilo o sebevraždu více odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody (obvinění 162, odsouzení 178), o 16 pokusů více. Sebevražd bylo více spácháno obviněnými (obvinění 31, odsouzení 22) o 9 sebevražd více. Zde je názorně vidět, že výkon vazby je pro sebevražedné jednání, více rizikovější, jak již v předchozí kapitole bylo zmíněné. Ve srovnání podle pohlaví je zřejmé, že oproti ženám je u mužů vyšší riziko sebevražedného jednání.

6. Empirická část

6.1 Cíle výzkumu

Ve své diplomové práci se zabývám příčinami vedoucí k suicidálním jednáním odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby. Je důležité, aby odsouzení a obvinění, muži i ženy, našli způsob, jak přežít minuty, hodiny, dny, měsíce a roky, psychickou i fyzickou zátěž, odloučení od vnějšího světa, svých blízkých, atd. ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody aniž by museli páchat suicidálně jednat. K dosažení tohoto cíle je nezbytná pomoc k předcházení těmto mimořádným událostem u odsouzených a obviněných ze strany zaměstnanců, nejen specialistů, Vězeňské služby ČR, ale i rodiny. Na prvním místě by ovšem měl být sám odsouzený a obviněný, který pomoc vyhledá a při řešení problému bude spolupracovat.

6.2 Popis zvoleného metodologického rámce a metod

V empirické části mé diplomové práce se zaměřím na spáchané sebevraždy a pokusy o sebevraždu odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby v roce 2008, ve věznicích a vazebních věznicích v České republice. Budu analyzovat dokumenty Vězeňské služby ČR - Informační zprávy o mimořádných událostech ve Vězeňské službě ČR za měsíc leden až prosinec 2008, Statistickou ročenku Vězeňské služby ČR 2008, uvedu celkem 3 kazuistiky obviněných a odsouzených se sebevražedným jednáním (pokus o sebevraždu, dokonaná sebevražda).

Každá věznice a vazební věznice, jak jsem již v předchozí kapitole uvedla, má za povinnost veškeré mimořádné události hlásit na Generální ředitelství VS ČR v Praze. Zpracovávají se veškeré údaje o odsouzeném či obviněném, jak od psychologa, pedagoga, lékaře, tak i zprávy od pověřeného orgánu Vězeňské služby ČR provádějící úkony policejního orgánu. U suicidálního jednání to bývá i zpráva o vyšetření Policíí České republiky. Vazební věznice, věznice a Generální ředitelství Vězeňské služby ČR

si sami zpracovávají a archivují veškeré tyto mimořádné události sebevražď a suicidálních pokusů odsouzených a obviněných.

Obracím se k písemným pramenům, především jako k relativně nejobjektivnějším zdrojům poznání mimořádných událostí sebevražď a pokusech o sebevražďu odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby v roce 2008. Základním úkolem při použití této metody je výklad zkoumaných fakt, jejich srovnání s pracovní hypotézou a její potvrzení či zamítnutí.

K dosažení cíle byly použity metody:

1. Analýza dokumentů
2. Statistické zpracování zjištěných údajů

Analýzu dokumentů volíme všude tam, kde není možný přístup k předmětu výzkumu, který je k dispozici.

Ve všech institucích a podnicích se analýza a kontrola jejich činností uskutečňuje formou zpráv a rozborů. Způsob jejich sestavování se provádí tak, že jednotliví referenti, mistři či jiní základní vykonavatelé činností popíši podle pokynů svůj úsek práce a tento popis či rozbor předají svému nadřízenému. Ten provede shrnutí těchto zpráv, jejich korekci a z hlediska širších souvislostí zpracuje vlastní zprávu, kterou předá dalšímu, vyššímu nadřízenému. Zpracování výsledných zpráv pro řídicí pracovníky podniku a institucí takto mnohdy procházejí pěti i více stupni, v nichž jednotliví autoři se presentují svým nadřízeným.³⁴

Použiji jak metodu konstruktivní, tak i statistickou, ve které se budu snažit eliminovat subjektivní názory číselným vyjádřením.

Hlavním cílem práce bylo získání poznatků o suicidálním jednání odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby.

³⁴ Prachovník, Š. Metody a techniky sociologického výzkumu. Ostrava: 1991, s. 28.

Stanovení hypotéz:

Hypotéza č. 1: U odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody je více suicidálního jednání?

Hypotéza č. 2: U odsouzených a obviněných mužů v roce 2008 bylo více suicidálních jednání, než u žen?

Hypotéza č. 3: Volí odsouzené a obviněné ženy stejný způsob k ukončení života jako obvinění a odsouzení muži?

Hypotéza č. 4: Mnoho studií uvádí, že podzim, jedno z ročních období, je rizikové z pohledu suicidálního jednání, je toto pravdivé i u odsouzených a obviněných?

Hypotéza č. 5: Pro obviněného, jsou první dny ve výkonu vazby rozhodující v suicidálním jednání?

Hypotéza č. 6: Zanechává většina obviněných a odsouzených suicidantu dopis na rozloučenou.

V první části jsem rozdělila suicidální jednání na sebevraždy a pokusy o sebevraždu odsouzených a obviněných takto - počet sebevražd, suicidálních pokusů, podle pohlaví, věku, státní příslušnosti, trestných činů, typu věznice, ve které věznici či vazební věznici, podle počtu dní ve výkonu vazby, délky výkonu trestu odnětí svobody, měsíce, způsobu provedení, zda byl zanechán dopis na rozloučenou.

V druhé části zmiňuji několik příčin suicidálního jednání u odsouzených a obviněných.

Kazuistiky obviněných a odsouzených suicidantů jsou v předposlední empirické části.

V poslední části výzkumu je mým cílem, zjistit, zda je možné předcházet suicidálnímu jednání odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby.

Výsledky jsem upravila do přehledných tabulek a grafů a připojila náležitý komentář.

6.3 Sebevraždy odsouzených a obviněných

Spáchané sebevraždy od 1. ledna 2008 do 31. prosince 2008 ve vazebních věznicích a věznicích ČR:

A. Sebevraždy odsouzených

1. Dne 24. března 2008 - Věznice Valdice – v 09.36 hod. zjištěno, že na nástupním oddělení spáchal sebevraždu oběšením odsouzený R. H. (42 let). Výkon trestu odnětí svobody stanoven v délce trvání 19 let, § 219/1, 2b trestního zákona, zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou, konec trestu stanoven na 11. května 2026. Odsouzený jako škrtidlo použil opasek, který uvázal na potrubí od topení na sociálním zařízení. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
2. Dne 3. dubna 2008 - Věznice Heřmanice – v 03.30 hod. bylo zjištěno spoluvězněm, že na ubytovně odsouzených, v umývárně, spáchal sebevraždu oběšením odsouzený R. K. (27 let). Výkon trestu odnětí svobody stanoven na 18 měsíců, § 241/1b, c, 2; § 180d trestního zákona, zařazen do věznice s ostrahou, konec trestu stanoven na 20. ledna 2010. Odsouzený spáchal sebevraždu pomocí škrtidla z plátěného opasku přivázaného k okenní mříži. Dopis na rozloučenou byl nalezen.
3. Dne 26. dubna 2008 - Věznice Karviná – v 01.26 hod. byla dozorcem zjištěna sebevražda oběšením odsouzeného L. Š. (52let). Výkon trestu odnětí svobody stanoven v délce trvání 8 let, § 234/1, 2a; § 185/1 trestního zákona do věznice se zvýšenou ostrahou, konec trestu stanoven na 29. dubna 2013. Odsouzený jako škrtidlo použil obinadlo, které uvázal na okenní mříž. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
4. Dne 20. září 2008 - Věznice Valdice – v 06.35 hod. bylo zjištěno, že na sociálním zařízení cely spáchal sebevraždu oběšením odsouzený, občan Afganistanu, A. M. S. (49 let). Výkon trestu odnětí svobody stanoven v délce trvání 5 roků a 4 měsíců ve věznici s ostrahou dle § 140/2; § 247/1a, d trestního zákona, konec trestu stanoven na 25. května 2013. Odsouzený jako škrtidlo použil pruh prostěradla přivázaného k trubce odpadního rozvodu. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

5. Dne 1. listopadu 2008 - Věznice Valdice - ve 21.30 hod. bylo dozorcem zjištěno, že na koupelně ubytovny se odsouzený A. S. (33 let) pokusil o sebevraždu oběšením. Výkon trestu odnětí svobody stanoven v délce trvání 12 měsíců ve věznici s ostrahou dle § 247/1a, b; §238/1, 2 trestního zákona, konec trestu stanoven na 8. dubna 2009. Odsouzený jako škrtidlo použil opasek, který přivázal na přívod vody do sprch. Lékař rychlé záchranné služby prováděl oživovací pokusy, následně byl odsouzený převezen do nemocnice v Jičíně, kde dne 2. listopadu 2008 v 07,30 hod. zemřel. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

6. Dne 10. listopadu 2008 - Vazební věznice Praha - Pankrác – v 10.05 hod. bylo dozorcem zjištěno, že odsouzený V. J. (47 let) spáchal sebevraždu oběšením. Výkonu trestu odnětí svobody udělen v trvání 1 roku ve věznici s dozorem dle § 247/1a, e; § 247/1e trestního zákona, konec trestu 11. června 2009. Odsouzený jako škrtidlo použil tkaloun z lůžkoviny, kterou uvázal ke konstrukci horního lůžka. Na cele byl nalezen dopis na rozloučenou.

B. Sebevraždy obviněných

1. Dne 11. ledna 2008 - Vazební věznice Praha - Pankrác – v 03.30 hod. zjistil dozorce ve vězeňské nemocnici infekčního oddělení, že na cele, kde byl sám, spáchal sebevraždu oběšením obviněný P. N. (53 let), byl zařazen jako možný objekt napadení (MON). Ve výkonu vazby od 23. srpna 2007, § 242/1, 2 trestního zákona. Obviněný použil jako škrtidlo utěrku, kterou uvázal ke konzole zástěny sociálního zařízení. Lékař vězeňské nemocnice prováděl ihned oživovací pokusy, v 03.50 hod. konstatoval smrt. Výše jmenovaný se již dne 7. ledna 2008 pokusil o sebevraždu požitím léků ve Vazební věznici Litoměřice. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

2. Dne 16. ledna 2008 - Vazební věznice Teplice - ve 20.57 hod. spáchal sebevraždu oběšením obviněný P. H. (37 let). Ve výkonu vazby od 11. ledna 2008, § 234/1, 2b; § 238/1, 3 trestního zákona. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

3. Dne 13. května 2008 - Vazební věznice Litoměřice – v 05.50 hod. byla na sociálním zařízení cely zjištěna sebevražda oběšením obviněným E. Č. (70 let). Ve výkonu

vazby od 8. července 2007, § 219/1, 2; § 185/1 trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil tkaloun z lůžkoviny, který uvázal k splachovadlu toalety. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

4. Dne 27. května 2008 - Vazební věznice Litoměřice – v 14.14 hod. byla zjištěna sebevražda oběšením u obviněného J. B. (37 let). Ve výkonu vazby od 16. května 2008, § 187/1,3b trestního zákona. Obviněný byl na cel sám, jako škrtidlo použil pruh látky z prostěradla, který uvázal ke konzole sociálního zařízení. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
5. Dne 3. června 2008 - Vazební věznice Litoměřice – v 04.08 hod. dozorcem zjištěna sebevražda udušením obviněného, občana Moldávie, M. M. (50let). Ve výkonu vazby od 27. května 2008, § 171/1b trestního zákona. Obviněný byl nalezen, jak leží na lůžku s hlavou svěřenou čelem k podlaze přes zábradlí lůžka. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
6. Dne 8. června 2008 - Vazební věznice Hradec Králové- v 05.55 hod. byla bez známek života dozorcem na cele nalezena obviněná M. M. (38 let), požití většího množství léků. Ve výkonu vazby od 12. srpna 2007, § 219/1, 2a, e trestního zákona. Výše jmenovaná byla ne cele sama, zde byl nalezen dopis pro advokáta.
7. Dne 1. listopadu 2008 - Vazební věznice Praha – Pankrác- v 15 hod. dozorcem zjištěno, že na sociálním zařízení cely, spáchal obviněný R. V. (41 let) sebevraždu oběšením, na cele byl sám. Ve výkonu vazby od 6. června 2008, § 234/1, 2, a, b trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil tkaloun z lůžkoviny, kterou uvázal ke konzole sociálního zařízení. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

Tabulka č. 9: Počet sebevražd odsouzených a obviněných

	sebevražda	ostatní	celkem	sebevražda %	ostatní %	celkem %
odsouzení	6	18094	18100	0,03	99,97	88,28
obvinění	7	2395	2402	0,3	99,7	11,72
celkem	13	20489	20502	0,06	99,94	100

Z celkového počtu 19 511 odsouzených a obviněných mužů, jich 12 (0,06%) spáchalo sebevraždu. Pouze jedna, z 991 obviněných žen, v roce 2008, spáchala sebevraždu.

Tabulka č. 10: Sebevraždy podle pohlaví odsouzených a obviněných

Pohlaví	ženy		muži		celkem	
	sebevražda	ostatní	sebevražda	ostatní	sebevražda	ostatní
odsouzení	0	801	6	17293	6	18094
%	0	80,8	0,03	88,64	0,03	88,26
obvinění	1	189	6	2206	7	2395
%	0,1	19,1	0,03	11,3	0,03	11,68
celkem	991		19511		20502	

Obviněné a odsouzené suicidanty jsem rozdělila do sedmi věkových skupin. Z tabulky č. 11 vyplývá, že nejvíce a stejným počtem bylo spácháno sebevražd obviněnými a odsouzenými ve věku od 31 až 40 let (3 muži a 1 žena) a od 41 až 50 let (4 muži). Další více ohroženou skupinou, v počtu tří odsouzených a obviněných, byl věk od 51 do 60 roků. Jeden případ sebevraždy byl u odsouzeného muže ve věku 27 let, který se blíží k nejvíce ohrožené věkové skupině suicidantů.

Zaznamenala jsem zde ovšem i sebevraždu obviněného muže ve velmi pokročilém věku, 70 let.

Věkové složení odsouzených a obviněných k 31. prosinci 2008 je uvedené v tabulce č. 11a, z které vyplývá a mně se potvrzuje, že nejvíce suicidantů odsouzených 6 257 (34,57%) a obviněných 771 (32,10%) je právě ve věku od 30 až 40 let. Ve věkovém rozhraní od 25 až 30 let bylo odsouzených 3 433 (18,97%) a 771 (20,15%) obviněných. U další rizikové skupiny suicidentů ve věku 40 až 50 let bylo odsouzených 3 586 (19,81%) a obviněných 359 (14,95%). Obviněná žena (37 let), která spáchala v roce 2008 sebevraždu, patří do věkové skupiny 30 – 40 let. Tato věková skupina je největší v počtu odsouzených 276 (30,1%) a obviněných 56 (29,8%) žen.

Průměrný věk ve výše uvedeném období u obviněných byl 33 let, u odsouzených 36 let.

Tabulka č. 11: Počet sebevražd u odsouzených a obviněných podle věku

Věk v rocích	do 18	18 – 20	21 – 30	31 - 40	41 - 50	51 - 60	nad 60	celkem
odsouzení	0	0	1	1	3	1	0	6
obvinění	0	0	0	3	1	2	1	7
celkem	0	0	1	4	4	3	1	13

Tabulka č. 11a: Věkové složení obviněných a odsouzených k 31.12.2008

Věk	odsouzení				obvinění			
	muži	ženy	celkem	%	muži	ženy	celkem	%
do 16 roků	9	0	9	0,05	6	0	6	0,25
od 16 do 17 roků	36	0	36	0,20	24	1	25	1,04
od 17 do 18 roků	66	1	67	0,37	28	2	30	1,25
od 18 do 21 roků	602	29	631	3,49	169	22	191	7,95
od 21 do 25 roků	2265	124	2389	13,20	356	32	388	16,15
od 25 do 30 roků	3263	170	3433	18,97	437	47	484	20,15
od 30 do 40 roků	5981	276	6257	34,57	715	56	771	32,10
od 40 do 50 roků	3394	192	3586	19,81	336	23	359	14,95
od 50 do 60 roků	1359	80	1439	7,95	119	5	124	5,16
od 60 do 70 roků	221	17	238	1,31	22	0	22	0,92
nad 70 roků	13	2	15	0,08	2	0	2	0,08
celkem	17209	891	18100	100	2214	188	2402	100

Zdroj: Vězeňská služba ČR

V roce 2008 bylo ve vazebních věznicích a věznicích 505 obviněných a 944 odsouzených cizí státní příslušnosti.

Z celkového počtu 13 sebevražd, byly dvě spáchány cizími státními příslušníky, odsouzeným z Afganistanu a obviněným z Moldávie. Z těchto dvou států je u nás minimální počet vězněných osob.

Tabulka č. 12: Počet sebevražd podle státní příslušnosti odsouzených a obviněných

Státní příslušenství	odsouzení				obvinění			
	sebevraždy		ostatní		sebevraždy		ostatní	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
české	5	0	16282	869	5	1	1738	153
cizinci	1	0	921	22	1	0	469	35
celkem	18100				2402			

Mezi ženami a muži jsou ve způsobu provedení sebevraždy velmi výrazné rozdíly. Z tabulky č. 13 plyne, že nejčastějším způsobem páchaní sebevražd u obviněných a odsouzených je škrtidlo – oběšení 92,30%. K suicidálnímu jednání oběšením použili pruh látky z ručníku, prostěradla, obvaz, opasek, který buď uvázaly ke konzole zástěny na sociálním zařízení, okenní mříži, na patrovou postel, na světlo, bezpečnostní katr, horní díl postele, na potrubí od topení na sociálním zařízení. Jediný případ sebevraždy požitím většího množství léků, byl u obviněné ženy.

Všechny mimořádné situace suicidálního jednání oběšením byly u obviněných a odsouzených mužů.

Tabulka č. 13: Sebevraždy u odsouzených a obviněných podle způsobu provedení

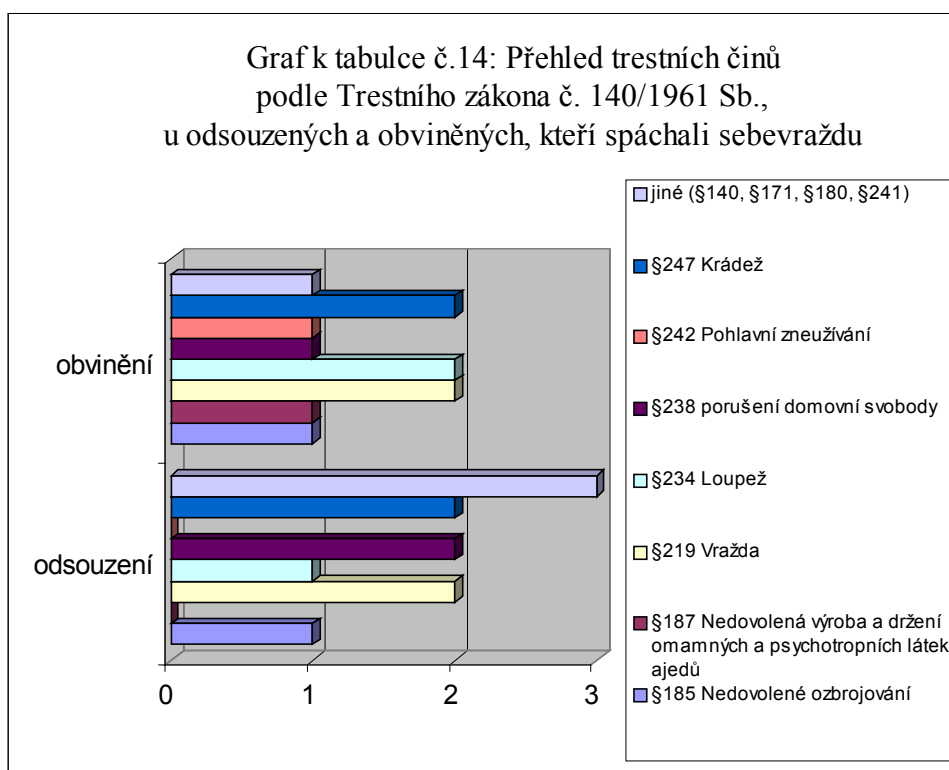
Způsob provedení	škrtidlo	pořezáním	požití léků	pobodání	celkem
odsouzení	6	0	0	0	6
obvinění	6	0	1	0	7
celkem	12	0	1	0	13
%	92,30	0,00	7,70	0,00	100

Z analýzy dokumentu suicidantu odsouzených a obviněných jsem zjistila, že nejčastěji se vyskytoval trestný čin, krádež (§ 247) a vražda (§ 219). Dalšími byla loupež (§ 234), porušení domovní svobody (§ 238), nedovolené ozbrojování (§ 185), trestné činy související s drogami jako je např. nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů (§ 187-188) a pohlavní zneužívání (§ 252). V tabulce č. 14 - rozdělení jiné patří trestné činy – padělání a pozměňování peněz, maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání, obecné ohrožování či trestné činy proti lidské důstojnosti.

Často se u odsouzených a obviněných vyskytoval souběh více trestných činů, a proto je jejich celkový počet vyšší než celkový počet sebevražd.

Tabulka č. 14: Sebevraždy odsouzených a obviněných podle jejich trestné činnosti

Trestné činy	§185	§ 187	§ 219	§ 234	§ 238	§ 242	§ 247	jiné
odsouzení	1	0	2	1	2	0	2	3
obvinění	1	1	2	2	1	1	2	1
celkem	2	1	4	3	3	1	4	4

V § 51 – 54 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, jsou popsány běžné kategorie věznic – věznice s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. (Příloha č. 1)

Z analýzy je patrné, že tři spáchané sebevraždy odsouzenými byly ve věznici s ostrahou (C), dvě ve věznici se zvýšenou ostrahou (D) a jedna ve věznici s dozorem (B).

Tabulka č. 15: Přehled sebevražd odsouzených a obviněných podle kategorie věznice

Kategorie věznice	A	B	C	D	mladiství
odsouzení, kteří spáchali sebevraždu	0	1	3	2	0
ostatní odsouzení	509	7225	9038	1170	152
celkem	509	7226	9041	1172	152

Přehled sebevražd u odsouzených a obviněných jsem rozdělila i z pohledu jednotlivých věznic a vazebních věznic. V roce 2008 bylo 35 věznic, z toho 10 vazebních věznic.

Nejvíce sebevražd u obviněných mužů v roce 2008 bylo ve Vazební věznici Litoměřice (3 sebevraždy), ve Vazební věznici Praha a ve Vazební věznici Teplice (1 sebevražda). Obviněná žena spáchala sebevraždu ve Vazební věznici Hradec Králové.

Odsouzenými bylo celkem spácháno 6 sebevražd, přesně polovina (3) jich bylo ve Věznici Valdice, která je využívána jako věznice s ostrahou a se zvýšenou ostrahou. Ve Valdicích jsou umístováni odsouzení muži s delšími tresty, recidivisté a jinak nebezpeční odsouzení. Zbylé sebevraždy u odsouzených byli ve Věznici Heřmanice, Věznice Karviná a ve Vazební věznici Praha – Pankrác.

Z celkového přehledu tabulky č. 16 je patrné, že v roce 2008 bylo nejvíce sebevražd odsouzených a obviněných ve Věznici Valdice, ve Vazební věznici Praha - Pankrác a ve Vazební věznici Litoměřice.

Tabulka č. 16: Přehled počtu sebevražd v jednotlivých věznicích a vazební věznici ČR

Věznice a vazební věznice VS ČR	sebevraždy				celkem
	obvinění		odsouzení		
	muži	ženy	muži	ženy	
Heřmanice			1		1
Hradec Králové		1			1
Karviná			1		1
Litoměřice	3				3
Praha – Pankrác	2		1		3
Teplice	1				1
Valdice			3		3
celkem		7		6	13

Při zpracování přehledu o sebevraždách jsem se zaměřila i na délku vazby obviněného suicidanta. Zjistila jsem, že nejvíce sebevražd bylo spácháno obviněnými po jejich pobytu ve vazbě do 15 dnů (3 sebevraždy). Ve stejném počtu, dvou sebevražd, byly spáchány obviněnými v rozmezí od 1 měsíce do 6 měsíců, a od 6 měsíců do jednoho roku.

Tabulka č. 17: Délka vazby obviněného suicidanta

Délka vazby	do 15 dnů	od 15 do 31 dnů	od 1 do 6 měsíců	od 6 měsíců do 1 roku	nad 1 rok	celkem
sebevražda obviněných	3	0	2	2	0	7
%	42,86	0,00	28,57	28,57	0,00	100,00

Odsouzené suicidanty jsem rozdělila podle délky výkonu trestu odnětí svobody. Z tabulky č. 18 je patrné, že v roce 2008 byly tři sebevraždy u odsouzených s délkou trestu do 2 let, konkrétně se jednalo ve dvou případech o trest v délce 1 roku a 1 roku 6 měsíců. Pátý případ sebevraždy byl spáchán u odsouzeného v délce trvání trestu 8 let. Poslední případ sebevraždy je u odsouzeného s výjimečným trestem odnětí svobody v délce trvání 19 let.

Tabulka č. 18: Sebevraždy odsouzených podle délky VTOS

Délka výkonu trestu odnětí svobody v letech	do 2 let	od 2 do 4 let	od 4 do 8 let	od 8 do 12 let	od 12 do 15 let	nad 15 let	celkem
sebevražda odsouzených	3	0	2	0	0	1	6
celkem	3	0	2	0	0	1	6
%	50,00	0,00	33,33	0,00	0,00	16,67	100

Roční období mají výrazný vliv na sebevražednost, počty sebevražd se v jednotlivých měsících v roce dosti liší, někdy i výrazně. Ze všeobecných studií sebevražd je patrné, že na jaře sebevraždy dosahují maximálních hodnot, v průběhu léta a podzimu opakovaně klesají.

Ve sledovaném období jsem zjistila výrazný počet sebevražd u odsouzených a obviněných převážně v listopadu (23,08%), s nástupem března se setkáváme každý měsíc, až do června, se sebevraždami (15,38%). Po červnu sebevražednost u obviněných a odsouzených klesá, až do zmiňovaného listopadu. V prosinci, v období svátků, pro většinu lidí mnoho euforie a přecitlivělosti, by se dal čekat větší počet sebevražd, ale nezaznamenala jsem ani jediný případ sebevraždy odsouzeného či obviněného.

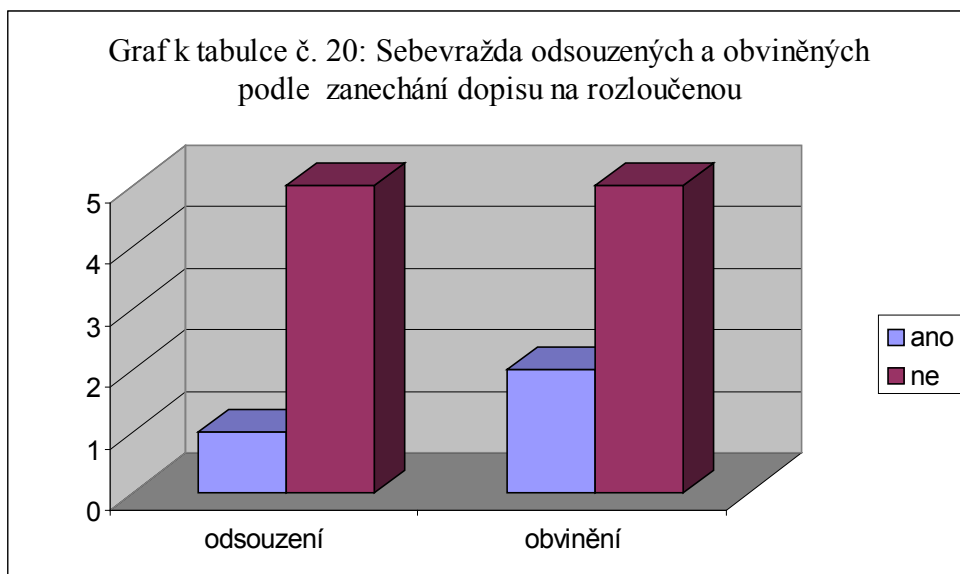
Tabulka č. 19: Sebevraždy odsouzených a obviněných podle měsíce

Měsíc	sebevraždy			
	odsouzení	obvinění	celkem	%
Leden		2	2	15,38
Únor			0	0,00
Březen	1		1	7,70
Duben	2		2	15,38
Květen		2	2	15,38
Červen		2	2	15,38
Červenec			0	0,00
Srpen			0	0,00
Září	1		1	7,70
Říjen			0	0,00
Listopad	2	1	3	23,08
Prosinec			0	0,00
celkem	6	7	13	100,00

Při analýze dokumentů jsem pátrala, kolik odsouzených a obviněných zanechalo dopis na rozloučenou. Z tabulky č. 20 je patrné, že z 13 sebevražd, pouze 1 odsouzený a 2 obvinění zanechali dopis na rozloučenou. Zatím co 10 (76,9%) odsouzených a obviněných nezanechalo žádný dopis na rozloučenou.

Tabulka č. 20: Sebevraždy odsouzených a obviněných podle zanechání dopisu na rozloučenou

Zanechán dopis	ano	ne	celkem
odsouzeným	1	5	6
obviněným	2	5	7
celkem	3	10	13
%	23,1	76,9	100

6.4 Pokusy o sebevraždu u odsouzených a obviněných

Pokusů o sebevraždu bylo v období od 1. ledna 2008 do 31. prosince 2008 ve vazebních věznicích a věznicích ČR:

A. Pokusy o sebevraždu u odsouzených

1. Dne 4. ledna 2008 - Věznice Jiřice – v 1.35 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený M. D. (51 let). Výkonu trestu odnětí svobody v délce 10 měsíců, § 247/1a trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 22. srpna 2008. Odsouzený jako škrtidlo použil pruh látky z ručníku, který uvázal na patrovou postel. Dopis na rozloučenou byl nalezen.
2. Dne 4. ledna 2008 - Věznice Kynšperk nad Ohří – v 19.10 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený P. K. (38 let). Výkon trestu odnětí svobody v délce 150 dnů, § 221/1; § 238/1, 2; § 197a/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s dozorem, konec trestu stanoven na 13. dubna 2008. Odsouzený jako škrtidlo použil opasek, který uvázal na přepažení mezi kabinkami sociálního zařízení. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

3. Dne 8. ledna 2008 - Věznice Praha - Pankrác – v 04.30 hod. se pokusil o sebevraždu požitím většího množství léků odsouzený J. V. (52 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 4 roků, § 247/1c trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 7. května 2008. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
4. Dne 11. ledna 2008 - Vazební věznice Praha – Pankrác - ve 22.10 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený J. H. (46 let). Výkon trestu odnětí svobody v délce 14 roků, § 219/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici se zvýšenou ostrahou, konec trestu stanoven na 7. prosince 2020. Odsouzený jako škrtidlo použil obvaz, který uvázal na světlo na sociálním zařízení. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
5. Dne 11. ledna 2008 - Věznice Pardubice - se v 11.35 hod. pokusil o sebevraždu požitím většího množství léků odsouzený J. P. (36 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 6 roků a 75 dnů, § 235/1; dvakrát §242/1; § 234/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 25. listopadu 2011. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
6. Dne 9. února 2008 - Věznice Nové Sedlo – v 12.45 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený F. V. (56 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 4 roky, § 234/1; § 222/1; § 156/1a, 2 trestního zákona, se zařazením ve věznici s dozorem, konec trestu stanoven na 21. ledna 2009. Odsouzený jako škrtidlo použil pruh látky z prostěradla, který uvázal na bezpečnostní katr. Po domluvě mezi lékaři byl odsouzený po vyšetření odvezen do vězeňské nemocnice v Brně na psychiatrické oddělení. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
7. Dne 14. února 2008 - Věznice Valdice - se v 01.02 hod. pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený J. G. (43 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 6,5 roků, § 221/1; § 197a/1; § 235/1, 2e; § 221/1, 2a trestního zákona, se zařazením ve věznici se zvýšenou ostrahou, konec trestu stanoven na 24. května 2012. Odsouzený jako škrtidlo použil prostěradlo, které uvázal na okenní mříž. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
8. Dne 19. února 2008 - Věznice Pardubice - se v 14.43 hod. pokusil o sebevraždu požitím většího množství léků odsouzený V. P. (40 let). Výkon trestu odnětí

svobody v trvání 6 roků a 1041 dnů, § 188a/1, 2; dvakrát § 187/1, 2b trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 14. dubna 2013. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

9. Dne 19. února 2008 - Vazební věznice Olomouc - ve 22.25 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený H. P. (49 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 4 roky, § 241/1, 2; § 242/1, 2 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 16. února 2012. Odsouzený jako škrtidlo použil úterky, které uvázal na horní díl postele. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
10. Dne 24. února 2008 - Věznice Nové Sedlo - ve 22.15 hod. se pokusil o sebevraždu poškozením tepny na levé ruce propisovačkou odsouzený R. K. (24 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 2 roky, § 247/1a, b, e; § 238/1, 2; § 251/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s dozorem, konec trestu stanoven na 3. prosince 2008. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
11. Dne 7. března 2008 - Věznice Ostrov - ve 22.41 hod. se pokusil o sebevraždu požitím většího množství léku EPILAN - D - GEROD odsouzený R. S. (20 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 3 roky, § 241/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s dozorem, konec trestu stanoven na 27. září 2009. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
12. Dne 20. března 2008 - Věznice Plzeň - v 15 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním zápěstí levé horní končetiny odsouzený B. K. (39 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 2 roky, § 247/1b, e, 2; pětkrát § 213/1, 2 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 22. dubna 2011. Na cele byl nalezen dopis na rozloučenou.
13. Dne 21. března 2008 - Věznice Jiřice – ve 21.25 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním předloktí levé horní končetiny odsouzený M. K. (30 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 2 roky a 2 měsíce, § 221/1; třikrát § 171/1c trestního zákona, se zařazením ve věznici s dozorem, konec trestu stanoven na 18. ledna 2009. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

14. Dne 24. března 2008 - Věznice Plzeň – v 02.05 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený M. Š. (21 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 4 roky, § 234/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 16. září 2011. Odsouzený jako škrtidlo použil pruh látky z prostěradla, který uvázal na okenní mříž. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
15. Dne 2. dubna 2008 - Věznice Rýnovice – v 00.35 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený J. B. (42 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 2 roky, § 250/1, 2; § 155/1a, 2a trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 5. ledna 2010. Odsouzený jako škrtidlo použil opasek, který uvázal na okenní mříž. Na lůžku odsouzeného, byl zanechán dopis na rozloučenou.
16. Dne 29. dubna 2008 - Věznice Příbram – v 04.07 hod. se na společné umývárně pokusil o sebevraždu pořezáním levé horní končetiny odsouzený M. B. (51 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 6 měsíců, § 213/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s dozorem, konec trestu stanoven na 7. září 2008. Dopis na rozloučenou byl nalezen.
17. Dne 29. dubna 2008 - Věznice Pardubice – v 16.25 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený R. S. (23 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 3,5 roků a 10 měsíců, § 202/1; § 257/1; § 247/1a; § 234/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 17. července 2011. Odsouzený jako škrtidlo použil vězeňské tričko, které uvázal ke katru. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
18. Dne 9. května 2008 - Věznice Ostrov – ve 14 hod. se na sociálním zařízení nástupního oddělení pokusil o sebevraždu pořezáním zápěstí levé horní končetiny odsouzený J. K. (33 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 4 měsíců, § 171/1c trestního zákona, se zařazením ve věznici s dozorem, konec trestu stanoven na 25. srpna 2008. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
19. Dne 17. května 2008 - Věznice Horní Slavkov – v 01.50 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený M. M. (28 let). Výkon trestu odnětí svobody

v trvání 10 měsíců, § 250/1, 2; dvakrát § 250b/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 20. ledna 2009. Odsouzený jako škrtidlo použil tkaloun z lůžkoviny, který uvázal k okenní mříži. Dopis na rozloučenou byl nalezen.

20. Dne 17. května 2008 - Věznice Kynšperk nad Ohří – v 12.05 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený M. H. (19 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců, dvakrát § 247/1b, e; § 238/1, 2; § 180d trestního zákona, se zařazením ve věznici s dozorem, konec trestu stanoven na 26. prosince 2009. Odsouzený jako škrtidlo použil pruh prostěradla, který uvázal na kovový rám kabiny sociálního zařízení. Dopis na rozloučenou byl nalezen.

21. Dne 20. května 2008 - Věznice Heřmanice – v 00.20 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený D. G. (19 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 4 roků a 8 měsíců, § 234/1; § 247/1a, b, d; § 250/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 29. července 2011. Odsouzený jako škrtidlo použil pruh od mošny, který uvázal na okenní mříž v kabině sociálního zařízení. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

22. Dne 7. června 2008 - Věznice Praha - Pankrác – v 15.15 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený M. Z. (37 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 4 roků, § 234/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 6. února 2011. Odsouzený jako škrtidlo použil pásek z matrace lůžka, který přivázal k okenní mříži. Na cele byl nalezen dopis na rozloučenou.

23. Dne 12. června 2008 - Věznice Hradec Králové – v 04.15 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený V. V. (37 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 13 dní, § 247/1e trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 26. června 2008. Odsouzený jako škrtidlo použil pruh látky z prostěradla, který uvázal ke konstrukci horního lůžka. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

24. Dne 14. června 2008 - Věznice Všechny – v 09.50 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením mladiství odsouzený D. P. (19 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání

- 2 měsíců, § 247/1d trestního zákona, se zařazením do věznice pro mladistvé, konec trestu stanoven na 18. června 2008. Mladiství jako škrtidlo použil kožený opasek, který uvázal k rámu dveří od toalety. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
25. Dne 15. června 2008 – Vazební věznice Ostrava – ve 23.46 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním zápěstí pravé horní končetiny a krku odsouzený R. K. (34 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 192 dní, dvakrát § 221/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 19. června 2009. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
26. Dne 26. června 2008 - Věznice Pardubice – ve 23 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený R. S. (23 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 3 roků a 6 měsíců, § 234/4; § 221/1; §202/1; § 257/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 11. července 2011. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
27. Dne 10. července 2008 - Věznice Všehrdy – v 11.20 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením mladiství odsouzený M. F. (19 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 31 měsíců, čtyřikrát § 171/1c; třikrát § 250/1; § 247/1a, b trestního zákona, se zařazením do věznice s dozorem, konec trestu stanoven na 1. ledna 2010. Odsouzený jako škrtidlo použil kožený opasek, který uvázal k okenní mříži. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
28. Dne 25. července 2008 - Věznice Ostrov – v 06.45 hod. se na krizovém oddělení pokusil o sebevraždu pobodáním, náplň od propisovací tužky si upravil do tvaru jehly, obou horních končetin odsouzený P. K. (41 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 18 měsíců, § 242/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s dozorem, konec trestu stanoven na 4. března 2009. Odsouzený byl převezen na psychiatrické oddělení vězeňské nemocnici v Brně. Dopis na rozloučenou byl nalezen.
29. Dne 25. července 2008 - Věznice Plzeň – v 15.15 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený J. Ž. (39 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 6 měsíců, třikrát § 180d; třikrát § 171/1c trestního zákona, se zařazením do věznice s ostrahou,

konec trestu stanoven na 25. října 2008. Odsouzený jako škrtidlo použil pruh látky z ručníku, který uvázal k okenní mříži. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

30. Dne 1. srpna 2008 – Vazební věznice Brno – ve 22.40 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený R. Š. (25 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 1 roku a 221 dní, § 247/1b, 2; § 257/1; § 247b/3b; § 250/1 trestního zákona, se zařazením do věznice s ostrahou, konec trestu stanoven na 7. ledna 2010. Odsouzený jako škrtidlo použil odtržený kus oděvu, který uvázal k vrchnímu rámu postele. Na cele byl nalezen dopis na rozloučenou.
31. Dne 2. srpna 2008 - Věznice Břeclav – ve 13.15 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním předloktí levé horní končetiny břitem z holícího strojku odsouzený R. L. (29 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 30 měsíců, dvakrát § 247/1d, e, 2; § 247/1a, d, e; § 249b trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 9. srpna 2010. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
32. Dne 11. srpna 2008 – Věznice Nové Sedlo – ve 00.07 hod. se na kulturní místnosti ubytovny pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený M. H. (23 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 9 měsíců, § 221/1; § 250/1; § 248/1 trestního zákona, se zařazením do věznice s dozorem, konec trestu stanoven na 25. února 2009. Odsouzený jako škrtidlo použil opasek, který uvázal k okenní mříži. Na cele byl nalezen dopis na rozloučenou.
33. Dne 28. srpna 2008 - Věznice Drahonice – v 13.15 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním obou předloktí horních končetin odsouzený M. V. (29 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 10 měsíců, dvakrát § 213/1; § 247/1e trestního zákona, se zařazením ve věznici s dozorem, konec trestu stanoven na 23. března 2009. Dopis na rozloučenou byl nalezen.
34. Dne 10. září 2008 – Věznice Plzeň – v 16.55 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený V. N. (30 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 27 měsíců, dvakrát § 225/1; § 249b; § 224/1,2; § 247/1d; § 201 trestního zákona, se zařazením do věznice s dozorem, konec trestu stanoven na 17. srpna 2009. Odsouzený jako

škrtidlo použil pruh látky, který přivázal na vnitřní katr. Na cele byly nalezeny tři dopisy na rozloučenou.

35. Dne 15. září 2008 – Věznice Plzeň – v 13.58 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený Š. Ž. (22 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 6 roků, dvakrát § 234/1d; § 247/1e trestního zákona, se zařazením do věznice s ostrahou, konec trestu stanoven na 4. dubna 2013. Odsouzený jako škrtidlo použil teplákové blůzy. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
36. Dne 1. října 2008 – Věznice Rýnovice – v 01.51 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený P. H. (43 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 5 roků, dvakrát § 234/1; § 247/1d, e trestního zákona, se zařazením do věznice s ostrahou, konec trestu stanoven na 17. září 2010. Odsouzený jako škrtidlo použil pruh látky, který uvázal k okenní mříži. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
37. Dne 14. října 2008 - Věznice Bělušice – v 17.11 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním obou horních končetin odsouzený J. V. (26 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 20 měsíců, § 156/1a; § 247/1c,d; § 197a/1 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 11. března 2009. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
38. Dne 10. listopadu 2008 - Věznice Plzeň – v 04.15 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním zápěstí pravé horní končetiny odsouzený P. Š. (36 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 32 měsíců, § 247/1e, 2; § 250/1, 2; § 248/1, 2 trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 6. ledna 2011. Odsouzený po poskytnutí první pomoci a ošetření ve Fakultní nemocnici v Borech, byl v 06,30 hod. převezen zpět do věznice a umístěn na zdravotní středisko. V 07,30 hod. byla u odsouzeného konstatována smrt. Na cele byl nalezen dopis na rozloučenou.
39. Dne 10. listopadu 2008 – Věznice Horní Slavkov – v 09.15 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený P. M. (40 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 5 roků a 8 měsíců, § 238/1; § 234/1; § 247/1b, e; § 238/1, 2 trestního zákona, se zařazením do věznice s ostrahou, konec trestu stanoven

na 14. června 2013. Odsouzený jako škrtidlo použil obinadlo, které uvázal na rozvody topení. Dopis na rozloučenou byl nalezen.

40. Dne 21. listopadu 2008 – Vazební věznice Praha - Pankrác – v 13.30 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený P. M. (40 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 8 měsíců, § 238/1; § 234/1; § 247/1b, e; § 238/1, 2 trestního zákona, se zařazením do věznice s ostrahou, konec trestu stanoven na 14. června 2013. Odsouzený jako škrtidlo použil opasek ze županu, který uvázal k madlu sociálního zařízení. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
41. Dne 29. listopadu 2008 - Věznice Kuřim – v 08.15 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním zápěstí levé horní končetiny a pobodáním krku pomocí příborového nože odsouzený V. S. (54 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 20 měsíců, § 217a/1, 2c; § 217/1a, 3c trestního zákona, se zařazením ve věznici s ostrahou, konec trestu stanoven na 28. prosince 2009. Odsouzený po poskytnutí první pomoci, byl eskortován na psychiatrické oddělení do vězeňské nemocnice v Brně. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
42. Dne 10. prosince 2008 – Věznice Ostrov – v 06.55 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený M. F. (39 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 31 měsíců, § 250/1; čtyřikrát § 171/1c; § 247/1a, b; § 250/1 – 9/2 trestního zákona, se zařazením do věznice s dozorem, konec trestu stanoven na 1. ledna 2010. Odsouzený jako škrtidlo použil opasek, který uvázal na potrubí od topení. Dopis na rozloučenou byl nalezen.
43. Dne 23. prosince 2008 – Věznice Plzeň – ve 21.30 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený R. V. (28 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 7 měsíců, § 180d trestního zákona, se zařazením do věznice s ostrahou konec trestu stanoven na 2. února 2009. Odsouzený jako škrtidlo použil pruh látky z prostěradla, který uvázal k okennímu rámu. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
44. Dne 29. prosince 2008 – Věznice Ostrov – v 06.25 hod. se na krizovém oddělení pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený J. B. (46 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 10 měsíců, § 247/1d; § 249b trestního zákona, se zařazením do

věznice s dozorem, konec trestu stanoven na 17. září 2009. Odsouzený jako škrtidlo použil prostěradlo, které uvázal k vnitřnímu katru. Dopis na rozloučenou byl nalezen, adresovaný otci.

45. Dne 29. prosince 2008 – Vazební věznice Praha - Pankrác – v 17.12 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením odsouzený F. Č. (39 let). Výkon trestu odnětí svobody v trvání 26 měsíců, § 238/1, 2; § 249b; § 247/1e; § 238/1, 2 trestního zákona, se zařazením do věznice s ostrahou, konec trestu stanoven na 17. března 2009. Odsouzený jako škrtidlo použil ručník, který uvázal k madlu na sociálním zřízení. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

B. Pokusy o sebevraždu u obviněných

1. Dne 7. ledna 2008 - Vazební věznice Litoměřice – v 00.45 hod. se pokusil o sebevraždu požitím většího množství různých druhů léků obviněný P. N. (52 let). Ve výkonu vazby od 23. srpna 2007, § 242/1, 2 trestního zákona. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
2. Dne 10. ledna 2008 - Vazební věznice Ostrava – v 11 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením obviněný M. M. (43let). Ve výkonu vazby od 4. listopadu 2007, § 187/ 1, 2a trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil pruh látky, který uvázal na okenní mříž. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
3. Dne 9. února 2008 - Vazební věznice Teplice – v 7.34 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením obviněný M. S. (23 let). Ve výkonu vazby od 8. února 2008, § 247/ 1d, e, 2; 249b trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil ručník. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
4. Dne 12. února 2008 - Věznice Plzeň – v 15.10 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním zápěstí pravé ruky obviněný F. V. (28 let). Ve výkonu vazby od 21. ledna 2008, § 247/ 1d, e trestního zákona. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
5. Dne 13. února 2008 - Vazební věznice Liberec – v 00.50 hod. se pokusil o sebevraždu požitím většího množství tablet léku RAMIL obviněný K. M. (29 let).

Ve výkonu vazby od 16. srpna 2008, § 221/ 1; dvakrát § 257/1; § 202/1 trestního zákona. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

6. Dne 25. února 2008 - Vazební věznice Praha - Pankrác – v 15.10 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním předloktí pravé horní končetiny obviněný S. S. (35 let). Ve výkonu vazby od 27. března 2007, § 247/ 1b, e2; dvakrát § 257/1; § 247/1b, 3b; 185/1, 2b trestního zákona. Z důvodu špatného psychického stavu byl následující den obviněný odvezen do vězeňské nemocnice v Brně na psychiatrické oddělení. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
7. Dne 24. března 2008 - Vazební věznice Praha – Pankrác – v 15.25 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením obviněný S. CH. (37 let). Ve výkonu vazby od 7. března 2008, § 247/ 1e trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil pruh z brašny, který uvázal na okenní mříž. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
8. Dne 3. dubna 2008 - Vazební věznice Litoměřice - ve 22.40 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním na zápěstí pravé horní končetiny obviněný J. V. (25 let). Ve výkonu vazby od 13. července 2007, § 234/ 1; §238/1; § 155/1a; § 197 trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil pruh z brašny, který uvázal na okenní mříž. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
9. Dne 30. dubna 2008 - Vazební věznice Praha - Ruzyně – v 03.40 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením obviněný T. P. (29 let), občan Polska. Ve výkonu vazby od 19. července 2007, § 222/ 1; § 234/1; § 249b; § 231/1 trestního zákona. Dopis na rozloučenou byl nalezen.
10. Dne 7. května 2008 - Vazební věznice Litoměřice – v 01.50 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením obviněný O. T. (28 let). Ve výkonu vazby od 2. května 2008, § 247/1d, e trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil prostěradlo, které uvázal na ocelovou konstrukci zástěny na sociálním zařízení. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
11. Dne 8. května 2008 - Vazební věznice Praha - Pankrác – v 16.45 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním předloktí levé horní končetiny obviněný P. Č. (33 let). Ve

výkonu vazby od 12. dubna 2008, § 247/ 1a,b; §238/1, 2; § 187/1 trestního zákona. Dopis na rozloučenou byl nalezen.

12. Dne 11. května 2008 - Vazební věznice Praha - Ruzyně – v 13.50 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením obviněný M. T. (34 let). Ve výkonu vazby od 4. května 2008, § 247/1b, e, 2 – 9/2; § 234/1, 2 – 9/2; 257/1 trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil tkaloun z prostěradla, který uvázal na ventilační okno. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
13. Dne 20. května 2008 - Vazební věznice Praha - Pankrác – v 06.00 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním zápěstí levé horní končetiny obviněný P. N. (31 let). Ve výkonu vazby od 20. ledna 2007, § 234/ 1, 2a trestního zákona. Dopis na rozloučenou byl nalezen.
14. Dne 20. května 2008 - Vazební věznice České Budějovice – ve 22.55 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením obviněný V. T. (24 let). Ve výkonu vazby od 30. dubna 2008, § 241/1; 67 c trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil spletený pruh látky, který uvázal k okenní mříži. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
15. Dne 19. června 2008 - Vazební věznice Olomouc – v 00.05 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením obviněný J. B. (42 let). Ve výkonu vazby od 15. května 2008, § 250/1, 2 trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil prostěradlo, které uvázal na okenní mříž. Dopis na rozloučenou byl nalezen.
16. Dne 19. června 2008 - Vazební věznice Brno – v 01.42 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním zápěstí obou horních končetin obviněný R. L. (29 let). Ve výkonu vazby od 2. června 2008, § 247/ 1a, d, e; § 249b; § 247/1e, 2 trestního zákona. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
17. Dne 25. června 2008 - Vazební věznice Praha - Ruzyně – v 13.55 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním levé horní končetiny v loketní jamce obviněný A. R. (25 let), občan Rumunska. Ve výkonu vazby od 17. listopadu 2006, § 247/ 1b, 3a, b; § 238/1, 2; § 257/1; § 249b trestního zákona. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

18. Dne 4. července 2008 - Vazební věznice Brno – v 06.15 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením obviněný V. J. (47 let). Ve výkonu vazby od 13. června 2008, § 247/1a, e trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil pruh z prostěradla, který uvázal na okenní mříž. Dopis na rozloučenou byl nalezen.
19. Dne 17. července 2008 - Vazební věznice Ostrava – v 13.10 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením obviněný A. K. (31 let). Ve výkonu vazby od 26. května 2008, § 171/1c, § 180d trestního zákona. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
20. Dne 2. srpna 2008 - Věznice Ostrov – v 14.35 hod. se pokusil o sebevraždu oběšením obviněný J. H. (21 let). Ve výkonu vazby od 1. srpna 2008, § 234/ 1 trestního zákona. Obviněný jako škrtidlo použil prostěradlo, které přivázal ke konzole zástěny sociálního zařízení. Vizuelní kontrolou byla dále u obviněného zjištěna, lehká pořezání na předloktí obou horních končetin. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
21. Dne 8. září 2008 - Vazební věznice Olomouc – v 14.30 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním břitem žiletky na levé horní končetině obviněný V. M. (21 let). Ve výkonu vazby od 5. září 2008, § 242/ 1; § 222/1 trestního zákona. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
22. Dne 6. října 2008 - Vazební věznice Praha - Pankrác – ve 06.05 hod. se pokusil o sebevraždu pořezáním na krku a dutiny břišní víkem od plechové konzervy obviněný E. B. (32 let), občan Rumunska. Ve výkonu vazby od 22. srpna 2008, § 247/ 1d,3a trestního zákona. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.
23. Dne 18. prosince 2008 - Vazební věznici Praha – Ruzyně – v 16.53 hod. se pokusila o sebevraždu požitím cca tři platiček léku AGEN obviněná J. P. (43 let). Ve výkonu vazby od 17. prosince 2008, § 202/1; § 257/1 trestního zákona. Dopis na rozloučenou nebyl nalezen.

Tabulka č. 21: Počet pokusů o sebevraždu odsouzených a obviněných

	pokusů o sebevraždu	ostatní	celkem	pokus o sebevraždu %	ostatní %	celkem %
odsouzení	45	18055	18100	0,25	99,75	100
obvinění	23	2179	2402	0,96	90,72	100
celkem	68	20434	20502	0,33	99,67	100

Z tabulky č. 22 je patrné, že z celkového počtu 19 511 odsouzených a obviněných 67 (0,34%) mužů se v roce 2008 pokusilo o sebevraždu, 45 odsouzených a 22 obviněných mužů. V roce 2008 se pokusila o sebevraždu 1 obviněná žena.

Tabulka č. 22: Pokusy o sebevraždu podle pohlaví odsouzených a obviněných

Pohlaví	žena		muž		celkem	
	pokus o sebevraždu	ostatní	pokus o sebevraždu	ostatní	pokus o sebevraždu	ostatní
odsouzení	0	801	45	17254	45	18055
%	0	80,83	0,23	88,44	0,22	88,07
obvinění	1	189	22	2190	23	2379
%	0,1	19,07	0,11	11,22	0,11	11,6
celkem	991		19511		20502	

Obviněné a odsouzené, kteří se pokusili o sebevraždu, jsem rozdělila do sedmi věkových skupin. Z tabulky č. 23 je patrné, že nejvíce (25) pokusů o sebevraždu obviněnými a odsouzenými bylo ve věku od 21 až 30 let (36,7%), Další více ohroženou skupinou, v počtu 21 odsouzených a obviněných, byla věková skupina od 31 až 40 let (30,9%). U věkové skupiny od 41 až 50 let bylo zaznamenáno 11 pokusů o sebevraždu (16,2%), do tohoto počtu patří i obviněná žena, která jako jediná se v roce 2008 pokusila o sebevraždu. Ve věku od 51 až 60 let 6 (8,8%) pokusů a od 18 až 20 let (7,4%) pokusů o sebevraždu.

Věkové složení odsouzených a obviněných k 31. prosinci 2008 je uvedené v tabulce č. 11a, průměrný věk ve výše uvedeném období u obviněných byl 33 let, u odsouzených 36 let.

Tabulka č. 23: Počet pokusů o sebevraždu odsouzených a obviněných podle věku

Věk v rocích	do 18	18 – 20	21 - 30	31 - 40	41 - 50	51 - 60	nad 60	celkem
odsouzení	0	5	14	14	7	5	0	45
obvinění	0	0	11	7	4	1	0	23
celkem	0	5	25	21	11	6	0	68
%	0,0	7,4	36,7	30,9	16,2	8,8	0,0	100

Ve zkoumaném období bylo ve vazebních věznicích a věznicích 505 obviněných a 944 odsouzených cizí státní příslušnosti.

Z 68 pokusů o sebevraždu odsouzenými a obviněnými byly tři obvinění cizí státní příslušnosti, 1 obviněný občana Polska a 2 občane Rumunska. V roce 2008 u nás bylo 17 obviněných občanů z Polska a 29 obviněných rumunské národnosti.

Tabulka č. 24: Počet pokusů o sebevraždu podle státní příslušnosti odsouzených a obviněných

Státní příslušenství	odsouzení				obvinění			
	pokusů o sebevraždu		ostatní		pokusů o sebevraždu		ostatní	
	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy	muži	ženy
české	45	0	16242	869	19	1	1724	153
cizinci	0	0	922	22	3	0	467	35
celkem	18100				2402			

K nejčastějšímu způsobu provedení pokusu o sebevraždu obviněnými a odsouzenými je škrtidlo – oběšení 40 případů (58,82%). Jako škrtidlo byly použité stejné způsoby jako u dokonanych sebevražd. Dalším nejčastějším způsobem je pořezení (29,41%). Při analýze dokumentů jsem zaznamenala případy pořezení horních i dolních končetin, krku příborovým nožem, břitem, žiletkou z holícího strojku, víkem od konzervy. Byl zde i případ odsouzeného muže, který se pokusil o sebevraždu pobodáním, pomocí náplně do tužky, kterou si upravil do tvaru jehly. Požití léků zvolilo

7 odsouzených a obviněných (10,3%), z toho tento způsob suicidálního pokusu zvolila jedna obviněná žena.

Tabulka č. 25: Pokusy o sebevraždu odsouzených a obviněných podle způsobu provedení

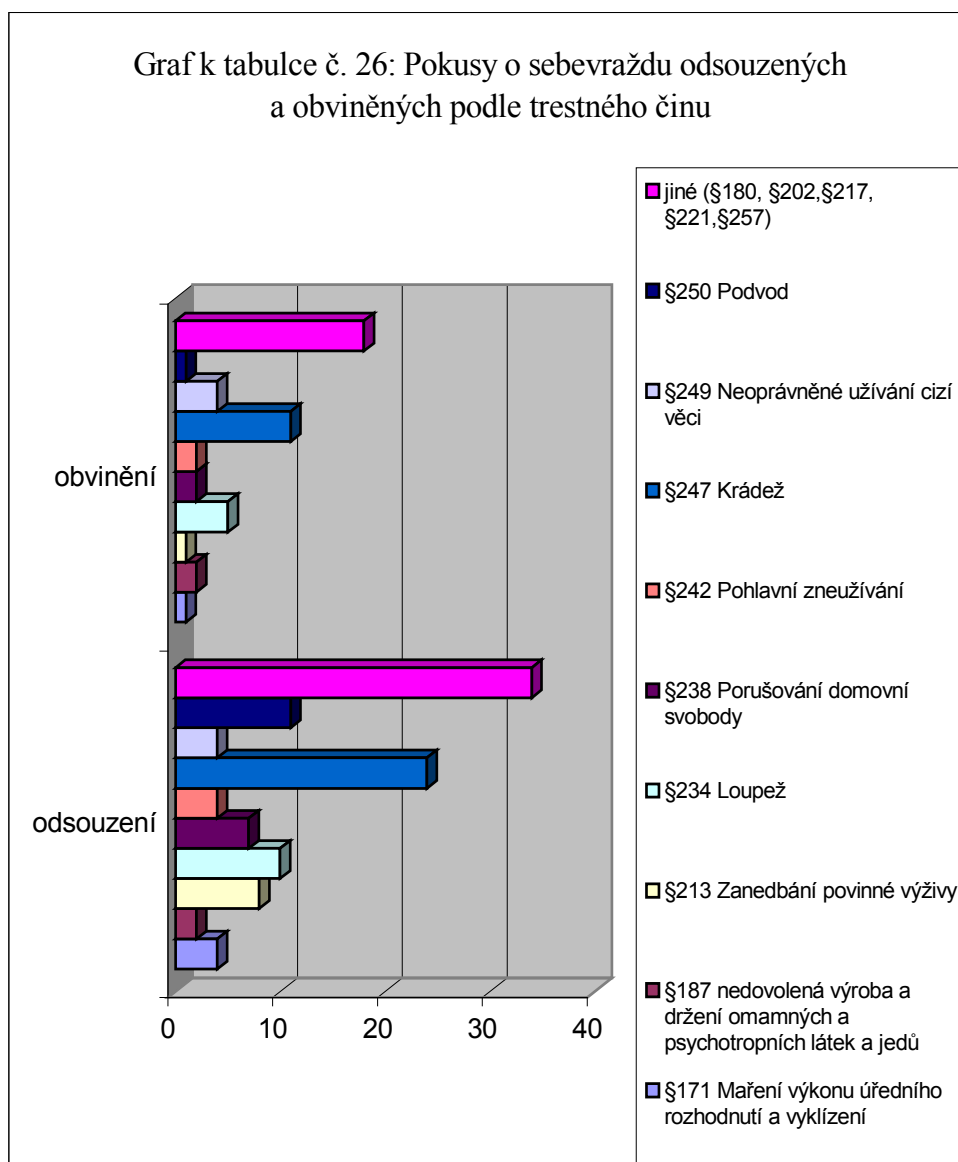
Způsob provedení	škrtidlo	pořezáním	požití léků	pobodání	celkem
odsouzení	29	11	4	1	45
obvinění	11	9	3	0	23
celkem	40	20	7	1	68
%	58,82	29,41	10,30	1,47	100

U odsouzených a obviněných, kteří se pokusili o sebevraždu, byl nejčastějším trestným činem krádež (§ 247). Dalšími trestnými činy ve velkém počtu se vyskytovala loupež (§ 234) a podvod (§250), porušení domovní svobody (§ 238), zanedbání povinné výživy (§213), neoprávněné užívání cizí věci (§249), pohlavní zneužívání (§242), maření výkonu úředního rozhodnutí a vykázání (§171) a trestné činy související s drogami jako je např. nedovolená výroba a držení omamných a psychotropních látek a jedů (§ 187). V tabulce č. 26 do rozdělení jiné patří trestné činy – ublížení na zdraví, obecné ohrožování, ohrožování mravní výchovy mládeže, výtržnictví a trestné činy proti lidské důstojnosti.

Stejně jako u sebevražd, tak i u suicidálního pokusů se často u odsouzených a obviněných vyskytoval souběh více trestných činů, a proto je jejich celkový počet vyšší než celkový počet sebevražd.

Tabulka č. 26: Pokusy o sebevraždu odsouzených a obviněných podle trestného činu

Trestné činy	§171	§ 187	§213	§ 234	§ 238	§242	§247	§ 249	§ 250	jiné
odsouzení	4	2	8	10	7	4	24	4	11	34
obvinění	1	2	1	5	2	2	11	4	1	18
celkem	5	4	9	15	10	6	25	8	15	52

V § 51 – 54 vyhlášky ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody, jsou popsány běžné kategorie věznic – věznice s dohledem, s dozorem, s ostrahou a se zvýšenou ostrahou.

Nejvíce (55,56%) pokusů o sebevraždu bylo ve věznici s ostrahou (C) a (35,56%) ve věznici s dozorem (B). Ostatní mimořádné události byly ve věznici se zvýšenou ostrahou (D) a mladiství.

Tabulka č. 27: Přehled pokusů o sebevraždu u odsouzených podle kategorie věznic

Kategorie věznic	A	B	C	D	mladiství	celkem
pokus o sebevraždu	0	16	25	2	2	45
%	0,00	35,56	55,56	4,44	4,44	100,00
celkem	0	16	25	2	2	45

Pokusy o sebevraždu odsouzenými a obviněnými jsem rozdělila podle jednotlivých věznic a vazebních věznic. U odsouzených bylo nejvíce suicidálních pokusů ve Věznici Plzeň (7), ve Vazební věznici Praha – Pankrác (5) a Věznice Ostrov nad Ohří (5). Ve věznici v Novém Sedle byly evidovány (3) pokusy o sebevraždu. Dva pokusy o sebevraždu byly ve Věznici Horní Slavkov, ve Věznici Jiřice, ve Věznici Kynšperk nad Ohří, ve Věznici Rýnovice, ve Věznici Všehrady. O ostatní suicidální pokusy se odsouzení pokusili ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Brně, ve věznicích v Břeclavi, v Kuřimi, v Ostravě, ve Věznici Drahonice a Heřmanice, ve Vazební věznici Olomouc a Ostravě, ve Věznici Příbram a Věznice Valdice, vždy po jedné mimořádné události.

Obviněnými bylo nejvíce pokusů o sebevraždu ve Vazební věznici Praha – Pankrác (5), ve Vazební věznici Praha – Ruzyně (4) a Vazební věznice Litoměřice (3). V roce 2008 měla Vazební věznice Olomouc, Vazební věznice Ostrava a Vazební věznice a ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Brně u obviněných po dvou pokusech o sebevraždu. Zbylé suicidální pokusy byly ve Vazební věznici Teplicích, Vazební věznici Plzeň, Vazební věznici Ostrava, Vazební věznici Liberec a Vazební věznici České Budějovice.

Nejčastěji pokusy o sebevraždu u odsouzených a obviněných v roce 2008 evidovala Vazební věznice Praha – Pankrác (5 odsouzených a 5 obviněných). Ve Věznici v Plzni bylo 8 suicidálních pokusů (7 odsouzených a 1 obviněný) a ve Věznici v Ostrově nad Ohří evidováno 6 (5 odsouzených a 1 obviněný). Celkový přehled suicidálních pokusů v ostatních vazebních věznicích a věznicích uvádím v tabulce č. 28.

Tabulka č. 28: Přehled pokusů o sebevraždu v jednotlivých věznicích
a vazební věznici

Věznice a vazební věznice VS ČR	Pokusy o sebevraždu				celkem
	odsouzení		obvinění		
	muž	žena	muž	žena	
Bělušice	1				1
Brno	1		2		3
Břeclav	1				1
České Budějovice			1		1
Drahonice	1				1
Heřmanice	1				1
Horní Slavkov	2				2
Hradec Králové	1				1
Jiřice	2				2
Karviná					
Kuřim	1				1
Kynšperk nad Ohří	2				2
Liberec			1		1
Litoměřice			3		3
Mírov					
Nové Sedlo	3				3
Odolov					
Olomouc	1		2		3
Opava					
Oráčov					
Ostrava	1		2		3
Ostrov nad Ohří	5		1		6
Pardubice	4				4
Plzeň	7		1		8
Praha – Pankrác	5		5		10
Praha – Ruzyně			4		4
Příbram	1				1
Rýnovice	2				2
Stráž pod Ralskem					
Světlá nad Sázavou					
Teplice			1		1
Valdice	1				1
Vinařice					
Všehrady	2				2
Znojmo					
celkem	45		23		

Při analýze dokumentů jsem zjistila, že nejvíce pokusů o sebevraždu bylo u obviněných po jejich pobytu ve vazbě do 15 dnů (30,43%), dalších 6 (26,09%) zaznamenáno od 15 do 31 dnů vazby. 5 suicidálních pokusů bylo v době od 6 měsíců do 1 roku (21,74%) vazby, 3 pokusy od 1 měsíce do 6 měsíců a 2 (8,69%) suicidální pokusy byly u obviněných ve výkonu vazby delší než 1 rok.

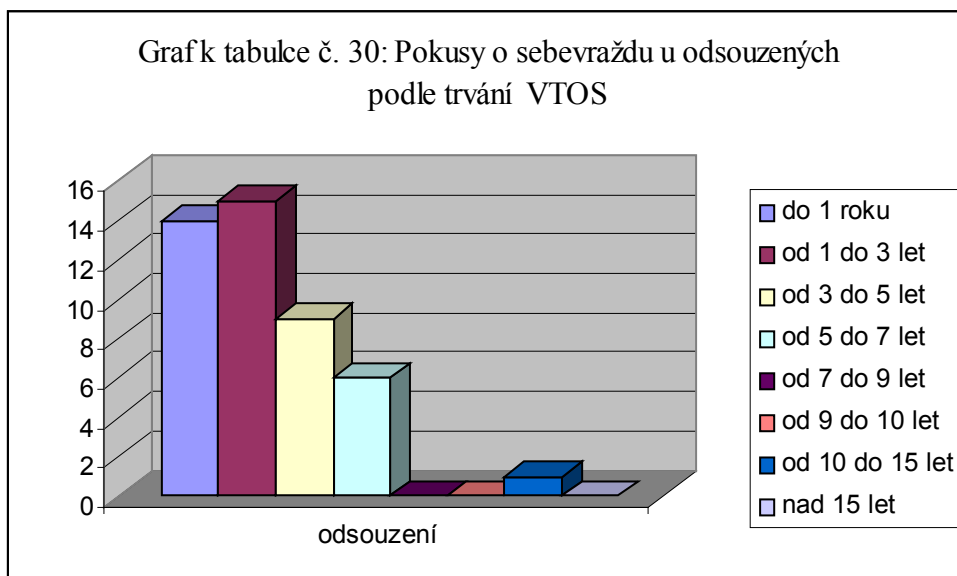
Tabulka č. 29: Délka vazby obviněných, kteří se pokusili o sebevraždu

Délka vazby	do 15 dnů	od 15 do 31 dnů	od 1 měsíce do 6 měsíců	od 6 měsíců do 1 roku	nad 1 rok	celkem
obvinění	7	6	3	5	2	23
%	30,43	26,09	13,05	21,74	8,69	100,00

U odsouzených, kteří se pokusili o sebevraždu, jsem se zaměřila na jejich délku výkonu trestu odnětí svobody. Největší počet pokusů o sebevraždu odsouzenými byl u výkonu odnětí svobody od 1 roku do 3 let (33,34%) a do 1 roku (31,11%). 9 pokusů o sebevraždu bylo u odsouzených v trvání od 3 do 5 let výkonu trestu odnětí svobody a 6 (13,33%) v trvání od 5 do 7 let. Ve výkonu trestu odnětí svobody v trvání od 10 do 15 let se pokusil o sebevraždu 1 odsouzený.

Tabulka č. 30: Pokusy o sebevraždu u odsouzených podle trvání VTOS

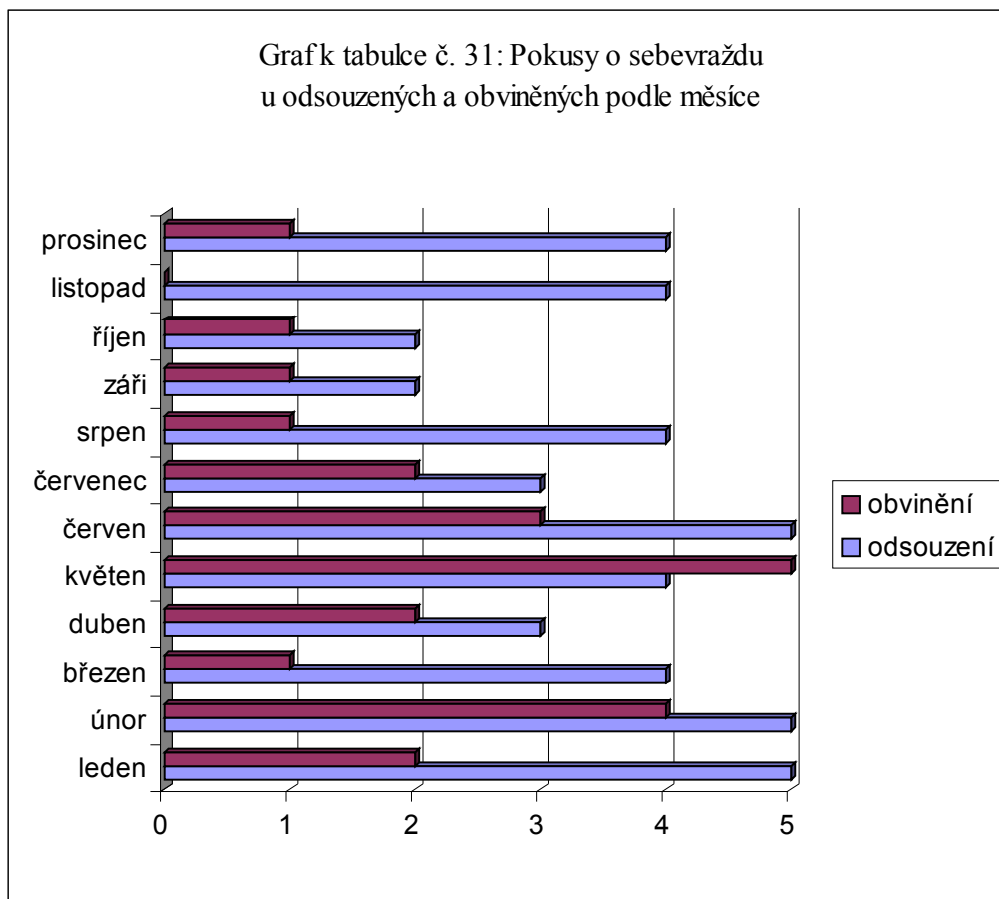
Délka trestu odnětí svobody v letech	do 1 roku	od 1 do 3 let	od 3 do 5 let	od 5 do 7 let	od 7 do 9 let	od 9 do 10 let	od 10 do 15 let	nad 15 let	celkem
odsouzení	14	15	9	6	0	0	1	0	45
celkem	14	15	9	6	0	0	1	0	45
%	31,11	33,34	20	13,33	0,00	0,00	2,22	0,00	100

Z tabulky č. 31 je patrné, že v průběhu celého roku 2008 bylo dost suicidantních pokusů. Nejvíce případů bylo v I. polovině roku, odsouzenými (58%) a obviněnými (73,9%). Ve sledovaném období bylo pokusů o sebevraždu u odsouzených a obviněných v měsíci únoru a květnu 9; 8 v červnu a 7 v lednu. V II. polovině roku suicidální pokusy mírně klesaly.

Tabulka č. 31: Pokusy o sebevraždu u odsouzených a obviněných podle měsíce

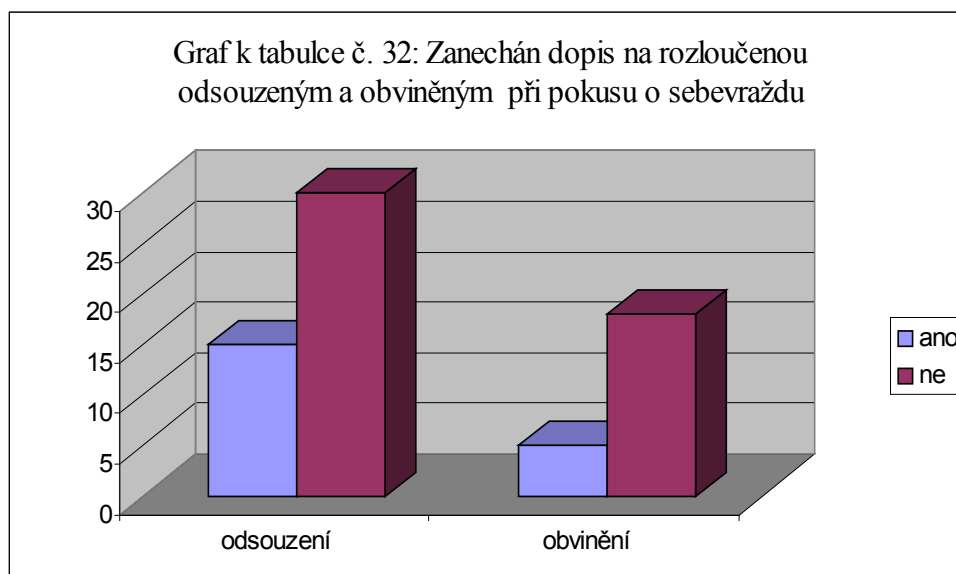
Měsíc	pokusy o sebevraždu		celkem
	odsouzení	obvinění	
leden	5	2	7
únor	5	4	9
březen	4	1	5
duben	3	2	5
květen	4	5	9
červen	5	3	8
červenec	3	2	5
srpen	4	1	5
září	2	1	3
říjen	2	1	3
listopad	4	0	4
prosinec	4	1	5
celkem	45	23	68

Ve zkoumaném období jsem zjišťovala kolik odsouzených a obviněných při pokusu o sebevraždu zanechalo dopis na rozloučenou. V tabulce č. 31 můžeme vidět, že z celkového počtu 68 suicidálních pokusů, pouze 15 odsouzených a 5 obviněných zanechalo dopis na rozloučenou. Za tím co 48 (70,6%) odsouzených a obviněných nezanechalo žádný dopis na rozloučenou.

Tabulka č. 32: Zanechán dopis na rozloučenou odsouzeným a obviněným při pokusu o sebevraždu

Zanechán dopis	ano	ne	celkem
odsouzení	15	30	45
obvinění	5	18	23
celkem	20	48	68
%	29,4	70,6	100

6.5 Příčiny suicidálního jednání odsouzených a obviněných

Proč? Z jaké příčiny odsouzení a obvinění suicidálně jednají? Na tyto otázky jsem našla odpověď z dokumentů, které jsem analyzovala, z rozhovoru s psychologem a příslušníky vězeňské stráže, kteří se osobně setkali s mimořádnou událostí (sebevraždou, pokusem o sebevraždu) u obviněného či odsouzeného. Důvodů proč odsouzení a obvinění suicidálně jednají je mnoho, tyto důvody, příčiny se ve většině případů opakují. K suicidálnímu jednání nemusí stačit pouze jedna příčina, ale může se jich sejít několik naráz.

Jednou z příčin je samotné uvěznění, výkon vazby či výkon trestu odnětí svobody, odsouzený či obviněný (žena či muž) se po psychické stránce nedokáže vyrovnat s tímto novým prostředím, ztrátou kontaktu s rodinou, kamarády, známými, ze strachu z toho, co si ostatní v jeho okolí o něm, či o ní nyní myslí, omezením své svobody, atd. Nejvíce jsou ohroženi prvotrestaní, kteří se nedokážou po psychické stránce vyrovnat s uvězněním. Rizikové je i období před či po vynesení rozsudku soudem, samotná obava s délkou výkonu trestu odnětí svobody vede k suicidálnímu jednání.

Uvězněním pro odsouzeného a obviněného nastává veliká změna ve vztahu s rodinou, příbuznými. Nastávají situace, že partner, partnerka, druh, družka, manžel,

manželka zažádá o rozvod, ukončení vztahu, rodiče i děti přetrhávají veškeré kontakty s obviněným či odsouzeným, v mnoha případech jim rodina neumožňuje návštěvy a kontakt s dětmi. S tímto se někteří velmi těžce vyrovnávají, nastávají u nich deprese, ztrácejí smysl života, někoho na kom jim záleželo, v kom spatřovali oporu k zvládnutí těžké situace, v níž se nacházejí, už nemají, což vede k suicidálnímu myšlení a jednání. Ve většině k okamžitému sebevražednému jednání. Ztráta člena rodiny, může nastat v případě dlouhé nemoci, při nenadále situaci např. při dopravní nehodě. Zaznamenala jsem případ odsouzeného, který při automobilové nehodě přišel o oba rodiče, po této informaci, ještě tentýž večer ve věznici spáchal sebevraždu.

Ve věznicích a vazebních věznicích jsou odsouzení a obvinění alkoholici, drogově závislí. Ztráta možnosti se dostat ke drogám a alkoholu je z abstinčních důvodů vede k sebevraždám.

Důvodem k suicidálnímu jednání jsou samozřejmě i spoluvězni, v mnoha případech příčinou bývají konflikty mezi vězni např. šikanování, sexuální obtěžování, či vyčlenění jedince z kolektivu ostatními vězni. Někdy to ovšem mohou být i maličkosti, jako křivda, špatné slovo ze strany spoluvězně či zaměstnance Vězeňské služby, k tomu celé vězeňské prostředí, deprese.

Ke všem zmíněným příčinám, které vedou obviněné či odsouzené ve výkonu vazby a výkonu trestu odnětí svobody k suicidálnímu jednání, patří psychika, duševní stav člověka. Každý jedinec je individuální a s uvedenými situacemi se vyrovnává jinak, o suicidálním jednání může přemýšlet, připravovat se nebo jednat zkratkovitě, okamžitě, aniž by si vše promyslel, s někým si o dané situaci pohovořil.

Uvedu několik příčin sebevražd a suicidálních pokusů obviněnými a odsouzenými, s kterými jsem se setkala při analýze dokumentů:

- u odsouzeného nastali soukromé problémy a abstinční příznaky
- v den pokusu o sebevraždu se obviněnému stala křivda a už déle nechtěl žít
- obviněný se zmiňoval stále o depresích
- odsouzenému se již nechce žít a v sebevražedném jednání nadále bude pokračovat

- obviněný vypověděl, že se o sebevraždu pokusil z důvodu psychické tísně, která souvisí s údajnou smrtí jeho dcery před dvěma měsíci
- u obviněného nastal rozpad rodiny a špatný psychický stav
- důvody týkající se rodiny
- nechce nadále žít
- špatný psychický stav
- konflikt s odsouzeným na cele
- rodinné problémy odsouzeného a osobní problémy s ostatními odsouzenými
- u mladistvého nastala obava z toho, zda za dva dny před ukončení výkonu trestu odnětí svobody bude propuštěn na svobodu
- odsouzený se chtěl zviditelnit a získat výhody

6.6 Kazuistiky

1. Sebevražda u obviněného muže

Základní údaje o suicidantovi:

Pohlaví:	muž
Věk:	36
Vzdělání:	9 tř. ZŠ, 3 r. SOU – mechanik, 2 r. policejní škola s maturitou
Rodinný stav:	ženatý, 1 vlastní a 1 nevlastní dítě
Bydliště:	maloměsto
Etnikum:	české
Úzus návykových látek:	příležitostný úzus alkoholu
Zaměstnaný:	ano, ostatní nevýrobní profese
Dosud trestán:	ne
Aktuální TČ:	§241/1, 3b, hrozící trestní sazba 5 - 12 let
Důvody vazby:	§67a, b
Jiné:	částečný invalidní důchod – ne pro duševní chorobu

Podrobnosti trestné činnosti

Muž byl obviněn z pohlavního zneužití (§242/1,2), měl se dopustit soulože na svém sedmiletém nevlastním synovi, za což mu hrozilo 2 – 10 let vězení. V průběhu vyšetřování došlo k překvalifikování obvinění na trestný čin znásilnění podle §241/1, 3b, trestní sazba 5 – 12 let odnětí svobody.

Na obviněného měl být v rámci vyšetřování vypracován znalecký posudek z oborů psychologie, psychiatrie a sexuologie.

Průběh vazby

Obviněný byl nejprve umístěn ve Vazební věznici v Ostravě, po měsíci došlo k překvalifikování činu, vyšetřování bylo předáno PČR v Brně a obviněný byl převezen do VV a ÚpVZD Brno.

V době svého pobytu ve VV Ostrava hovořil s psychologem pouze jednou, a to při zvýšení trestní sazby. Žádal návštěvy rodiny, ty mu však byly zamítnuty ze strany OČTŘ.

Ve VV a ÚpVZD Brno psychologa ani psychiatra nevyhledal, jeho chování bylo zcela nenápadné, ani v korespondenci dozorcí nenašli nepřímé známky úvah o sebevraždě. Byl umístěn ve standardní cele. Požádal o návštěvu, která mu byla povolena, šlo o osobu bez příbuzenského vztahu. S rodinou pravidelně korespondoval.

Motiv a okolnosti sebevraždy

Dne 27. května v odpoledních hodinách byl obviněnému předán dopis od jeho advokáta, který obsahoval informaci o výpovědi nevlastního syna obviněného. Kolem 17. hodiny, v tentýž den, se obviněný oběsil v prostoru toalety na tkaničkách od bot. Pro svůj čin zvolil poměrně rušnou část dne, kdy se na oddělení vydávala večeře a měla se předávat směna.

V době sebevraždy byl obviněný po odjezdu spolubydlících asi týden ubytován samostatně.

Lékař, který provedl ohledání mrtvého, zapsal jako bezprostřední příčinu smrti sebevraždu oběšením, jako primární příčinu uvedl akutní stresovou reakci (F43.0).

Obviněný zanechal dopis na rozloučenou. Je psán kultivovaným stylem, adresován manželce. Dá se rozdělit do dvou částí. První z nich obsahuje ujištění, že se pisatel nedopustil činu, z něhož je obviňován a také přání, aby se „tomu, kdo to

malému namluvil, do konce života zjevoval ve snech“. Pisatel získal pocit, že nemá cenu se hájit, protože po výpovědi syna už by mu nikdo neuvěřil a s tím nedokáže žít.

Rodině se omlouvá, ale naznačuje, že po uplynutí nějakého času jim bude bez něj lépe.

V druhé části, kterou je možné nazvat „závěť“, manželku a děti finančně zaopatřuje, zanechává jim dům a peníze na bankovních účtech.

Dle mého názoru je možné se ztotožnit se stanoviskem lékaře, uvedeným výše. Důležitý faktor vedoucí k sebevražednému jednání spatřuji v charakteru trestného činu, z něhož byl muž obviněn, který má závažné důsledky v případě odsouzení (dlouhý trest, společenské opovržení jak obecně, tak i v subkultuře vězňů) a i podezření z něj vede ke společenské stigmatizaci.

2. Pokus o sebevraždu u odsouzeného muže s následkem smrti

Základní anamnestické údaje:

Pohlaví:	muž
Rok narození:	1976
Vzdělání:	9 tř. ZŠ, 3 r. SOU – opravář zemědělských strojů
Stav:	rozvedený, 1 dítě
Bydliště:	maloměsto
Etnikum:	Rómské
Abúzus:	pervitin
Aktuální trest:	§ 197, 238, 247, 238, nástup trestu: 13.8.2007, konec trestu: 8.8.2008, 7/5
Předchozí trest:	§ 257, 249, 171, 197, 238, 188, 242, 197, 155, 202,

Odsouzený byl přemístěn do jiné věznice. Standardním způsobem byl umístěn na nástupním oddělení, a po přijímací komisi přeřazen na standardní oddíl B5. Již na nástupním oddělení vykazoval četné psychické problémy, které byly důvodem k častějšímu vyhledávání odborníků, tj. psycholog, psychiatr, sociální pracovníce, speciální pedagog i vychovatel. Vzhledem ke svému chování si v brzkých dnech po přemístění na běžný oddíl B5 vytvořil nevhodné podmínky a negativní reakce od

spoluodsouzených. Po samostatném ubytování byl přemístěn na krizovém oddělení, kde se pokusil o sebevraždu oběšením. Kvalifikovaným zásahem dozorců vykonávajících službu byl po 20 minutách oživen a záchrannou službou převezen do nemocnice Turnov. Následný den v časných hodinách na následky těžkého poškození mozku v důsledku hypoxie skonal.

Na místě činu zanechal několik dopisů na rozloučenou, které měly charakter výčitek a přenášení zodpovědnosti za svůj čin na svoji družku. Součástí dopisu byl i vlastní testament. Dopisy byly expresivní, emotivně malované různými obrázky, obsahovaly filosofické obraty.

Motiv a okolnosti sebevraždy

Odsouzenému se narodilo dítě s vlastní sestřenkou. Rodina (matka) s jejich vztahem nesouhlasila a bojovala proti tomu. Jeho sestřenka (družka) se dověděla, že odsouzený během jejich vztahu spal s jinými ženami, což mu velice silně vytykala a rozhodla se, že s ním vztah ukončí. Nechtěla již jezdit na návštěvy. Vzhledem k závažné situaci jsme kontaktovali družku a podařilo se nám domluvit návštěvu, která se uskutečnila. Návštěva proběhla bez závažných problémů a vše vypadalo jako usmíření a vyřikání si všech problémů. Odsouzený byl klidný do dalšího telefonátu s družkou, kdy zaslechl, že v jejich domu je cizí muž. Od té doby věřil, že ona si našla jiného muže a opět začal propadat žárlivým záchvatům.

Osobnostní a kriminální anamnéza

Odsouzený byl po několikáté ve výkonu trestu za různé kriminální delikty. Vzhledem k tomu, že ve výkonu trestu pobýval mnoho let a již v mladistvém věku se nacházel v diagnostických ústavech, lze říci, že byl plně identifikovaný s kriminální subkulturou a adaptován na podmínky výkonu trestu. Tělo bylo z velké části potetované, kouřil přes 20 cigaret denně a měl zkušenosti s pervitinem a marihuanou. Pocházel údajně z úplně rodiny. Měl další tři sourozence a byl nejmladším z nich. Ve výkonu trestu se nacházeli další jeho dva bratři.

Intelektovou kapacitu lze orientačně odhadovat v hranicích běžného průměru. Z písemného projevu nejsou evidentní výrazné známky školní zanedbanosti. Vystudoval základní školu a vyučil se v učebním oboru. Pracovní návyky však nebyly rozvinuté.

Kresba stromu připomíná atomový hřib, tučně zvýrazněna kontura stromu, kořeny naznačeny bez ukotvení, koruna stromu chaotická, spirálovitě naznačeny větve či listy stromu. Kresba přes celý papír umístěna uprostřed.

Z jeho chování bylo možné vysledovat projevy diagnostikovatelné pro kombinovanou poruchu osobnosti (histrionská a disociální). Přehnaná emotivita – od pláče k agresi, silně labilní, tendence často kontaktovat přítelkyni, kontrolovat ji, při telefonátu časté žárlivecké scény, neschopnost vhledu, tendence být středem pozornosti, bezohlednost, lhaní, přehánění, impulsivnost apod.

Osobně se domnívám, že šlo o časově špatně naplánovanou demonstrativní sebevraždu. Obsah dopisů, způsob vypořádání s „pozůstalými“ a rozloučení není úplně typický, i jeho osobnostní vlastnosti by tomuto názoru více odpovídaly.

3. Pokus o sebevraždu u obviněného muže oběšením

Základní údaje o suicidantovi:

Pohlaví:	muž
Rok narození:	1976
Vzdělání:	Středoškolské vzdělání ukončeno maturitou (obor strojírenství)
Rodinný stav:	svobodný, žijící s družkou
Bydliště:	maloměsto
Úzus návykových látek:	pervitin několikrát denně, kombinace s léky
Zaměstnaný:	ne, evidován na Úřadu práce
Dosud trestán:	ano, 4/3, opakovaně ve výkonu vazby v ČR
Aktuální trest:	§ 234/1e; §238; §247/1b,e,3b, hrozící trestní sazba 2 - 8 let
Důvody vazby:	§67a, b, c

Podrobnosti trestné činnosti

Muž byl obviněn z krádeží několika automobilů a dalších věcí. Vzhledem k opakování stejné trestné činnosti a výši způsobené škody byl obviněný označen jako zvlášť nebezpečný recidivista.

Předchozí věznění

V minulosti byl kvůli trestným činům stejného charakteru, jak je popsáno výše, opakovaně vazebně stíhán a odsouzen. Při posledním výkonu trestu odnětí svobody v délce 5 roků a 2 měsíců, prošel vazebními věznicemi a věznicemi Drahonice, Praha – Pankrác, Litoměřice, Teplice, Vinařice.

Průběh vazby

Obviněný byl po čtrnácti dnech ve vazební věznici převezen do vězeňské nemocnice z důvodu pokusu o sebevraždu, kde byl hospitalizován na psychiatrickém oddělení.

Vrchní dozorce sdělil, že po dobu výkonu vazby se obviněný choval tiše, zamlkle, o tom že chce spáchat sebevraždu, se netajil. Jako důvod uváděl, že celý jeho život je špatný a proto už dále nechce žít.

Během svého pobytu ve výkonu vazby žádná korespondence a návštěvy.

Motiv a okolnosti sebevraždy

Obviněný se pokusil oběsit kolem 22.00 hod., večerka na oddělení bývá ve 21.00 hod. Kontroly cel na odděleních, jsou prováděny každých 30 minut. Oběšeného muže našel dozorce, který vykonával pravidelnou kontrolu cel.

Ke svému činu použil obviněný tkaloun z lůžkoviny, který uvázal k splachovacímu toalety. Obviněného se podařilo zachránit, v současné době zůstává na psychiatrickém oddělení vězeňské nemocnice.

Obviněný zanechal dopis na rozloučenou. Je psán úpravným tiskacím písmem, s občasnými nespisovnými tvary slov a s několika pravopisnými chybami. Styl odpovídá vzdělání a sociální vrstvě, ve které se obviněný pohyboval. Dopis je adresován družce.

V úvodu dopisu se zlobí sám na sebe, že nedokázal sebevraždu dokonat dříve. V dopise žádá družku o odpuštění. Sebevraždu vysvětluje tím, že se cítí ponechán bez pomoci svých problémů. Znatelné jsou potíže depresivního charakteru, pocity beznaděje, odcizení okolí, rodiny a především družky. Zmiňuje se o nápravě, na kterou je podle něj pozdě a další roky ve vězení už nechce strávit, proto raději volí smrt.

K činu došlo také v důsledku dlouhodobých depresivních potíží v souvislosti s drogovou závislostí.

6.7 Výsledky výzkumu

Mnou provedenou analýzou dokumentů, o suicidálním jednání odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby v roce 2008, bylo celkem 81 mimořádných událostí - 68 pokusů o sebevraždu a 13 dokonanych sebevražd. Z tohoto počtu mimořádných událostí byly pouze dvě u obviněných žen, 1 sebevražda a 1 pokus o sebevraždu. Nejvíce dokonanych sebevražd (4), jsem zaznamenala ve věkové skupině odsouzených a obviněných od 31 až 40 let a od 41 až 50 let, při pokusu o sebevraždu to byla věková skupina od 21 až 30 let (36,7%). U pokusů o sebevraždu jsou, stejně jako u dokonanych sebevražd, věkově rizikové skupiny od 31 až 40 let a od 41 až 50 let.

V roce 2008 se o sebevraždu pokusili dva obvinění rumunské národnosti a jeden obviněný, občan Polska. U dokonanych sebevražd to byl obviněný z Moldávie a odsouzený z Afganistanu. Ve vazebních věznicích a věznicích jsou občané zmiňovaných zemí v minimálním počtu.

Odsouzení a obvinění muži nejčastěji volili způsob sebevražedného jednání oběšením (64,2%), pořezáním horních a dolních končetin (29,4%), požití většího množství léků (10,3%), v jednom případě to bylo pobodání. Ženy volily za způsob ukončení života požití léků. U dokonanych sebevražd všech 12 mužů zvolilo škrtidlo.

V přehledu o mimořádných událostech (sebevražda, pokusu o sebevraždu) zmíním pouze pár věznic a vazebních věznic s největším počtem a se svou specifikací. Nejvíce dokonanych sebevražd a pokusů o sebevraždu obviněnými a odsouzenými bylo ve Vazební věznici Praha – Pankrác (10 pokusů a 3 sebevraždy), jejíž součástí je nemocnice s poliklinikou, zajišťující léčení vězněných osob z celé ČR. Ve Věznici Plzeň bylo 8 suicidálních pokusů, zajišťuje výkonu trestu odnětí svobody mužů zařazených ve věznici s dohledem, ostrahou a zvýšenou ostrahou; ve Věznici v Ostrově nad Ohří evidováno 6 pokusů, typ věznice s dozorem. Ve Věznici Nové Sedlo byly evidovány 3 pokusy o sebevraždu, věznice je profilována jako typ věznice s dozorem a oddělením specializovaným pro výkon trestu odsouzených s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním psychotropních látek ve věznici s dozorem. Dva pokusy o sebevraždu byly ve Věznici Horní Slavkov, věznice s ostrahou a speciálním

oddělení pro odsouzené s poruchou duševní a poruchou chování; ve Věznici Všehrady, která je profilována pro odsouzené mladistvé muže, trest odnětí svobody zde vykonávají i dospělí odsouzení muži. Suicidální pokusy byly i ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence v Brně, kde odsouzení vykonávají trest odnětí svobody se zařazením s dozorem a ostrahou, její součástí je také vězeňská nemocnice a ve věznici se zvýšenou ostrahou – Věznice Valdice. V ostatních vazebních věznicích a věznicích se počty suicidálního jednání vyskytovalo kolem jedné mimořádné události.

Nejvíce sebevražedného jednání bylo ve věznici s ostrahou (C), pokusů o sebevraždu 25 a 3 dokonané sebevraždy, 16 suicidálních pokusů bylo ve věznici s dozorem (B), 2 ve věznici se zvýšenou ostrahou a i dva mladiství se pokusili o sebevraždu.

U obviněných jsem brala při sebevražedném jednání v úvahu i délku pobytu ve vazbě. Nejvíce rizikovou dobou ve výkonu vazby je pobyt do 15 dnů, o sebevraždu se pokusilo 7 obviněných a u tří byla dokonána sebevražda. Zde se mi potvrdilo, že nejvíce jsou ohroženi obvinění v prvních dnech výkonu vazby. Pro obviněného je výkon vazby, uvěznění, změna prostředí, zbavení svobody, atd. velmi psychicky náročné. U některých je jediným řešením sebevražda, úplný únik od všeho, i od sebe samého.

Odsouzené jsem hodnotila podle trvání trestu ve výkonu odnětí svobody. Nejčastěji suicidálně jednali odsouzením s trestem trvání od 1 do 3 let (35,3%) a do 1 roku (31,1%). Sebevraždu spáchal i jeden muž s výjimečným trestem odnětí svobody v trvání 19 let.

K nejčastějším trestným činům odsouzených a obviněných suicidantů byla ve 29 případech krádež (§247), 18 krát loupež (§234), podvod (§250) 15 krát, porušení domovní svobody (§238) 13 krát.

Na každý měsíc v roce 2008 vychází 6,75 sebevražd a pokusů o sebevraždu. Suicidálního jednání, jsem nejvíce zaznamenala, v měsících květen, červen, leden a únor. Ostatní měsíce jsou v průměru, který jsem výše zmiňovala. Protože údaje za jednotlivé měsíce i v kumulaci za uvedené období mohou podléhat nahodilým výkyvům, je pravděpodobné, že při dalším průzkumu sebevražd u odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby se bude dosti lišit

a s mými poznatky nebude souhlasit. Pro větší vypovídající schopnost by bylo nutné použít dlouhodobý úhrn období několika let.

Většina lidí, před ukončením svého života, zanechává dopis na rozloučenou, v němž popisuje své důvody, proč spáchal sebevraždu, loučí se s rodinou, známými, kamarády, popisuje svůj duševní stav, omlouvá se za své činy, prosí o odpuštění, atd. Ve zmiňovaném období zanechalo dopis na rozloučenou pouze (28,3%), 23 odsouzených a obviněných. K důvodům proč většina suicidantu nezanechalo dopis na rozloučenou, může být např. vzdělání, uzavřenost, není komu se svěřit se svými pocity, při okamžitém, neplánovaném sebevražedném jednání.

Pro souhrnné shrnutí uvádím přehled hypotéz:

Hypotéza č. 1: U odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody je více suicidálního jednání?

Hypotéza se potvrdila. U odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody bylo více suicidálních jednání.

Hypotéza č. 2: U odsouzených a obviněných mužů v roce 2008 bylo více suicidálních jednání, než u žen?

Hypotéza se mi potvrdila. V roce 2008 bylo u odsouzených a obviněných mužů zaznamenáno 79 mimořádných událostí suicidálního jednání. Zatím co pouze dvě obviněné ženy suicidálně jednaly.

Hypotéza č. 3: Volí odsouzené a obviněné ženy stejný způsob k ukončení života jako obvinění a odsouzení muži?

Hypotéza se mi nepotvrdila. Odsouzené a obviněné ženy raději volí způsob otravou léků, za tím co muži volili, podle mého průzkumu v 52 případech škrtidlo, dalších 20 požezání horních a dolních končetin, 7 požití léků a 1 pobodání.

Hypotéza č. 4: Mnoho studií uvádí, že podzim, jedno z ročních období, je rizikové z pohledu suicidálního jednání, je toto pravdivé i u odsouzených a obviněných?

Hypotéza se mi nepotvrdila. Na odsouzeného či obviněného ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby oproti člověku v běžném životě, působí více rizikových faktorů, které rozhodují o jeho suicidálním jednání.

Hypotéza č. 5: Pro obviněného, jsou první dny ve výkonu vazby rozhodující v suicidálním jednání?

Hypotéza se mi potvrdila. U obviněných v roce 2008 bylo celkem 23 pokusů o sebevraždu a 7 dokonaných sebevražd, z toho 10 obviněných suicidiální jednalo do 15 dnů výkonu vazby.

Hypotéza č. 6: Zanechává většina obviněných a odsouzených suicidantu dopis na rozloučenou.

Hypotéza se mi nepotvrdila. Z 81 odsouzených a obviněných suicidantu jich pouze 23 zanechalo dopis na rozloučenou.

Závěrem bych chtěla říct, že pokud se někdo v budoucnu rozhodne analyzovat příčiny sebevražd odsouzených a obviněných, určitě mé hypotézy a závěry vyvrátí. Neboť každý jedinec je jiný, individuální, má jiné psychické a fyzické dispozice. V neposlední řadě nikdo z nás neví, co a kdy ho potká a z velké části ovlivní jeho život.

6.8 Doporučené preventivní postupy

Na předcházení sebevražedného jednání odsouzených a obviněných se ve věznicích a vazebních věznicích mohou podílet jistým způsobem všichni zaměstnanci (byť někteří pouze nepřímo). Tento fakt je velmi důležité si uvědomit. Největší podíl přímého působení však samozřejmě náleží zaměstnancům, mezi něž patří – lékař, vychovatel, speciální pedagog, pedagog volného času (dříve lektor-instruktor), sociolog (není standardním zaměstnanci ve všech věznicích), psycholog, sociální pracovník, vychovatel - terapeut, inspektor dozorčí služby a dozorce. Důležitým subjektem, který též může působit na odsouzeného či obviněného je duchovní – kaplan. Mimo vězeňské prostředí je to rodina, příbuzní, ale i kamarádi, přátelé, kteří napomáhají člověku zvládat zátěžové, stresové situace.

Při analýze případů suicidálního jednání odsouzených a obviněných, byly jednou z hlavních příčin problému související právě s rodinou. Zde bych spatřovala větší snahu jednak ze strany rodiny a zaměstnanců VS ČR, k jejich bližší spolupráci při řešení problémů vedoucí k sebevražednému jednání odsouzeného či obviněného. U většiny příbuzných se však setkáváme s nezájmem.

Velký důraz na předcházení sebevražedného jednání u odsouzených a obviněných bych kladla i na komplexní poznání jedince, které zahrnuje poznání jeho osobnosti, zdravotního stavu a sociálních vazeb. Na komplexním poznání obviněného či odsouzeného se samozřejmě nepodílí pouze jeden jediný specializovaný zaměstnanec vězeňské služby, ale řada odborníků – lékař, psycholog a sociální pracovník. Důležité je brát v potaz jejich penitenciární praxi (např. dosavadní kriminální kariéra jedince, délka trestu odnětí svobody, charakter trestného činu, který spáchal), ale i postoje, hodnotovou hierarchii, možné psychické poruchy. Praktický lékař se zabývá příčinami sebevražedných tendencí, na jejichž základě může zprostředkovat léčbu pro depresi nebo sám nasadit antidepresiva. Pozitivní roli mohou sehrát příbuzní, ale také pracovníci ve vězeňství, lidé v okolí suicidanta, které lékař může v rámci svého působení vzdělávat a připravovat, jak jednat s těmito lidmi.

Po sebevražedném pokusu může nastat situace nedobrovolné léčby, kdy je odsouzený či obviněný nebezpečný sobě nebo okolí z důvodů duševní nemoci. To jsou např. pacienti s těžkou depresí nebo schizofrenií a sebevražednými tendencemi závislí na alkoholu nebo na drogách po sebevražedném pokusu. U sebevražedných tendencí relativně duševně zdravých lidí nebo po sebevražedných pokusech demonstrativního charakteru je tato situace složitější. Aktivní přístup ze strany lékařů je, ale bezpečnější i v tomto případě. Pokud není člověk po suicidálním jednání přijat v psychiatrickém zařízení, bude tam alespoň psychiatricky vyšetřen. To je u člověka po sebevražedném pokusu nebo s vážnými sebevražednými tendencemi vhodné. Tuto zdravotní péči odsouzeným a obviněným ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby organizačně zabezpečují v lůžkové části úseky psychiatrie ve Vazební věznici a ústavu pro výkon zabezpečovací detence Brno.

Odsouzeného či obviněného je třeba nechat projevit své pocity a myšlenky, naslouchat mu, neverbálně dávat najevo zájem a pochopení, vyhnout se moralizování, je

vhodné mít pro ně pochopení, ale nesdílet je. Někdy je možné využívat kulturní, náboženské a jiné názory a postoje obviněného či odsouzeného, které jsou v rozporu se sebevražedným jednáním. V prevenci sebevražd je také užitečná kognitivně-behaviorální terapie i jiné formy psychoterapie.

Časté rozhovory probíhající se specialisty - psycholog, lékař, vychovatel, pedagog, ale třeba i dozorce s odsouzenými nebo obviněnými, je ovlivněno mnoha faktory. Jednak velká časová náročnost, velký počet odsouzených a obviněných, věznic a vazební jsou přeplněné a v neposlední řadě je tu otázka personální. Personální otázka českého vězeňství by mohla být samostatnou a velmi obsáhlou kapitolou. Vězeňská služba jakožto státní rozpočtová organizace nemá možnost samovolného navýšení pracovních míst dle potřeby. Je na rozhodnutí vlády, kolik zaměstnanců, resp. tabulkových míst, bude k dispozici. S tím souvisí i všeobecný problém nedostatku vysoce odborných zaměstnanců (specialistů, zdravotnického personálu atd.).

Význam přikládám i k celkové aktuální informovanosti všech pracovníků VS ČR, kteří jsou ve stálém styku s odsouzenými a obviněnými, o těch kteří se již o sebevraždu pokusili, jak ve vězení, tak i na svobodě. Tyto informace jsou přístupné jak vybraným civilním pracovníkům, ale i hlavně příslušníkům v programu VIS, který užívá Vězeňská služba ČR, poskytující veškeré potřebné informace o obviněných a odsouzených v celé ČR. V přílohách č. 2 a č. 3 uvádím dva možné způsoby o informovanosti o odsouzeném a obviněném, který se pokusil o sebevraždu, či o sebevraždě přemýšlí, hovoří, atd.

Doporučené preventivní postupy jednotlivých profesí:

Lékař:

- osobu se známkami emoční tísně nebo u nichž se projevují rizikové faktory sebevraždy, je zapotřebí adekvátně posoudit z hlediska možného suicidálního úmyslu
- prevence suicidia spočívá na lékařích primární péče, neboť oběti s nimi mají vysokou míru přímého kontaktu bezprostředně před svou smrtí
- rozhovory o sebevražedných myšlenkách a plánech nemusí nutně tuto představu ještě upevnit v pacientově mysli, pro člověka, který již pomýšlí na sebevraždu a nedokáže se svými pocity zoufalství nikomu svěřit, to pro něj může být obrovská úleva

- mnoho problémů, s nimiž přichází člověk, který projevuje suicidální chování, pramení ze zdrojů, jež jsou převážně sociální a situační: konflikty s rodiči, přerušování vztahu, sociální izolace, požívání návykových látek nebo fyzické či sexuální zneužívání. Znamky a příznaky deprese jsou často atypické. Lékaři by to měli vycítit a dále konzultovat s dalšími odborníky, jako jsou pracovníci v oblasti duševního zdraví, kliničtí psychologové, sociální pracovníci a pediatři se zkušeností v dorostové medicíně

Vychovatel:

- osobně znát svěřené klienty, sociální skupiny s jejich vztahy a problémy
- vedení několika aktivit programu zacházení
- učit odsouzené a obviněné k lepšímu jednání s lidmi
- učit zvládat a orientovat se v náročných životních situacích
- odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody motivovat pomocí odměn

Speciální pedagog:

- důkladné a pečlivé provádění pedagogické diagnostiky, zpracovávání pedagogického posouzení v rámci komplexní zprávy
- stanovit vhodný program zacházení
- poskytovat poradenskou pedagogickou pomoc a individuální pedagogickou péči

Pedagog volného času:

- podle kvalifikace a odbornosti realizovat individuální, skupinové, zájmové a sebeobslužné činnosti.
- zprostředkovávat dostatek sportovní, rukodělné a kulturní činnosti vězňů
- měl by se zájmem sledovat kvalitu účasti v programu zacházení
- včas reagovat na počáteční změny v chování

Psycholog:

- garantovat u odsouzených a obviněných odbornou psychologickou činnost
- provádět psychologickou diagnostiku, psychologické pohovory, poskytovat poradenskou psychologickou pomoc, zabezpečovat individuální psychologickou péči u vytypovaných odsouzených či obviněných

Sociální pracovník:

- navazovat kontakty s osobami blízkými a podílet se na řešení sociálních problémů

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo komplexní zmapování sebevražedného jednání odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby, hledání jeho příčin a prevenci. Výzkum byl zaměřen na suicidální jednání odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby v roce 2008. Průzkum jsem zpracovala pomocí analýzy dokumentů, které jsem vyhodnotila pomocí statistické významnosti.

Ze získaných statistických údajů za sledované období je patrné, že k sebevražednému jednání odsouzených a obviněných dochází prakticky stále, u odsouzených jsou z hlediska počtu sebevražd a suicidálních pokusů ve větším měřítku. Nejčastěji suicidálně jednají muži, kteří si jako způsob provedení zvolili oběšení – uškrcení. Zatím co pouze dvě ženy spáchaly sebevraždu požitím většího množství léků. K sebevražednému jednání dochází prakticky stále, bez ohledu na to, jaké je právě roční období, měsíc. Nejvíce ohroženou věkovou skupinou jsou u dokonanych sebevražd odsouzení a obvinění od 30 do 40 let, u suicidálních pokusů je to ve věku od 21 až 30 let. V roce 2008 bylo těchto mimořádných událostí s největším počtem ve Vazební věznici Praha – Pankrác a Litoměřice, ve Věznici Plzeň a Ostrov nad Ohří. U obviněných je rizikový pobyt ve vazbě do 15 dnů, odsouzení nejvíce suicidálně jednají ve věznici s ostrahou (C). Dopis na rozloučenou, kde se svěřují se svými pocity, důvody, zanechalo pouze 28,4% suicidantů.

Pobyt ve výkon trestu odnětí svobody a výkon vazby by měl být plánován individuálně s důrazem na vytváření nejlepších možných podmínek pro jeho pobyt a reintegraci po propuštění. Posuzování jedince by mělo být objektivnější a efektivnější, čímž můžeme dospět k eliminaci možných rizik jednotlivými vězňenými osobami. Zaměřením se na využívání novější diagnostiky, klasifikaci a umístování vězňených osob, s čímž je spjato i zvýšení odborných diagnostických pracovišť VS ČR při zacházení s vězňenými osobami.

Obviněný a odsouzený by měl být ve výkonu vazby a trestu odnětí svobody podroben pouze takovým omezením, která jsou nezbytně nutná k naplnění jejich účelu.

Měli by jim být vytvořeny přijatelnější hygienické a ubytovací podmínky, prostory určené k pohybovým aktivitám mimo cely, prostorům venkovním a prostorům pro sport a práci. Vytvořit podmínky k širší neformální nabídce preventivně výchovných, vzdělávacích, zájmových a sportovních programů.

Snížit riziko sebevraždného jednání může stabilní sociální situace, fungující sít' sociálního vztahu, podpora ze strany okolí, střední věk, náboženské nebo jiné hodnoty zdůrazňují cenu lidského života, nepřítomnost kriminality, vysoká míra duševního zdraví, nezneužívání návykových látek, životní stabilita, tělesné zdraví a dostupnost profesionální pomoci a dobrá informovanost o ní a schopnost ji využívat. Za tím co zvýšit sebevraždné jednání může předchodí sebevraždné pokusy, závislost na návykových látkách a patologické hráčství, depresivní porucha, počátky schizofrenie, sebevraždné představy konkrétního obsahu, sociální izolace, uvěznění, to že se člověk stane obětí trestného činu, nebo trestný čin spáchá, nahromadění zátěžových životních událostí, chronické bolestivé onemocnění, malá dostupnost profesionální pomoci, neinformovanost o ní, ekonomické, jazykové či psychologické překážky bránící využívání profesionální pomoci.

U odsouzených a obviněných se setkáváme se sebevraždou účelovou a demonstrativní, kterými nějakým způsobem získávají něco pro sebe nebo upozorňují na neúnosnou a bezvýhodnou situaci (např. v souvislosti se šikanou, týráním, určitými výhody atd.). Dále skupina vězňů, kteří se snaží tímto jednáním vynutit určité jednání, svým způsobem vydírají okolí sebevraždnými pokusy a nedokonanými sebevraždami. Poslední skupinu tvoří ti, co opravdu nemají chuť žít, chtějí smrt a myslí na ni. Sebevraždy ovšem daleko častěji bývají důsledkem zkratkového jednání.

Mezi problémy, které odsouzené a obviněné tíží, je ztráta kontaktu s rodinou, přáteli a „běžnou“ společností vůbec. Nejčastějšími příčinami sebevraždného jednání jsou pocity osamělosti, beznaděje, prázdnoty, ztráta smyslu života, vlastního rozhodování, životních cílů, hodnot a to jak ke svému okolí, tak i k sobě samému. Jedinec se cítí méněcenný, neúspěšný, nespokojený a objevují se konflikty nejrůznějších charakterů. To vede k pocitům úzkosti, depresivním náladám nebo k depresím. Vězení způsobuje taky nedostatek stimulace, který pak vede k poruchám myšlení a vůle. Výkon vazby se považuje za faktor, který má ještě těžší

dopad na psychiku než samotný výkon trestu odnětí svobody a pokusy vězňů o ukončení života jsou častější zejména tehdy, je-li ve vazbě osoba zadržovaná poprvé. Nejrizikovější dobou, kdy vězni suicidálně jednají je období těsně po vynesení rozsudku nebo právě v období výkonu vazby.

Již jsem zmiňovala, že každý z nás je individuální. Lidé nejsou totožni somaticky ani psychicky, proto je velmi složité předvídat, jak se kdo z nás zachová ve stejné situaci. Proto i výkon vazby a výkon trestu odnětí svobody, zvládá každý člověk po psychické a fyzické stránce jinak. Nelze předvídat i po důkladné celkové anamnéze jedince, zda bude suicidálně přemýšlet či jednat, neboť je mnoho příčin, které k tomuto jednání člověka vede.

Mnou provedená analýza suicidálního jednání odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby za rok 2008 dokazuje, že z 81 sebevražedných jednání bylo pouze 13 dokonaných sebevražd. K tomu mohu říct jen to, že k předcházení většího počtu dokonaných sebevražd přispěly pravidelné kontroly cel dozorců, zájem spoluvězňů či náhoda, kterou nelze vyloučit. Suicidální jednání u těchto osob můžeme minimalizovat, ale jen v některých případech zabránit.

Resumé

Diplomová práce na téma „O příčinách sebevražd odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby“, je rozdělena do šesti základních kapitol. K vypracování mé závěrečné práce mi byla podkladem především literatura uvedena v seznamu, informace z internetu a konzultace s osobami, kteří se s problematikou sebevražedného jednání odsouzených a obviněných v rámci svého zaměstnání setkávají.

První kapitola se zabývá vysvětlením základních pojmů a sebevražedností přístupem sociologickým, medicínským a psychologickým. Zmiňuji formy, způsoby, příčiny suicidálního jednání a rozdíl automutilací a sebevraždou.

Druhá kapitola popisuje historický vývoj suicidální problematiky, se zaměřením na tehdejší rozdíly, od starověku po období 20. století. Dotýká se též historií sebevražd vězněných osob.

Ve třetí kapitole jsou zmiňovány příčiny vedoucí odsouzené a obviněné ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby k suicidálnímu jednání. Zmiňuji tři významné typologie osobnosti - Hippokratovu, C. G. Junga a E. Kretschmery. Popsáno je i autodestruktivní jednání člověka a psychický dopad na vězně ve výkonu vazby či výkonu trestu odnětí svobody.

Čtvrtá kapitola vysvětluje sebevraždu jako mimořádnou událost ve Vězeňské službě ČR.

Pátá kapitola statisticky znázorňuje sebevražedné jednání (dokonaná sebevražda a pokus o sebevraždu) odsouzených a obviněných v letech 2004 – 2008.

V poslední šesté kapitole – empirické části jsou analyzována statistická data dokonaných sebevražd a pokusů sebevraždu odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby za rok 2008. Pokusy o sebevraždu a dokonané sebevraždy jsou rozděleny podle odsouzený, obviněný, pohlaví, věku, státní příslušnosti, trestných činů, typu věznice, konkrétní věznice či vazební věznice, počtu

dní ve výkonu vazby, délky výkonu trestu odnětí svobody, způsobu provedení, nebo zda byl zanechán dopis na rozloučenou.

K dosažení cílů jsem použila metodu analýzy dokumentů a statistické zpracování. Zmiňuji nejčastější příčiny, které vedly odsouzené a obviněné k suicidálnímu jednání. Tato práce může přispět k předcházení, prevenci a eliminaci sebevražedného jednání vězněných osob. Lékař, vychovatel, speciální pedagog, pedagog volného času (dříve lektor-instruktor), sociolog, psycholog, sociální pracovník, vychovatel - terapeut, inspektor dozorčí služby a dozorce a především i rodina, ti všichni, odsouzenému a obviněnému, jim mohou pomoci navázat ztracené vztahy k okolní společnosti, poskytnout poradenství a přímou pomoc v tíživé situaci, nastupující nebo zhoršující se krizi a tím i možné sebevraždě.

Anotace

Bc. Veronika Blažková. O příčinách sebevražd odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby. Diplomová práce. Brno 2010. 116 stran.

Cílem mé diplomové práce je vysvětlení příčin sebevražedného jednání odsouzených a obviněných ve výkonu trestu odnětí svobody a výkonu vazby.

Zabývám se problematikou sebevražednosti, pojmy suicidium, sebevražedné chování, myšlení, plánování a jednání, jejím historickým vývojem. Vězeňské prostředí zde zmiňuji jako extrémně zátěžové, které negativně působí na psychiku vězňů. Popisuji způsoby, jak sebevražednému jednání předcházet, eliminovat ho či zmírnit.

KLÍČOVÁ SLOVA

Sebevražda, pokus o sebevraždu, odsouzený, obviněný, výkon trestu odnětí svobody, výkon vazby, zákon, příčiny, motivy, fáze a způsoby suicidálního jednání, statistika.

Annotation

Bc. Veronika Blažková. About the causes of suicide of defendants convicted during imprisonment and performance bonds. Diploma thesis. Brno 2010. 116 pages.

The aim of my thesis is explanation of the reasons of suicide-related events of people convicted and accused of serving a prison sentence and performance ties.

I deal with issues of suicide, suicide terms, suicidal behavior, thinking, planning, negotiation and its historic development. Prison environment is mentioned as extremely stressful, impacting negatively the psyche of prisoners. I recommend preventive procedures how to conduct suicide prevention of convicted people, how to prevent, eliminate or reduce said behaviour.

KEYWORDS

Suicide, suicide attempt, convict, defendant, imprisonment execution, training college, law, scheming, motives, phase and manner of suicidal behaviour, statistics.

Literatura a prameny

1. BAJCURA, L. *Evropské vězeňské systémy minulost – přítomnost – budoucnost*. 1. vyd. Praha: Vězeňská služba české republiky, 2003, 207 s. ISBN 80-239-0138-9.
2. BAJCURA, L. *Práva vězně: Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o., 1999, 160 s. ISBN 80-7169-555-6.
3. ČERNÍKOVÁ, V., SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie české republiky, 2002, 150 s. ISBN 80-7251-104-1.
4. ČERNÝ, L. *Sebevražednost dětí a mladistvých se zvláštním zaměřením na preventivní opatření*. 1. vyd. Brno: Avicenum, 1970, 132 s. ISBN 08-080-70.
5. ČEŠKOVA, E., KUČEROVÁ, H., SVOBODA, M. *Psychopatologie a psychiatrie: pro psychology a speciální pedagogy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2006, 317 s. ISBN 80-7367-154-9.
6. FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, a.s., 2009, 224 s. ISBN 978-80-247-2781-3.
7. HÁLA, J. *Teorie a praxe vězeňství I*. České Budějovice, 1997, 65 s. ISBN 8-7040-235-0.
8. HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. České Budějovice, 2005, 183 s. ISBN 80-86708-05-5.
9. HILLMAN, J. *Duše a sebevražda*. Praha: Sagittarius, 1997, 198 s.
10. JŮZL, M., OLEJNÍČEK, A. *Penologie a penitenciární pedagogika*. Institut mezioborových studií Brno, 2004, 120 s.
11. KOUTEK, J., KOCOURKOVÁ, J. *Sebevražedné chování*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003, 128 s. ISBN 80-7178-732-9.
12. KRAUS, B., HRONCOVÁ, J. *Sociální patologie*. 1. vyd. Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové – Pedagogická fakulta, 2007, 325 s. ISBN 978-80-7041-896-3.
13. KŘIVOHLAVÝ, J. *Jak zvládat depresi*. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, spol. s.r.o., 1997, 128 s. ISBN 80-7169-349-9.

14. KÝR, A., ŘEHÁČEK, M., GONSA, H. *Koncepce rozvoje vězeňství v ČR /Obnovené vydání/, Příloha časopisu České vězeňství č. 1/1998, 61 s.*
15. MAŘÁDEK, V. *Výkladový slovník penologie*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, Pedagogická fakulta, 2003, 142 s. ISBN 80-7042-256-4.
16. MAŘÁDEK, V. *Abnormální chování*. In.: České vězeňství č.1/95.
17. MASARYK, T. G. *Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty*. 2. vyd. Praha: ČIN, 1926, 285 s.
18. MASARYK, T. G. *Sebevražda hromadným jevem společenským moderní osvěty*. 4. vyd. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1998, 221 s. ISBN 80-901971-4-0.
19. MONESTIER, M. *Dějiny sebevražd*. 1. vyd. Praha: Dybbuk, 2003, 414 s. ISBN 80-903001-8-9.
20. MÜHLPACHER, P. *Sociální a postpenitenciární péče*. Institut mezioborových studií Brno, 2004, 80 s.
21. NAKONEČNÝ, M. *Základy psychologie*. 1. vyd. Praha: Academia, 1998, 590 s., ISBN 80-200-1290-7.
22. NEDOROST, L. *Vězeňství a správa vězeňství v ČR*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně – Právnická fakulta, 1995, 184 s. ISBN 80-210-1114-9.
23. NETÍK, K., NETÍKOVÁ, D. *Vybrané kapitoly z forenzní psychologie pro právníky*. 1. vyd. Praha: Univerzita Karlova, 1991, 69 s. ISBN 382-196-91.
24. ONDREJKOVIČ, P. *Sociálna patológia*. Bratislava: VEDA, 2009, 577 s., ISBN 978-80-224-1074-8.
25. PROCHOVNÍK, Š. *Metody a techniky sociologického výzkumu*. 1. vyd. Ostrava, 1991, 100 s., ISBN 80-7078-094-0.
26. ŘEHOŘ, A. *Metodické pokyny pro zpracování bakalářské a diplomové práce*. Institut mezioborových studií Brno, 2008, 47 s.
27. SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie I. díl*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, 57 s. ISBN 978-80-7372-203-6.
28. SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie II. díl*. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, 77 s. ISBN 978-80-7372-204-3.

29. SOCHŮREK, J. *Kapitoly z penologie III*. díl. 1. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2007, 69 s. ISBN 978-80-7372-205-0.
30. VÁGNEROVÁ, M. *Abnormální vývoj osobnosti jako následek negativního působení*. 2. vyd. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 1996, 36 s. ISBN 80-7083-175-8.
31. VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 1. vyd. Praha: Portál, 1999, 444 s. ISBN 80-7178-214-9.
32. VESELÝ, L. X. *Doživotí - autentické výpovědi doživotních vězňů*. Praha: Nakladatelství XYZ, s.r.o., 2007, 446 s. ISBN 978-80-87021-82-8.
33. VIEWEGH, J. *Sebevražda a literatura*. 1. vyd. Brno: Psychologický ústav AVČR, 1996, 285 s. ISBN 80-85880-10-5.
34. NGRŘ č. 34/2009, o hlášení mimořádných událostí ve Vězeňské službě ČR.
35. NGRŘ č. 39/2009, kterým se mění nařízení generálního ředitele Vězeňské služby ČR č. 82/2006 o předcházení a včasném odhalování násilí mezi obviněnými a mezi odsouzenými.
36. NGRŘ č. 64/2009 o pověření orgánů Vězeňské služby ČR prováděním úkonů policejního orgánu.
37. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 109/1994 Sb. ze dne 21. dubna 1994, kterou se vydává řád výkonu vazby.
38. Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb. ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody.
39. Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby. Zákon ze dne 10. listopadu 1993.
40. Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů. Zákon ze dne 30. června 1999.
41. <http://vscr.cz/>
42. <http://vscr.cz/generalni-reditelstvi-19/statistiky-a-udaje-103/statisticke-rocenky-1218/>
43. http://vscr.cz/client_data/1/user_files/19/file/PDF/annualreport2008cz.pdf
44. <http://cs.wikipedia.org/wiki/Temperament>

Seznam příloh

- Příloha č. 1 § 47 – § 55 vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 345/1999 Sb.,
ze dne 21. prosince 1999, kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí
svobody
- Příloha č. 2 Tabulka o evidenci - statistické údaje o obviněném či odsouzeném
- Příloha č. 3 Zvýšený dohled odsouzených a obviněných

HLAVA PÁTÁ ZAJIŠŤOVÁNÍ POŘÁDKU A BEZPEČNOSTI V MÍSTECH
VÝKONU TRESTU

Zajišťování pořádku v místech výkonu trestu

§ 47

- (1) Odsouzení jsou ve styku s jinými osobami povinni dodržovat zásady slušného chování užívané v běžném společenském styku. Ve styku se zaměstnancem Vězeňské služby, zaměstnancem státního orgánu nebo jiným občanem zdravit způsobem užívaným v běžném společenském styku, oslovovat je slovy „pane“ nebo „paní“ s připojením funkce nebo příjmení, jsou-li jim známy, a vykat jim.
- (2) Odsouzení jsou povinni chovat se slušně též k ostatním odsouzeným a oslovovat je způsobem užívaným v běžném společenském styku.
- (3) Během osmihodinové doby ke spánku jsou odsouzení povinni dodržovat noční klid.

§ 48

- (1) V prostorách věznice a v osobních věcech jsou odsouzení povinni udržovat pořádek a čistotu odpovídající hygienickým normám. Úklidové práce, úpravy prostředí, výpomocné práce pro kuchyni a další pomocné práce potřebné k zajištění každodenního provozu věznice odsouzení vykonávají bez nároku na pracovní odměnu. V době vycházek odsouzených lze takové práce naříditi jen výjimečně, vyžaduje-li to mimořádná situace.
- (2) V místech, kde je to vzhledem k možnému ohrožení zdraví nekuřáků nebo z protipožárních důvodů ředitelem věznice zakázáno, odsouzení nekouří.

§ 49

Zajišťování vnější bezpečnosti v místech výkonu trestu

- (1) Ve věznici s dohledem a věznici s dozorem nejsou užívány speciální stavebně technické prostředky ani ozbrojené strážce k zabránění útěku odsouzených. Kontrolou

a dohledem nad činností odsouzených jsou pověřeni vychovatelé a ve věznici s dozorem též dozorcí.

(2) Ve věznici pro mladistvé, věznici s ostrahou a věznici se zvýšenou ostrahou jsou používány speciální stavebně technické prostředky a ozbrojené stráže k zabránění útěku odsouzených.

§ 50

Uzamykání odsouzených

(1) Pokud to podmínky ve věznici umožňují, jsou odsouzení během osmihodinové doby ke spánku (§ 16 odst. 4 zákona) uzamykáni v celách nebo v ložnicích.

(2) Doba, po kterou jsou odsouzení uzamykáni v celách nebo v ložnicích, může být ředitelem věznice v odůvodněných případech prodloužena s přihlédnutím na požadavky zachování pořádku a bezpečnosti ve věznici.

§ 51

Zajišťování vnitřní bezpečnosti ve věznici s dohledem

(1) V prostorách věznice se pohybují odsouzení bez omezení.

(2) Odsouzení pracují zpravidla na pracovištích mimo věznici, dohled nad jejich pracovní činností provádí vychovatel minimálně jedenkrát týdně.

(3) V mimopracovní době se odsouzeným umožňuje volný pohyb mimo věznici, a to k účasti na akcích kulturně výchovných a osvětových, sportovních, bohoslužbách a k návštěvám zdravotnických, rehabilitačních a obdobných zařízení, na základě povolení ředitele věznice, který rozhodne, zda budou doprovázeni zaměstnancem Vězeňské služby.

(4) K účelu uvedenému v odstavcích 2 a 3 se odsouzeným vydávají propustky s vyznačením prostoru, ve kterém se mohou pohybovat ve stanovené době.

(5) Návštěvy odsouzených se uskutečňují zpravidla bez dohledu zaměstnance Vězeňské služby. V souvislosti s návštěvou může ředitel věznice jednou za dva týdny povolit odsouzenému dočasně opustit věznici nejdéle na dobu 24 hodin; o povolení dočasného opuštění věznice se odsouzenému vydá potvrzení na předepsaném tiskopisu, ze kterého je zřejmé, kde a po jakou dobu se může zdržovat.

§ 52

Zajišťování vnitřní bezpečnosti ve věznici s dozorem

- (1) V prostorách věznice se odsouzení pohybují zpravidla organizovaně pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby.
- (2) Odsouzeným, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, může ředitel věznice povolit volný pohyb uvnitř věznice.
- (3) Odsouzení pracují zpravidla na nestřežených pracovištích mimo věznici, dohled nad jejich pracovní činností provádí ředitelem věznice určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát za hodinu.
- (4) Odsouzeným, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, může ředitel věznice povolit volný pohyb mimo věznici při plnění pracovních úkolů; dohled nad jejich pracovní činností provádí ředitelem věznice určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát týdně.
- (5) Odsouzeným, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, může ředitel věznice povolit volný pohyb mimo věznici k návštěvám zdravotnických, rehabilitačních a obdobných zařízení. Ředitel věznice rozhodne, zda budou doprovázeni zaměstnancem Vězeňské služby.
- (6) V mimopracovní době lze organizovat též akce mimo věznici; nejedná-li se o akce výhradně pro odsouzené uvedené v odstavci 4, účastní se jich vždy zaměstnanec Vězeňské služby.
- 7) K účelům uvedeným v odstavcích 4, 5 a 6 se odsouzeným vydávají propustky s vyznačením prostoru, ve kterém se mohou pohybovat ve stanovené době.
- (8) Návštěvy odsouzených se uskutečňují zpravidla bez dohledu zaměstnance Vězeňské služby. V souvislosti s návštěvou může ředitel věznice jednou za měsíc povolit odsouzenému dočasně opustit věznici nejdéle na dobu 24 hodin; o povolení dočasného opuštění věznice se odsouzenému vydá potvrzení na předepsaném tiskopisu, ze kterého je zřejmé, kde a po jakou dobu se může zdržovat.

§ 53

Zajišťování vnitřní bezpečnosti ve věznici s ostrahou

- (1) V prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby.

- (2) Odsouzeným, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, může ředitel věznice výjimečně povolit volný pohyb v prostorách věznice při plnění pracovních úkolů.
- (3) Odsouzení pracují zpravidla na pracovištích uvnitř věznice nebo na střežených pracovištích mimo věznici.
- (4) Odsouzení, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, mohou být zaměstnání na nestřežených pracovištích mimo věznici.
- (5) Dohled nad pracovní činností odsouzených provádí ředitelem věznice určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát za 45 minut.
- (6) Pro odsouzené uvedené v odstavci 4 a odsouzené umístěné ve výstupním oddělení lze organizovat též akce mimo věznici, kterých se vždy účastní zaměstnanec Vězeňské služby.
- (7) Návštěvy odsouzených se uskutečňují zpravidla za dohledu zaměstnance Vězeňské služby. V souvislosti s návštěvou může odsouzeným uvedeným v odstavci 6 ředitel věznice jednou za dva měsíce povolit dočasně opustit věznici nejdéle na dobu 24 hodin; o povolení dočasného opuštění věznice se odsouzenému vydá potvrzení na předepsaném tiskopisu, ze kterého je zřejmé, kde a po jakou dobu se může zdržovat.

§ 54

Zajišťování vnitřní bezpečnosti ve věznici se zvýšenou ostrahou

- (1) V prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem příslušníka Vězeňské služby.
- (2) Odsouzení pracují na pracovištích uvnitř věznice nebo mohou vhodnou práci vykonávat v celách.
- (3) Dohled nad pracovní činností odsouzených provádí ředitelem věznice určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát za 30 minut.
- (4) Odsouzeným se nepovoluje volný pohyb uvnitř věznice ani při plnění pracovních úkolů.
- (5) Návštěvy odsouzených se uskutečňují zpravidla za dohledu příslušníka Vězeňské služby.

§ 55

**Zajišťování vnitřní bezpečnosti ve věznici
pro mladistvé**

- (1) V prostorách věznice se odsouzení pohybují organizovaně pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby.
- (2) Odsouzení pracují zpravidla na pracovištích uvnitř věznice.
- (3) Odsouzení, u nichž lze předpokládat, že toho nezneužijí, mohou být zaměstnáni na nestřežených pracovištích mimo věznici.
- (4) Dohled nad pracovní činností odsouzených provádí ředitelem věznice určený zaměstnanec Vězeňské služby nejméně jedenkrát za 30 minut.
- (5) Pro odsouzené lze organizovat akce mimo věznici, přičemž se jich vždy účastní zaměstnanec Vězeňské služby.
- (6) Návštěvy odsouzených se uskutečňují zpravidla za dohledu zaměstnance Vězeňské služby.

Příloha č. 2

Příjmení	Jméno	Kód	pohlaví	věk	doba, jež uplynula, uvězněním a zařazením do evidence	indikovaná rizika, jež vedla k zařazení do evidence	délka zařazení do evidence	mimořádné události během zařazení do evidence
			žena	29	54 dnů	Hovoří o sebevraždě. Urovnává své záležitosti. Depresivní projevy – bezmoc, bezradějí. V anamnéze suicidální pokus. Zhoršení stavu v souvislosti se soudním procesem.	6 dnů eskorta do kmenové věznice Světla n.S.	žádné
			žena			Závažná trestná činnost, depresivní ladění, autoakuzace, katathymně zkreslené myšlení		

Příloha č. 3

Cela	Příjmení	Jméno	Kód	Datum zařazení do evidence	Indikovaná rizika	Mimořádné události	Datum vyřazení	Důvod vyřazení
			C8D9H4	31.7.2008	Hovoří o sebevraždě. Urovnává své záležitosti. Depresivní projevy – bezmoc, beznaděj. V anamnéze suicidální pokus. Zhoršení stavu v souvislosti se soudním procesem.		6.8.08 Eskorta Světla n.S	
523			GUF9H4	4.8.2008	Závažná trestná činnost, depresivní ladění, autoakuzace, katathymně zkreslené myšlení		26.8.2008	Zlepšena nálada, klidná, komunikuje ochotně, přilehavě. Bez nápadností v projevu. Suic. tendence nejsou z chování ani projevu patrné. Bezprostřední riziko suicidia se nyní nejeví, sledování ve zvýšené pozornosti ukončeno.
526			C7C2NY	Od 3.9.2008 na PSP3 nem. VVaUpVZD	Hovoří o sebevraždě, proklamace realizace v budoucnosti.		10.9.2008 Eskorta do VV Praha Pankrác	
526			J3D2NY	Od 10.9.2008 na PSP3 nem. VVaUpVZD	Zvýšená pozornost zavedena na VV Pankrác. Zde klidný, bez sebepošk. tendencí.			